

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
İNSAN HAKLARI HUKUKU YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

TERÖR ÖRGÜTÜ PROPAGANDASI SUÇU

MELİK CAN IRMAK

DANIŞMAN
DOÇ. DR. ÖĞR. ÜYESİ BEHİYE EKER KAZANCI

İZMİR - 2022

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAY SAYFASI

Üniversite : Dokuz Eylül Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Adı ve Soyadı : MELİK CAN IRMAK
Öğrenci No : 2019800882
Tez Başlığı : Terör Örgütü Propagandası Suçu

Savunma Tarihi : 25/08/2022
Danışmanı : Dr.Öğr.Üyesi Behiye EKER KAZANCI

JÜRİ ÜYELERİ

<u>Ünvanı, Adı, Soyadı</u>	<u>Üniversitesi</u>	<u>İmza</u>
Dr.Öğr.Üyesi Behiye EKER KAZANCI	- Dokuz Eylül Üniversitesi	
Dr. Öğr. Üyesi Pınar BACAĞSIZ	- Dokuz Eylül Üniversitesi	
Dr. Öğr. Üyesi Özdem ÖZAYDIN	- İstanbul Kültür Üniversitesi	

MELİK CAN IRMAK tarafından hazırlanmış ve sunulmuş olan bu tez savunmada başarılı bulunarak oy birliği / **.....** ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Asuman ALTAY
Müdür

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Terör Örgütü Propagandası” adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih/.....

Melik Can IRMAK

ÖZET
Yüksek Lisans Tezi
TERÖR ÖRGÜTÜ PROPAGANDASI SUÇU
Melik Can IRMAK

Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kamu Hukuku Anabilim Dalı
İnsan Hakları Hukuku Tezli Yüksek Lisans Programı

Terör, her geçen gün birçok insanın hayatında geri dönüşü olmayan tahribatlara yol açmakta, birçok toplumu da derinden etkilemektedir. Devlet ve hükümetler, terörle ve onun yarattığı yıkımla hukuk sınırları dışına çıkmadan mücadele etmeye gayret etmektedirler. Terör örgütleri ise amaçlarını yerine getirmek ve toplumda kabul görmek için çeşitli vasıtalar ile ideolojilerini anlatmaya, eylemlerini haklı göstermeye ve yeni sempatanlar, mensuplar kazanmaya çalışmaktadır. Bu zorlu süreç içerisinde güvenlik kaygılarının bireyin sahip olduğu hukuki güvenceleri ihlal etmesini önlemesini önlemek ve varsa bu ihlalleri tespit etmek ise biz hukukçuların görevidir. İnsanın sahip olduğu temel haklardan biri olan ifade özgürlüğünün belirli kurallar dâhilinde sınırlandırılması ve toplumun duyduğu güvenlik kaygıları karşısında korunması bu yol ile bir dengenin sağlanması gerekmektedir. Bu kapsamda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin içtihatları ile paralel olarak Türk Terörle Mücadele mevzuatında yıllar içerisinde birçok değişiklik yapılmıştır. Mevzu hukuk, terörle mücadelede toplumun ihtiyaç duyduğu biçimde gelişirken evrensel insan haklarını da takip etmiştir.

Çalışmamız içerisinde terörle mücadelenin bu zorluğu da göz önüne alınarak birinci kısımda ifade özgürlüğünün kapsam ve sınırları, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Türk Anayasa Mahkemesi'nin ifade özgürlüğüne yaklaşımı analiz edilmiştir. İkinci kısımda ise Türk Hukukunda terörle mücadelenin hukuki zeminini oluşturan 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu ve

**Türk Ceza Kanunun ilgili maddelerinin suç teorisi çerçevesinde analizi yapılmış,
Yargıtay'ın terör örgütü propagandası suçuna yaklaşımı değerlendirilmiştir.**

**Anahtar Kelimeler: Terör, Terörizm, Terör Örgütü Propagandası, İfade
Özgürlüğü**

ABSTRACT
Master's Thesis
The Crime of Propaganda of Terrorist Organisations
Melik Can IRMAK

Dokuz Eylül University
Graduate School of Social Sciences
Department of Public Law
Human Rights Law Master's Program

Terrorism causes irreversible damage to the lives of many people day by day and deeply affects many societies. States and governments try to fight terrorism and the destruction it creates without going beyond the limits of the law. Terrorist organizations, on the other hand, try to explain their ideologies, justify their actions and gain new sympathizers and members through various means in order to fulfill their aims and gain acceptance in the society. In this challenging process, it is our duty as jurists to prevent security concerns from preventing the individuals from violating their legal guarantees and to detect these violations, if any. The freedom of expression, which is one of the fundamental rights of human beings, should be limited within certain rules and protected against the security concerns of the society. In this context, many changes have been made in the Turkish Anti-Terrorism legislation over the years in parallel with the European Convention on Human Rights and the case law of the European Court of Human Rights. While the law developed as the society needed in the fight against terrorism, it also followed the universal human rights law.

In our study, considering this difficulty of the fight against terrorism, the scope and limits of freedom of expression, the approach of the European Court of Human Rights and the Turkish Constitutional Court to freedom of expression were analyzed in the first part. In the second part, the Anti-Terror Law No. 3713 and the relevant articles of the Turkish Penal Code, which constitute the legal

basis of the fight against terrorism in Turkish Law, were analyzed within the framework of crime theory, and the approach of the Court of Cassation to the crime of propaganda of a terrorist organization was evaluated.

Keywords: Terror, Terrorism, Crime of Propaganda of Terrorist Organisations, Freedom of Expression

TERÖR ÖRGÜTÜ PROPAGANDASI SUÇU

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	ii
YEMİN METNİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ KISIM

GENEL BİLGİLER ile TERÖR ÖRGÜTÜ PROPAGANDASI SUÇUNDA AİHM ve AYM UYGULAMALARI

I. KAVRAMLAR	3
A. TERÖR VE TERÖRİZM TANIMI	3
B. PROPAGANDA TANIMI	11
C. TÜRK CEZA HUKUKUNDA ÖRGÜTÜ KAVRAMI	14
1. Suç Örgütü ve Silahlı Örgüt Kavramı	15
2. Terör Örgütü	17
D. ULUSLARARASI DÜZENLEMELERDE TERÖR ÖRGÜTÜ PROPAGANDASI SUÇU	22
II. İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ	24
A. GENEL OLARAK	24
B. İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNÜN SINIRLANDIRILMASI REJİMİ	29
1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. Maddesi	29
2. Anayasa'da İfade Özgürlüğünün Sınırlandırılması Kriterleri	31

3. AİHM ve AYM İçtihatlarında İfade Özgürlüğünün Sınırlandırılması Rejimi	32
a. Müdahalenin Varlığı	34
b. Müdahalenin Hukuka Uygunluğu	36
1) Hukuken Öngörülme/Kanunilik	36
2) Meşru Amaç	38
3) Demokratik Toplumda Gereklilik	40

İKİNCİ KISIM

TÜRK HUKUKUNDA TERÖR ÖRGÜTÜ PROPAGANDASI SUÇU

I. GENEL OLARAK	47
II. KORUNAN HUKUKİ DEĞER	50
III. TİPİKLİK	51
A. OBJEKTİF ALT UNSURLAR	51
1. Suçun Konusu	52
2. Fail	53
3. Mağdur	55
4. Eylem	56
a. Terör Örgütünün Yöntemlerini Meşru Göstermek	58
b. Terör Örgütünün Yöntemlerini Övmek	59
1) Terör Örgütünün Yöntemlerine Teşvik Etmek	60
2) Terör Örgütünün Üyesi veya Destekçisi Olduğunu Belli Eden İşaretlerin Taşınması ve Slogan Atılması	62
3) Terör Örgütünün Propagandasına Dönüştürülen Toplantı ve Gösteri Yürüyüşlerinde Yüzün Kapatılması	63
5. Netice	65
B. SUBJEKTİF ALT UNSUR	70
IV. HUKUKA AYKIRILIK UNSURU	72
V. KUSURLULUK	75

VI.SUÇA ETKİ EDEN NEDENLER	79
A. TERÖR ÖRGÜTÜ PROPAGANDASININ BASIN VE YAYIN YOLU İLE İŞLENMESİ	80
B. TERÖR ÖRGÜTÜ SUÇUNUN BELİRLİ YERLERDE İŞLENMESİ	82
C. KAMU GÖREVİNİN SAĞLADIĞI NÜFUZUN KÖTÜYE KULLANILMASI SURETİYLE İŞLENMESİ	82
VII.SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ	83
A. İÇTİMA	83
B. TEŞEBBÜS	85
C. İŞTİRAK	87
VIII.SORUŞTURMA VE KOVUŞTURMA USULÜ	89
IX. YAPTIRIM VE İNFAZ	91
A. YAPTIRIM	91
B. İNFAZ	94
X. ZAMANAŞIMI	95
XI. TÜRK HUKUKUNDA TERÖR ÖRGÜTÜ PROPAGANDASINA BENZER SUÇLAR	97
A. TERÖR ÖRGÜTÜNÜN BİLDİRİLERİNİ AÇIKLAMA VE YAYINLAMA SUÇU	97
B. TERÖR ÖRGÜTÜNE YARDIM SUÇU	98
C. ÖRGÜT PROPAGANDASI SUÇU (TCK 220/8)	101
D. SUÇU VE SUÇLUYU ÖVME SUÇU	103
E. HALKI KİN VE DÜŞMANLIĞA SEVK SUÇU	104
F. SUÇ İŞLEMeye TAHRİK SUÇU	105
G. KANUNA AYKIRI TOPLANTI VEYA GÖSTERİ YÜRÜYÜŞÜNE KATILMA	107
SONUÇ	110
KAYNAKÇA	114

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AYM	Anayasa Mahkemesi
bkz	Bakınız
BM	Birleşmiş Milletler
CD.	Ceza Dairesi
CGK.	Ceza Genel Kurulu
CMK	Ceza Muhakemesi Kanunu
C	Cilt
HAGB	Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması
s	Sayfa
ss	Sayfadan Sayfaya
S	Sayı
TMK	Terörle Mücadele Kanunu
TCK	Türk Ceza Kanunu
vd	Ve Devamında

GİRİŞ

Yanlış bilgilerin gürültüsünde doğru bilgilerin sesini duyurmasının zorluğu tarih boyunca tecrübe edilmiştir. Doğru olmayan bilgilerin toplumun bir kısmını ikna etmeye yönelik televizyon, gazete, dergi, broşür, tiyatro, makale ya da sosyal medya paylaşımı ile dolaşıma sokulduğu görülmektedir. Terör örgütleri de bu bilgi karmaşasından faydalanarak şiddet içersin içermesin tüm faaliyetlerini topluma duyurmak arzusu içerisindedir. Bu arzu toplumun bir kesimini korkutmayı ve sindirmeyi hedeflemesinin yanı sıra bir kesimi üzerinde de meşruiyet sağlama, sempati toplama amacına matuftur. Zira terör örgütleri insan kaynağı ve halkın bir kesiminin desteği olmadan varlıklarını devam ettiremez. Terör örgütüne üye olan ya da olmayan ancak örgüte sempati duyan kimselerin örgütün ideolojisini, amaçlarını ve faaliyetlerini (şiddet içeren/içermeyen) başkalarına benimsetme faaliyetleri, kavram olarak terör örgütü propagandasını oluşturur. Türk Hukuku açısından ise terör örgütü propagandası suçunu terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren eylemlerini meşru gösteren, öven ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik eden şekilde propagandasını yapmak oluşturur. Toplumun ve devletin güvenlik kaygıları karşısında insanın temel haklarından biri olan ifade özgürlüğünün nasıl sınırlandırılacağı, bu sınırlandırmanın gerçekten toplumsal bir ihtiyaca karşılık gelip gelmediği, demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığı, hangi ifadelerin terör örgütü propagandası mahiyetinde hangi ifadelerin Türk Ceza Kanununda yer alan diğer suçları oluşturacağı hangi ifadelerin ise haber verme ve düşünce açıklaması çerçevesinde kalacağı hususlarının somut olay özelinde tartışılarak bir sonuca varılması gereken hassas noktalar olduğunu ifade etmek gerekmektedir. Doktrinde terör örgütünün propagandasını yapmak suçu olarak ifade edilen bu suçu çalışmamız kapsamında Türkçe'ye daha uygun olduğu kanaatiyle terör örgütü propagandası suçu olarak belirlemiş bulunmaktayız.

Bu nedenlerle çalışmanın ilk bölümünde terör ve terörizm kavramlarının uluslararası toplumda nasıl karşılandığı ve terörizm ile mücadelede oluşturulan uluslararası mevzuatın kapsamına değinilmiştir. Türk Hukukunda suç örgütleri ve

terör örgütlerinin düzenleniş şekline ilişkin çalışma kapsamında bilgiler sunulmuştur. Propagandanın ne olduğu ve terör örgütü propagandasının toplum üzerindeki tehlikesi açıklanmaya gayret edilerek söz konusu propaganda faaliyetlerinin, toprak bütünlüğünün veya kamu güvenliği ve kamu düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi gibi ifade özgürlüğünün sınırlandırılması nedenleri karşısında ne kadar korunabileceği ve bu yöndeki Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatları ile Türk Anayasa Mahkemesi kararları analiz edilmiştir.

İkinci bölümde ise terör örgütü propagandası suç tipinin Yargıtay kararları ışığında ve suç teorisi çerçevesinde analizi yapılarak Türk Ceza Kanununda düzenlenen benzer mahiyetteki suçlardan farkı incelenmiştir. Çalışmanın sonuç bölümünde ise bu suça ilişkin kanunda yapılacak değişikliklere dair öneriler ile uygulamaya ilişkin eleştirilere yer verilmiştir.

BİRİNCİ KISIM

GENEL BİLGİLER ile TERÖR ÖRGÜTÜ PROPAGANDASI SUÇUNDA AİHM ve AYM UYGULAMALARI

I. KAVRAMLAR

A. Terör ve Terörizm Tanımı

Terör, kelime anlamı olarak *yıldırı; yıldırma, cana kıyma ve malı yakıp yıkma, korkutma, tedhiş*¹ anlamını taşır. Bireyin ya da toplumun aşırı korku hissetmesi², felç eden şiddetli korku hali³ olarak da tanımlanmaktadır. Etimolojik olarak Türkçeye, Fransızcadan geçen terör/terror kelimesinin kökeni Latince *terrere* kelimesinden gelir. Görüldüğü üzere Terör kelimesinin özünde *korku ve dehşet* kelimelerinin karışımı yatar ki ağırlığı da buradan gelir.

Terörizm ise bir amaç uğruna toplumun bir kesiminde dehşet ve korku uyandırmak, bunun propagandasını yapmak ya da intikam duyguları ile hareket eden bir zarar stratejisi olarak tanımlanmaktadır⁴. Terörizm, terörü uzun ve sistematik biçimde, hesaplı olarak belirli bir siyasi amaca ulaşmak için bilinçli kullanma halidir⁵. Bu açıdan terör bir olgu iken terörizm bu olgunun sistematikleşmesidir.

Terör bir terim olarak modernizme ait olsa da terör eylemlerinin bilinen geçmişi milattan önce 48 yılında Romalılar ile çalışan Yahudi işbirlikçilerine karşı suikast eylemleri yapan, Roma kontrolündeki şehirlerde istikrarsızlık yaratan, tapınak muhafızlarını kaçıracak fidye isteyen Zealotlara (*Sicari* olarak da adlandırılır) dayanır. Zealotlar eylemlerinin şehir halkı tarafından bilinmesine gayret ederlerdi, bu sayede

¹ “Terör”, Türk Dil Kurumu, <https://sozluk.gov.tr/> (E.T.: 06.10.2021).

² “Terror”, Oxford Dictionary, <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/terror?q=terror> (E.T.: 06.10.2021).

³ “Terreur” Dictionnaire de Français, <https://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/terreur/77456> (E.T.: 06.10.2021).

⁴ M. Cherif Bassiouni, **Legal Control of International Terroism; A Policy-Oriented Assessment**, Harvard International Law Journal, Sayı 43/1, Yıl 2002, s. 84.

⁵ Hadi Salihoglu, Ali Parlak ve Mustafa Öztürk, **Terör Suçları & Devlete ve Anayasal Düzene Karşı Suçlar**, Bilge Yayınevi, İstanbul, 2018, s. 557.

halkı baskı altına almayı amaçlamaktaydılar⁶. Benzer şekilde modernizm öncesinde bugünkü Hindistan'da *thuggee* (ya da *thug*) olarak adlandırılan grup, yabancı düşmanlığı çerçevesinde kurbanlarını boğazlayarak tanrı Kali'ye kurban vermekteydiler⁷. Türk-İslam coğrafyasında ise Haşhaşiler olarak bilinen İsmaililer ise Kum şehri yakınlarında ele geçirdikleri Alamut kalesi üzerinden İran, Irak ve Suriye'de politik ve dini saikler ile birçok suikasti organize ettiler. Örneklerine yer verdiğimiz bu eylemler bugünden geriye bakıldığında terör eylemi olarak adlandırılrsa da hukuk ve siyaset alanında terör kavramının ortaya çıkışı 18. yüzyıldır. 1789 Fransız ihtilali sonrası inşa edilen Cumhuriyet rejiminde, Maximillien Robespierre, rejime karşı çıkan ayaklanmaların bastırılmasını kolaylaştırmak için giyotin ile binlerce kişiyi idam ettirmiştir. Giyotinin etkinliği ve hızı sayesinde her gün onlarca idam infazı gerçekleştirilirken halkın yönetime karşı bir korku ve endişe duyduğu “terör dönemi” (*state of terror/ reign of terror*) yaşanmıştır⁸. İhtilalden sonraki dönemde ihtilal düşmanlarına karşı uygulanan baskı ve korku rejiminin “terör dönemi” olarak adlandırılmasıyla siyaset ve hukuk alanlarında terör, bir kavram olarak yerini almıştır⁹.

Osmanlı Devleti'nin son yıllarında özellikle Doğu illerinde Ermeni kökenli ayrılıkçıların terörü neticesinde binlerce Türk öldürülmüştür. 1. Dünya Savaşı yıllarında ise bu eylemler yüksek rütbeli Osmanlı Subaylarına yönelmiştir, Cumhuriyet döneminde ise 1970 ve 1980 yıllarında Türk Büyükelçiliklerine karşı Ermeni kökenli ASALA Terör Örgütü ile bu eylemler devam etmiştir. Ermeni kökenli teröristlerin etnik ve politik amaçlar taşıyan bu eylemleri, kendileri açısından bağımsızlık mücadelesi olarak görülmüş ise de esasında devletin bölgedeki işleyişini aksatarak halk nezdinde korku ve panik yaratmak ve devlet üzerinde baskı kurmak olduğu dikkate alındığında güncel terör tanımları çerçevesinde terörist eylem olarak adlandırılabilir¹⁰. 1978 yılında kurulan Kürt etnik temeline dayalı Marksist-Leninist ideolojiyi esas alan Türkiye'nin Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu

⁶ Walter Laqueur, **The New Terrorism; Fanaticism and the Arms of Mass Destruction**, Oxford Press, New York, 1999, s. 11.

⁷ Laquer, s. 11.

⁸ Atahan Birol Kartal, **Uluslararası Terörizmin Değişen Yapısı ve Terör Örgütlerinin Sosyal Medyayı Kullanması: Suriye'de DAESH ve YPG Örneği**, Güvenlik Stratejileri Dergisi, Yıl 14, Sayı 27, s. 44.

⁹ Emre Öktem, **Uluslararası Hukukta Terörizm; Tanım Sorunu ve Milli Bağımsızlık Hareketleri**, İstanbul Ticaret Üniversitesi Fin Bilimleri Dergisi, Sayı 3/5, Yıl 2004, s. 133.

¹⁰ Hatem Cabbarlı, **Ermeni Siyasal Düşüncesinde Terörizm**, Ermeni Araştırmaları Dergisi, Yıl 2013, Sayı 45, s. 168.

bölgesinde devlet kurmak amaçlı ayrılıkçı terör faaliyetleri yürüten PKK Silahlı Terör Örgütü¹¹ (Partiya Karkerên Kurdistanê/ Kürdistan İşçi Partisi) ile önceleri bir dini hareket olarak kendisini gizlenmiş ve bu sayede bürokrasi, kolluk kuvvetleri, silahlı kuvvetler ve dahi yargı içerisine sızmak suretiyle devlet yönetimini nihayetinde ele geçirip anayasal düzeni değiştirmeyi hedefleyen Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) Türkiye’de hâlihazırda faaliyetlerine devam eden ve tehdit oluşturan terörist organizasyonlardır. Bunların yanı sıra DHKPC-MLKP-İŞİD/DEAŞ gibi diğer terörist organizasyonlar da dini ve siyasi amaçlar doğrultusunda halk içerisinde korku ve panik yaratıcı eylemleri ile gündeme gelmektedirler.

Türkiye ile benzer terörle mücadele dönemi yaşayan İngiltere’de de 1919 yılında başlayan İrlanda bağımsızlık mücadelesi neticesinde adanın İrlanda Cumhuriyeti ve İngiltere’ye bağlı Kuzey İrlanda ülkesi arasında bölünmesi sonucunda İrlanda Cumhuriyet Ordusu (IRA) adlı ayrılıkçı örgüt ortaya çıktı. 1970 yılından itibaren İngiltere’de terör eylemlerine girişen örgüt, etnik temelli olsa da Protestan Kuzey İrlanda’ya karşı Katolik Hristiyanlık ekseninde de mücadele ederek dini bir yön de taşımaktadır. IRA, 1970 ve 1994 yılları arasında birçok bombalama ve suikast eylemleri ile aralarında 600 sivilin de bulunduğu 1800 kişinin ölümüne neden olmuştur¹².

Tarihsel süreç içerisinde halklar ve devletler terörizm ile mücadele etmiş olmasına rağmen uluslararası düzlemde uzlaşmış bir terörizm tanımı yapılamamıştır¹³. Buna neden olarak ise her devletin terör algısının ayrı olmasının ve terör gruplarının da bir silah olarak kullanılmasının yanı sıra terör kavramı ile isyan, ayaklanma, başkaldırı, devrim, çatışma, savaş, gerilla savaşı gibi kavramlar arasında keskin bir çizginin de olmamasından ileri geldiği düşünülebilir¹⁴.

Modern anlamda terörizm kavramının, uluslararası olarak 16 Kasım 1937 tarihinde Milletler Cemiyetince (League of Nations) hazırlanan ve Türkiye’nin de imzacısı olduğu “*Terörizmi Önleme ve Cezalandırma Sözleşmesi*” (Convention for the

¹¹ Türkiye Barolar Birliği, **Türkiye ve Terörizm Raporu**, Şen Matbaa, Ankara, 2006, s. 533, <http://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/turkiye-ve-terorizm.pdf> , (E.T.: 12.03.2022).

¹² Kimberly Cowell-Meyers ve Paul Arthur, "Irish Republican Army", Encyclopedia Britannica, 16 Aralık 2019, <https://www.britannica.com/topic/Irish-Republican-Army>. (E.T.: 01.01.2022.)

¹³ Bassiouni, s. 92.

¹⁴ Ben Saul, **Defining Terrorism in International Law**, Oxford Scholarship Online, 2010, s 5.

*Prevention and Punishment of Terrorism*¹⁵⁾ ile ele alındığı kabul edilebilir. Sözleşme'nin 1. maddesinin 2. fıkrasında terörizm “*belirli bir devlete yönelen ve belli kişilerin veya kişi gruplarının ya da genel kamuoyunda terör durumu (state of terror) yaratmaları amaçlanan veya hesaplanan suç fiilleri terör eylemi (act of terror)*” olarak tanımlanmış olmasına rağmen Sözleşme yürürlüğe girmemiştir¹⁶⁾.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 9 Aralık 1994 tarihli ve 49/60 sayılı *Uluslararası Terörizmin Önlenmesine Yönelik Alınacak Tedbirlere İlişkin Bildirisi*'nin 3. maddesinde terörist eylem; *siyasi, felsefi, ideolojik, ırksal, etnik, dini veya başka herhangi bir düşünceye bakılmaksızın, kamuoyunda, bir grup kişide veya belirli kişilerde siyasi amaçlarla terör durumunu kışkırtmayı amaçlayan veya tasarlanan suç eylemleri* olarak tanımlanmıştır¹⁷⁾.

13.06.2002 tarihli Avrupa Birliği *Terörizmle Mücadeleye İlişkin Çerçeve Kararı*¹⁸⁾ 15.03.2017 tarihli 2017/541 sayılı *Terörizmle Mücadeleye İlişkin Avrupa Birliği Direktifi* ile değiştirilmiştir¹⁹⁾. Güncel 2017/541 Sayılı Direktifin 3. maddesinin 1. fıkrasında belirtilen eylemlerin²⁰⁾ nüfusun belirli bir kesimine yönelik ciddi bir

¹⁵⁾ Milletler Cemiyeti 16.11.1937 tarihli Terörizmin Önlenmesi Sözleşmesi; <https://dl.wdl.org/11579/service/11579.pdf> (E.T.: 06.10.2021).

¹⁶⁾ Suna Tekel, **Birleşmiş Milletler ve Uluslararası Terörizm**, Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Uluslararası İlişkiler Dergisi, Cilt 3, Sayı 3, Yıl 2011, s. 1356.

¹⁷⁾ BM Genel Kurulu Kararına Ek Uluslararası Terörizmin Önlenmesine Yönelik Alınacak Tedbirlere İlişkin 9 Aralık 1994 Tarih ve 49/60 Sayılı Bildiri, <https://undocs.org/en/A/RES/49/60>, (E.T.: 21.02.2021).

¹⁸⁾ 13.06.2002 Tarihli Avrupa Birliği Terörizmle Mücadeleye İlişkin Çerçeve Kararı <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32002F0475&from=EN> (E.T.: 11.10.2021).

¹⁹⁾ 15.03.2017 tarihli 2017/541 Sayılı Terörizmle Mücadeleye İlişkin Avrupa Birliği Direktifi, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32017L0541> (E.T.: 11.10.2021).

²⁰⁾ 2017/541 sayılı Terörizm ile Mücadeleye İlişkin Avrupa Birliği Direktifi'nin 3. maddesinin 1. fıkrası; *Üye Devletler, ulusal hukukta suç olarak tanımlanan ve nitelikleri veya bağlamı itibarıyla bir ülkeye veya uluslararası bir kuruluşa ciddi şekilde zarar verebilecek aşağıdaki kasıtlı eylemlerin, ikinci fıkrada listelenen hedeflerden birine karşı işlenmesi halinde terör suçu olarak tanımlanmasını sağlamak için gerekli önlemleri alacaklardır; a) Bir insanın hayatına yönelik ölümlerle sonuçlanabilecek bir saldırı, b) Bir insanın vücut bütünlüğüne yönelik ölümlerle sonuçlanabilecek bir saldırı, c) Kaçırma ya da rehin alma, d) Bir hükümet ya da kamu kuruluşuna, ulaşım sistemine, bilgi sistemi de dahil olmak üzere bir altyapı tesisine, kütüphanelerinde bulunan bir platforma, kamuya açık bir yere ya da özel bir mülke insan hayatını tehlikeye atabilecek veya büyük ekonomik kayıplara yol açabilecek kapsamlı bir tahribata neden olma, e) Bir uçağı, gemiyi ya da insan veya mal taşımada kullanılan aracı ele geçirmek, f) Kimyasal, biyolojik, radyolojik veya nükleer silahlar da dâhil olmak üzere patlayıcıların veya silahların üretimi, bulundurulması, satın alınması, taşınması, tedariki veya kullanımı ile kimyasal, biyolojik, radyolojik veya nükleer silahların araştırılması ve geliştirilmesi, g) İnsan hayatını tehlikeye atacak şekilde tehlikeli maddelerin salınması veya yangın, sel veya patlamalara neden olmak, h) Etkisi insan hayatını*

korkutma ya da sindirme, gayrimeşru bir şekilde bir devleti ya da uluslararası bir organizasyonu belli bir şeyi yapmak ya da yapmamak konusunda zorlaması, bir ülkenin veya uluslararası bir organizasyonun temel politik, anayasal, ekonomik ya da sosyal yapılarını yok etmek veya ciddi bir şekilde istikrarsızlaştırma amaçlarından birini taşıması halinde bu eylem terör eylemi olarak nitelendirilecektir.

Direktifin ikinci fıkrasında yer alan hedeflere yönelmesi gerektiği belirtilmiş ve bu amaçlar doğrultusundaki suç eylemleri (ya da bu eylemlerin gerçekleştirileceği yönünde tehdit) sayılarak bunların terörist aktivite/eylem olarak nitelendirilmesi konusunda üye ülkelerin ulusal hukuklarında gerekli düzenlemelerin yapılması gerektiği belirtilmiştir²¹.

Terör kelimesi sözlüklerde her ne kadar birbirlerine yakın anlama gelecek şekilde düzenlenmiş olsa da, ülkelerin kanunlarında terör tanımı oldukça değişkenlik göstermektedir. Zira ülkelerin tarihçeleri, sosyolojik gerçekleri, uluslararası çıkarları vb. unsurlar birlikte değerlendirildiğinde uluslararası alanda ortak bir terör tanımında uzlaşılması mümkün görünmemekteyse de ulusal hukuk açısından her egemen ülkenin mevzuatında bir terör tanımının yer aldığı izlenmektedir. Zira hukukiliğin yanında politik yanı olan terörizm ile mücadelede terör ve terör eyleminin tanımlanması, terörizm ile mücadeleye yasal ve meşru bir zemin oluşturulabilmesi açısından önem taşır²².

Türk Hukukunda terör tanımını incelemeden önce Anglo-Sakson Hukuk Sisteminde yer alan ve Türkiye ile benzer terörle mücadele süreçlerinden geçmiş olan Birleşik Krallık'ın terör tanımına yer vererek aralarındaki farkları tespit etmek isabetli olacaktır.

tehlikeye sokacak su, elektrik veya diğer temel doğal kaynakların tedarikine müdahale etmek veya kesintiye uğratmak, i) Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin 2013/40/EU sayılı Direktifinin (19) 4. maddesinde atıfta bulunulan yasa dışı sistem müdahalesi, madde 9(3) veya madde 9(4)'ün (b) veya (c) bendinin geçerli olduğu durumlarda bu Direktifin madde 9(4)'ün (c) noktasının geçerli olduğu durumlarda, bu Direktifin 5. maddesinde atıfta bulunulan şekilde, söz konusu Direktifin uygulanması ve yasa dışı veri müdahalesinde bulunması, j) a ve i fıkraları arasında kalan eylemlerin gerçekleştirilmesi tehdidinde bulunması.

²¹ Ceren Sedef Eren, **İfade Özgürlüğü Bağlamında Terör Örgütü Üyeliği Suçu**, Seçkin, Ankara, 2020, s. 20.

²² Hüseyin Aşkın, **Terör ve Algı Yönetimi**, Yayın-B, İzmir, 2020, s. 1.

2000 tarihli Birleşik Krallık Terör Yasasının (*UK Terrorism Act 2000*) “*Terörizm: Açıklama*” başlıklı 1. maddesinde terörizm tanımlanmıştır²³. Birleşik Krallık düzenlemesinde bir eylemin terör eylemi olarak nitelendirilmesinde eylemin bir hükümet ya da uluslararası bir organizasyona karşı yöneltilmesi veya bir kişiye karşı şiddet ya da bir mülke ciddi bir zarar vermeyi içermesi ya da halkın bütününün ya da bir kesiminin sağlığı/güvenliği üzerinde ciddi manada tehlike yaratması ya da elektronik bir sistemi tahrip ya da tahrif amacı içermesi gerekmektedir. Burada öncelikli olarak dikkat edilmesi gereken nokta maddenin 2. Fıkrasının e bendinde “*Eylemin, elektronik sistemlere karşı ciddi bir zarar vermek ya da engellemek için tasarlanmış olması*” ibaresi ile tamamen elektronik dijital bir ortamda gerçekleştirilebilecek, şiddet içermeyen bir eylemin de terör suçu olarak kabul edileceği kanunlaştırılmış olmasıdır. Aynı zamanda Birleşik Krallık Terör Yasası, 1. maddede belirtilen eylemlerin Birleşik Krallık dışında gerçekleştirilmesi, Birleşik Krallık vatandaşları dışındaki kişilere veya Birleşik Krallık hükümeti dışındaki hükümetlere karşı gerçekleştirilmesi halinde de terör eylemi olarak kabul etmiştir²⁴.

Birleşik Krallık’ın Terör Yasasında düzenlediği terör tanımının bu denli geniş olması Birleşik Krallık Yüksek Mahkemesi’nin 23.10.2013 tarihli R ve Gul kararında tartışılmıştır²⁵. Yüksek mahkeme kararında terörizm tanımının endişe verici boyutta geniş düzenlenmiş olmasının haklı gerekçelerinin olduğunu belirtmiştir. Mahkemenin görevinin kanunu lafzi ve uygulanabilir şekilde yorumlamak olduğunu altını çizerek uluslararası hukukta ortak bir terörizm tanımının bulunmadığını, bunun da Birleşik Krallık’ın AİHS ya da diğer uluslararası sözleşmelerden doğan yükümlülüklerine aykırı olmadığını ifade etmiştir²⁶.

Türk Hukuku açısından da yukarıda belirtilen AB Çerçeve kararı ile paralel mahiyette 4928 sayılı Kanun ile son şeklini alan Terör tanımı 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunun 1. maddesi ile yapılmıştır²⁷. Terörle Mücadele Kanunu ihdas

²³ UK Terrorism Act 2000 (2000 tarihli Birleşik Krallık Terörizm Kanunu), <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/11/section/1>, (E.T.: 08.03.2021).

²⁴ Eren, ss. 34-35.

²⁵ R ve Gul, 23.10.2013 Birleşik Krallık Yüksek Mahkemesi [2013] UKSC 64; <https://www.supremecourt.uk/cases/docs/uksc-2012-0124-judgment.pdf>, (E.T.: 08.03.2021).

²⁶ Eren, s. 36.

²⁷ 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu, Resmi Gazete, Sayı 20843, Yayımlı Tarihi 12 Nisan 1991, https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/20843_1.pdf, (E.T.: 13.02.2021).

edildiği tarihten bu yana 1. maddeye sadece 15.07.2003 tarihli 4928 sayılı kanunun 20. maddesi ile “suç teşkil eden” ibaresi eklenmiştir²⁸. Maddenin kapsamı ilk haline kıyasen her ne kadar daraltılmış olsa da Avrupa Birliği Çerçeve Kararında belirtilen terör tanımı ya da Birleşik Krallık terör tanımı karşısında, “her türlü suç teşkil eden eylem” ibaresi ile oldukça geniş tutulmuştur.

Kanunun devam maddelerinde ise terör suçları ve terör amacı ile işlenen suçlar ayrı ayrı sayılmıştır. TMK’nın 3. maddesinde TCK’nın Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar başlığı altında düzenlenen 302., 307. maddeleri, Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar başlığı altında düzenlenen 309., 310/1., 311., 312., 313., 314., 315. maddeleri ve Milli Savunmaya Karşı Suçlar başlığı altındaki 320. maddesinde yazılı suçlar, terör suçları olarak belirtilmiştir. Bu suçlar mutlak terör suçları olarak vasıflandırılmakta olup, failin kanunun 1. maddesinde yazılı amaçlarla hareket etmesi ya da araçları kullanması ve bir örgütsel faaliyette bulunması ayrıca aranmamaktadır²⁹. TMK’nın 4. maddesinde ise 1. maddede belirtilen amaçlar doğrultusunda suç işlemek üzere kurulmuş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlendiği takdirde, bu suçların terör suçu sayılacağı belirtilmiştir³⁰. Bu suçlar nispi terör suçları olarak adlandırılabilir³¹.

²⁸ 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu’nun Terör tanımı başlıklı 1. maddesinde Terör; baskı, cebir ve şiddet, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzenini değiştirmek, Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetinin varlığını tehlikeye düşürmek, devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemler olarak tanımlanmıştır.

²⁹ Hamide Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, Beta Yayınları, İstanbul, 1999, s. 124; Faruk Y. Turinay, **Ceza Hukukunda Terör Amaçlı Örgütlenme Suçu**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018, s. 61; Z. Özen, İnci, **Terör Örgütünün Propagandası Suçu ve İfade Hürriyetine Etkileri**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022, s. 127.

³⁰ Türk Ceza Kanununun 79, 80, 81, 82, 84, 86, 87, 96, 106, 107, 108, 109, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 142, 148, 149, 151, 152, 170, 172, 173, 174, 185, 188, 199, 200, 202, 204, 210, 213, 214, 215, 223, 224, 243, 244, 265, 294, 300, 316, 317, 318 ve 319 uncu maddeleri ile 310 uncu maddesinin ikinci fıkrasında yer alan suçlar ile 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunda tanımlanan suçlar, 6831 sayılı Orman Kanununun 110. maddesinin dördüncü ve beşinci fıkralarında tanımlanan kasten orman yakma suçları, 4926 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanununda tanımlanan ve hapis cezasını gerektiren suçlar, Anayasanın 120. maddesi gereğince olağanüstü hal ilan edilen bölgelerde, olağanüstü halin ilanına neden olan olaylara ilişkin suçlar ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 68. maddesinde tanımlanan suçlar TMK’nın 1. maddesinde belirtilen amaçlar doğrultusunda suç işlemek üzere kurulmuş bir terör örgütünün faaliyeti çerçevesinde işlendiği takdirde, terör suçu sayılacak suçlar belirtilmiştir.

³¹ Zafer, s. 125; Turinay; s. 61; İnci, s. 127.

Birleşik Krallık düzenlemesinden farklı olarak, 3713 sayılı Kanunun terör tanımından da anlaşılacağı üzere terörist eylemlerinde korunan hukuki değer öncelikli olarak devlet ve devlet organlarının işleyişine karşı girişilen eylemler olarak tanımlanmış, uluslararası belgelerde izlenen belirli kişi ya da kişi gruplarına yönelik eylemler ayrıca sayılmayarak kamu düzeni veya genel sağlığı bozmak gibi ifadeler tercih edilmiştir³². Ancak devam maddelerde belirtildiği üzere adi nitelikteki suçların da terör amacı doğrultusunda bir terör örgütü faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde terör suçu olarak kabul edileceği belirtilmiştir. Aynı şekilde “Devlet” deyiminden de Türkiye Cumhuriyeti Devleti kastedilerek Birleşik Krallık düzenlemesinin aksine diğer devletlere yönelik terör eylemleri kapsam dışında bırakılmıştır. Bu durumda kamu düzeni ve genel sağlık deyimlerinden de Türkiye Cumhuriyeti Devleti sınırları içerisindeki kamu düzeni ve kamu sağlığı anlaşılmalıdır³³.

Yine Birleşik Krallık ve diğer uluslararası düzenlemelerden farklı olarak 3713 sayılı yasanın terör tanımında, kanun koyucunun eylemin politik, dini, etnik ya da ideolojik olup olmadığı ile ilgilenmediği, bunun yerine eylemin *Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzenini değiştirmek, Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetinin varlığını tehlikeye düşürmek, devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak* maksadıyla bir suç işlenmesini aradığı anlaşılmaktadır³⁴. Failin belirli bir saik veya maksat ile hareket ettiği durumlarda özel kastın varlığından söz edilebilir. Fail kasttan önce gelen ve kastı hazırlayan düşüncesi ile hareket eder³⁵. Terör suçları yönünden de suçun, bu saik ile işlenmediği hallerde eylemin genel hükümler dairesinde değerlendirileceği kabul edilmelidir³⁶.

³² Zeki Yıldırım, **İfade ve Basın Özgürlüğü Bağlamında Terör Örgütünün Propagandası Suçu**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020, s. 298.

³³ Yıldırım, s. 285.

³⁴ Eren, s. 24.

³⁵ Ali Rıza Töngür ve Ekrem Çetintürk, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020, s. 176.

³⁶ Nurullah Bodur ve Eshat Özkul, **Uygulamada Terör Örgütü ve Terör Suçları**, Seçkin Yayıncılık, 5. Baskı, Ankara, 2020, s. 34.

B. Propaganda Tanımı

Tarihsel kökenleri yönünden terör kadar eskiye dayanan propaganda kavramı Latince “propagare” kökünden gelir ve yaymak, tohum ekmek anlamını taşır³⁷. Türk Dil Kurumu ise propagandayı “*bir öğreti, düşünce veya inancı başkalarına tanıtmak, benimsetmek ve yaymak amacıyla söz, yazı vb. yollarla gerçekleştirilen çalışma, yaymaca*” olarak tanımlar³⁸.

İnsanlığın doğuşundan itibaren propagandanın kullanılıp kullanılmadığı tespit edilemese de Mezopotamya’nın verimli topraklarında gelişen krallıkların arkalarında bıraktıkları tabletlerde kralların ihtişamlarına dair anlatılar olduğu görülebilir³⁹. Modern anlamdaki gazetenin ilk örneği olan Acta Diurna milattan önce 59 yılında Roma İmparatorluğu döneminde, halkın görebileceği şekilde duvarlara asılır ve önemli olayları halka duyururdu. Bu bir devletin halk ile günlük etkileşiminin ilk örneğidir⁴⁰. Papa 13. Gregory’nin 16. yüzyılda Katolikliğin Hristiyan olmayan topraklarda yayılması amacıyla kurduğu “*de propaganda fide*” adlı yapılanma ise propaganda kelimesinin ilk kez kurumsal bir yapıda kullanılması olarak karşımıza çıkar⁴¹. Johann Gutenberg’in matbaayı icat etmesiyle beraber sadece devlet ya da kilise eliyle dağıtılan yazılar değil, birçok gazete, kitap ve resim dolaşıma girdi. Bu sayede daha önce görülmemiş genişlikte bir kitle ile iletişim kurulması mümkün oldu⁴². 20. yüzyılda ortaya çıkan radyo, sinema, televizyon, internet gibi kitle iletişim araçlarındaki benzersiz gelişme, haberlerin ve fikirlerin bireylere hızlıca ulaşmasını sağladı. Bu yüzyılda gerçekleşen topyekûn savaşlar ve sonrasında yaşanan soğuk savaş dönemi boyunca propaganda alanında uzmanlaşmış kişiler tarafından organize bir biçimde propaganda faaliyetleri yürütüldü⁴³.

³⁷ Erwin W. Fellows, **Propaganda: History of a Word**, American Speech Dergisi, Sayı, 34, No 3, Ekim 1959, s.182.

³⁸ “Propaganda”, Türk Dil Kurumu, <https://sozluk.gov.tr/?q=propaganda&aranan=> (E.T.:13.10.2021).

³⁹ Philip M. Taylor, **Munitions of the Mind, A History of Propaganda From the Ancient World to the Present Era**, Manchester University Press, Manchester ve New York, 3. Baskı, 2003, s. 21.

⁴⁰ Hakan Temiztürk, **Kitle Basının Doğuşu: “İşaretlemeden Gazetenin İcadına**, İletişim Fakültesi Dergisi, Yıl 2002, ss. 257-258.

⁴¹ Fellows, s. 182.

⁴² Taylor, s. 88.

⁴³ Fellows, s. 185.

Kişinin doğru ya da yanlış bir bilgiye sistematik olarak ikna edilmesi olarak basitleştirilebilecek olan propaganda, kişinin, kişilerin ya da grupların düşünce, kanaat ya da eylemlerini etkileme amacını taşıyan iletişim olarak tanımlanabilir⁴⁴. Bu açıdan insan davranışlarını güdüleme ve yönlendirme amacı taşır. Propaganda, doğru mesaj içerse de mesajın konusu dengeli bir biçimde sunulmayabilir⁴⁵. Yazı, görsel, karikatür, müzik, film, oyun gibi bireye doğrudan ulaşabilecek materyaller ile basın, medya, televizyon, internet sinema ve tiyatro gibi araçlar propagandanın aygıtı olabilir.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu bir kararında; *“toplumun bütününe veya belirli bir kesiminin inanç, tutum ve davranışlarını yönlendirmek maksadıyla bilinçli olarak seçilen bilgi, olgu ve savları sistematik bir gayret ve muhtelif araçlarla yayma etkinlikleri, geniş bir kitleyi, muayyen hedefler doğrultusunda ikna etme çabası”* olarak propagandayı tanımlamıştır⁴⁶.

Kaynağı ve taşıdığı mesaja göre sistematik olarak sınıflandırıldığında propaganda beyaz, gri ve karar propaganda olarak üç tür altında incelenebilir.

Beyaz propagandada kaynak açık biçimde bellidir, mesajların *doğru* olma eğilimi yüksektir ve şeffaftır. Gerçeğe aykırı ifadeler alıcının güvenini sarsar⁴⁷. Günlük radyo yayınları ya da ana haber bültenleri beyaz propaganda olarak tanımlanır. Burada taşınan mesaj ve alıcıdan beklenen davranış hemen hemen uyumludur.

Gri propaganda, kaynağı tanımlanabilen ya da tanımlanamayan, taşıdığı mesajın ise doğruluğu bilinemeyen propaganda biçimidir. Mesajın son kullanıcılarında bir propaganda hissiyatı yaratmaz. Bu nedenle de güncel hali ile en manipülatif yöntem olarak karşımıza çıkar⁴⁸. Hangi haberlerin parlatılarak verileceği ya da hangi haberlerin küçültülerek üstünün kapatılacağı gri propagandanın alanına girer.

Kara Propaganda ise çarpıtma ve/veya yanlış bilginin alıcıya gönderilmesi ile oluşur. Gerçeğe aykırı bilgi, iftira, hile ve sahte delil kullanılması mümkündür. Halk üzerinde şok etkisi yaratarak kamuoyu üzerinde sarsıcı bir etki yaratmayı amaçlar⁴⁹.

⁴⁴ Arsev Bektaş, **Kamuoyu, İletişim ve Demokrasi**, Bağlam Yayınları, İstanbul, 1996, ss. 23-24'dan aktaran Şeref Ateş, **Bir Siyasal İletişim Tarzı Olan Propagandanın Tanınması ve Propaganda Metinlerinin Çözümlemesi**, Bilig Dergisi, Cilt Bahar Yıl 2000, Sayı 13, s. 119.

⁴⁵ Ersan Şen ve H. Sefa Eryıldız, **Suç Örgütü**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 233.

⁴⁶ Yargıtay CGK., 1990/263 Esas ve 1990/336 Karar sayılı 10.12.1990 tarihli kararı.

⁴⁷ Nevzat Tarhan, **Psikolojik Savaş**, Timaş Yayınları, İstanbul, 2006, s. 36.

⁴⁸ Nuri Paşa Özer, **Propagandada Yöntemler, Araçlar ve Bir Propaganda Modeli Olarak; Herman ve Chomsky Propaganda Modeli**, Kritik İletişim Dergisi, Yıl 2019, Cilt 1, Sayı 1s. 17.

⁴⁹ Tarhan, s. 40.

Kaynağı gizlidir⁵⁰. Kaynak ortaya çıktığında kitle üzerindeki etkisi de ortadan kalkar. Genellikle alıcısı gizlenen bilginin sürekli olarak tekrarlanması ile birey etki altına alınır⁵¹.

Belirtmek gerekir ki propagandanın; tahrik, teşvik, telkin, övme ve beyin yıkama kavramlarından, yoğunluk, hitap ettiği kitle ve ikna unsurları açısından fark bulunmaktadır⁵².

İncelemekte olduğumuz konunun açıklığa kavuşturulması bakımından propaganda kavramının açık ve net bir şekilde ortaya konulması önem taşımaktadır. Zira her ifade yukarıda açıklandığı şekildeki bir propaganda kastını taşımamaktadır. Kişi başkalarını etkileme arzusu içerisine girmeden yalnızca fikirlerinin tartışılması için düşüncelerini açıklayabileceği gibi, bazen haber vermek ya da eleştirmek amacıyla da hareket edebilir. Bu durumda ifadenin bir propaganda aracı olduğunu düşünmek zordur. Burada göz önünde bulundurulması gereken husus incelemeye konu ifadenin incelemekte olduğumuz terör örgütü propagandası suçu bağlamında terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren eylemlerini öven, meşru gösteren ya da bu eylemlere başvurmayı teşvik eden bir nitelik taşıyıp taşımadığının tespit edilmesidir.

Nitekim terör örgütlerinin nihai amacı bulundukları bölgede yönetimi ele geçirerek iktidarlarını tesis etmektir. Terör, özünde uzun ve sistematik bir “çatışma” ortamı öngörmektedir. Bu çatışma ortamında ise terör örgütü eylemlerine devam edebilmek için insan kaynağına ve halk desteğine ihtiyaç duyar. Bir terör örgütü üyesi, terör örgütü üyesi olmadan önce sempatizan, destekçi ve üye şeklinde ilerleyen bir aşamadan geçer⁵³. Bireyin bir terör örgütüne sempati duyması ise ancak onun eylemlerinden haberdar olması, ideolojik fikirlerine maruz kalması ve manipüle edilmesi ile mümkündür. Bu da ancak terör örgütünün propagandası ile gerçekleşir. Diğer yandan ise terör örgütünün ihtiyaç duyduğu maddi ve manevi destek hitap ettiği halk kitlesinden sağlanmaktadır. Bu yönden dayandığı halk nezdinde sempati

⁵⁰ Özer, s. 17.

⁵¹ Kara propagandaya örnek olarak; İngiltere’de faaliyet gösteren ancak 2. Dünya Savaşı boyunca Nazi Almanyasından fonlanarak halkın ve ordunun moralini bozarak savaşıma isteğini kırmayı amaçlayan “The New English Broadcasting Station” gösterilebilir. Beyza Nur Çetin, **Propaganda Olgusu ve Propagandanın Amerikanlaşması**, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 24, Sayı 2, s. 242.

⁵² Yıldırım, ss. 47-49.

⁵³ Rex A. Hudson, **The Sociology and Psychology of Terrorism: Who Becomes a Terrorist and Why?**, Federal Research Division, Library of Congress, Washington, 1999, s. 20, <https://irp.fas.org/threat/frd.html>, (E.T.: 20.03.2022).

duyulmasında ve halk tarafından terör örgütünün desteklenmesinde propaganda faaliyetlerinin göz ardı edilemeyecek bir etkisi bulunmaktadır. Terör örgütünün eylemlerini halka duyurması, örgütün hedef aldığı halk kitlesi üzerinde korku ve dehşet yaratmakla birlikte beslendiği kitle üzerinde de ona meşruiyet zemini sağlamaktadır⁵⁴. Açıklanan nedenlerle terör örgütünün propagandası toplumsal sonuçlar taşımakla birlikte demokrasi, kişi hak ve hürriyetlerinin korunması açısından ceza hukukunun alanını oluşturmaktadır.

C. Türk Ceza Hukukunda Örgütü Kavramı

Örgüt, amaçları belirlenmiş bir işi veya faaliyeti yürütebilmek için birbirleriyle ilişkili olarak bir araya gelmiş kişilerin oluşturduğu birliktir⁵⁵. Örgüt deyimi esasen bir suç işlemek amacıyla bir araya gelen kişilerin oluşturduğu topluluk olarak anlaşılmamalıdır. Birer örgüt olan sendikalar, dernekler ya da siyasi partiler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile güvence altına alınan örgütlenme hakkı ile korunmaktadır⁵⁶. Ancak hukuka aykırı şekilde bir araya gelerek, Anayasal düzene aykırı olarak örgütlenme biçimleri olarak ortaya çıkar. Bu durumda örgütlü suçluluktan söz edilir⁵⁷. Türk Ceza Kanunu'nun 220. maddesinde düzenlenen suç örgütü, 314. maddesinde düzenlenen silahlı örgüt kavramları ile 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nda düzenlenen terör örgütü kavramı çalışma kapsamında inceleyeceğimiz hukuka aykırı örgütlü suçluluk düzenlemeleri olacaktır.

Çalışma kapsamında, Türk hukuk literatüründe yeri olan suç örgütü ve silahlı örgüt kavramlarının çalışma konusu olan terör örgütü propagandası suçunun etraflıca anlatılabilmesi gayesi ile normatif tanımlamalarını yapma gayreti içerisinde olacağız.

⁵⁴ Yıldırım, s. 53.

⁵⁵ İlhan Akbulut, **Gerekçeli Terörle Mücadele Kanunu ve Açıklaması**, Kazancı Kitap, İstanbul, 1993, s. 107.

⁵⁶ Osman Doğru, **İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi Uygulamasında Toplanma ve Örgütlenme Özgürlüğü**, TBB Dergisi, Yıl 2006, Sayı 64, ss. 51-52.

⁵⁷ Zeki Hafizoğulları ve Günel Kurşun, **Türk Ceza Hukukunda Örgütlü Suçluluk**, TBB Dergisi, Yıl 2007, Sayı 71, s.27.

1. Suç Örgütü ve Silahlı Örgüt Kavramı

Kamu düzeni ve barışının korunması, bireylerin temel hak ve özgürlüklerine gelebilecek saldırıların engellenmesi amacıyla devletler, örgütlü ve organize suçlar ile mücadele etmek doğrultusunda özel ceza, usul ve infaz hükümleri ile desteklenmiştir. Örgütlü suçluluğun kanunlarda özel ceza, usul ve infaz hükümleri ile desteklenmesinin temel nedeni örgütlü suçluluğun bireysel suç karşısında arz ettiği tehlikenin vahametinden ileri gelmektedir. Örgütlü suç ile mücadelede kolluk ve yargı bireysel suçlar yönünden kullanılmayan soruşturma usulleri, delillerin toplanması ile koruma tedbirlerindeki genişlik gibi imkânlar ile donatılmıştır. Bu elbette ki örgütlü suçun arz ettiği vahamet ile alakalı bir durum olsa da bireysel hak ve özgürlüklerin ihlal edilebilmesi tehlikesini de doğurmaktadır⁵⁸. Bu halde Türk Ceza Kanununda düzenlenen suç örgütü ve silahlı suç örgütüne ilişkin düzenlemeler suçta ve cezada kanunilik ilkesi kapsamında unsurları ile birlikte değerlendirilmelidir.

Türk Ceza Kanunu'nun Kamu Barışına Karşı Suçlar başlıklı beşinci bölümünün 220. maddesinin Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma başlığı altında suç örgütü kavramı düzenlenmiştir. Kanun tanımına göre en az üç kişinin yine kanunda suç olarak sayılan fiilleri işlemek amacıyla bir araya gelmesi halinde suç örgütünün varlığı kabul edilmektedir. Ancak bu suç örgütünün sahip olduğu araç ve gereçlerin amaç suçları işlemeye elverişli olması gerekir⁵⁹.

Düzenli olarak kredi kartı dolandırıcılığı yapmak amacıyla bir araya gelen kişiler sırf bu amaç etrafında toplanmak ile örgüt içerisindeki konumlarına göre suç örgütü kurmak, yönetmek ve üye olmak suçlarını işlemekten sorumlu tutulabileceklerdir⁶⁰.

Yargıtay Ceza Genel Kuruluna göre; bir suç işlemek amacıyla kurulan ve kişi sayısı ile örgütün sahip olduğu araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli, en az üç kişiden müteşekkil bir yapı olarak tanımlanan suç örgütü içerisinde gevşek de olsa bir hiyerarşik altlık üstlük ilişkisi, emir komuta zincirinin bulunması ve

⁵⁸ İzzet Özgenç, **Suç Örgütleri**, Seçkin Yayıncılık, 13. Baskı, Ankara, 2020, (Suç Örgütleri), s. 13.

⁵⁹ Cihan Kavlak, **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu**, Seçkin Yayıncılık, 3. Baskı, Ankara, 2017, s. 361.

⁶⁰ Bodur ve Özkul, s. 23.

bunun örgüt yapısı içerisinde uygulanıyor olması gerekir⁶¹. Nitekim örgüt üyesinin örgüt ile organik bağının tespitinde de bu hiyerarşik yapı içerisinde nerde bulunduğu ispatı gerekmektedir. Aynı şekilde suç örgütünün devamlılık arz edecek süreklilik şartını da sağlaması gerekir⁶². Örgüt mensuplarının kanunda yer alan belirsiz sayıdaki amaç suçu, fikir ve eylem birliği içerisinde ve planlı olarak örgütün amacı doğrultusunda işlemesi halinde devamlılıktan bahsedilebilir. Bir ya da birkaç suç işledikten sonra dağılmayı amaçlayan suçlu topluluğundan ziyade süreklilik arz edecek şekilde suç işleme kastı ile bir araya gelmenin aranması gerekmektedir⁶³.

En az üç kişiden oluşan ve suç işleyen bir grubun suç örgütü olarak addedilebilmesi için bu kişilerin iştirak iradesini aşan ve bir amaç etrafında organize olup, gevşek de olsa hiyerarşik bir bütünlük ve devamlılık göstermesi gerekir⁶⁴. Kanunun aradığı şartları taşımayan suç ortaklığı mahiyetindeki bir araya gelmeler, bir araya gelen kişilerin işledikleri suçlar yönünden TCK'nın 37. maddesinde belirtilen iştirak hükümlerinin tatbikine neden olacaktır⁶⁵. Doktrinde en az üç kişinin bir araya gelmesi deyiminden fiziki olarak bir araya gelmenin anlaşılmaması gerektiğine ilişkin görüş bulunmaktadır. Özellikle bilişim suçları bakımından örgüt üyelerinin bir araya gelmeden de iletişim halinde olabilecekleri göz önüne alınmalıdır⁶⁶.

Suç işlemek amacıyla örgüt kurma ya da üye olma suçunun basit düzenleniş şeklinde örgütün silahlı olması öngörülmemiştir. TCK'nın 220/3 maddesi uyarınca örgütün silahlı olması ağırlaştırıcı bir neden olarak belirtilmiş ve bu nitelikli hal için daha ağır bir yaptırım öngörülmüştür. Silah deyiminden ise TCK'nın *Tanımlar* başlıklı 6. maddesinde sayılan silahlar anlaşılmaktadır⁶⁷.

⁶¹ Suç örgütüne ilişkin daha fazla bilgi için bkz. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 2016/6-1272 Esas ve 2017/28 Karar sayılı 24.01.2017 tarihli kararı.

⁶² Yargıtay CGK., 2017/956 Esas ve 2017/370 Karar sayılı 24.04.2017 tarihli kararı.

⁶³ Bodur ve Özkul, s. 26.

⁶⁴ Yargıtay CGK., 2019/654 Esas ve 2020/441 Karar sayılı 03.11.2020 karar tarihli kararı.

⁶⁵ Vesile Sonay Evik, **Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu**, Prof. Dr. Nur Centel'e Armağan, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi Özel Sayı, Cilt 19, Sayı 2, Yıl 2013, s. 679.

⁶⁶ Mehmet Zengin, **Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçlarının Normatif ve Olgusal Temelleri**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 71.

⁶⁷ Kavlak, s. 423; TCK'nın 6. maddesinde belirtilen silahlar; ateşli silahlar, patlayıcı maddeler, saldırı ve savunmada kullanılmak üzere yapılmış her türlü kesici, delici veya bereleyici alet, saldırı ve savunma amacıyla yapılmış olmasa bile fiilen saldırı ve savunmada kullanılmaya elverişli diğer şeyler, yakıcı, aşındırıcı, yaralayıcı, boğucu, zehirleyici, sürekli hastalığa yol açıcı nükleer, radyoaktif, kimyasal, biyolojik maddelerdir.

Kanun bu nitelikli hal için örgütün tamamının silahlı olması aramamaktadır. Örgüt mensuplarının bir kısmının silahlı olması ve örgütün bu silahları gerektiğinde kullanma imkânına sahip olması halinde de örgütün silahlı olduğu kabul edilebilir⁶⁸. Suç örgütünün sahip olduğu silahların cinsi, miktarı ve niteliği somut tehlikenin tespiti bakımından dikkate alınmalıdır⁶⁹.

Türk Ceza Kanunu'nun 220. maddesinde düzenlenen suç örgütünden farklı olarak TCK'da sayılı bir takım suçları işlemek amacıyla kurulan silahlı örgüt suçu kanunda özel olarak düzenlenmiştir. TCK'nın 314. maddesi ile Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar bölümü ile Anayasal Düzene ve Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar bölümünde sayılan fiilleri işlemek amacıyla silahlı örgüt kuran, yöneten ve üye olan kişiler cezalandırılmaktadır. Silahlı örgüt kurmak, yönetmek veya üye olmak suçunu, Türk Ceza Kanunu'nun 220. maddesinde düzenlenen suçtan ayıran en önemli özellik, silahlı örgütün TCK'da sayılan özel bazı suç tiplerini işlemek amacıyla kurulmasıdır. Şayet örgüt, bu suçları işlemek amacıyla kurulmamışsa, silahlı dahi olsa TCK'nın 220. maddesinin 3. fıkrasında belirtilen suç işlemek amacıyla silahlı örgüt kurmak veya üye olmak suçları tatbik edilecektir.

TCK'nın 314. maddesinde düzenlenen silahlı örgüt suçunda örgütün silahlı olması suçun kurucu unsuru iken, suç örgütünün silahlı olması ağırlaştırıcı bir nitelikli hal olarak düzenlenmiştir⁷⁰.

2. Terör Örgütü

Esasında silahlı örgütün bir görünüş biçimi olan terör örgütleri, halk üzerinde korku ve paniği silah olarak kullanarak cebir ve şiddet eylemleri ile etnik, politik, dini veya ideolojik amaçlarına ulaşmaya çalışan bir yapıdır⁷¹. Terör örgütleri ile suç örgütleri arasındaki fark, suç örgütlerinin amacı belirli birkaç suçu işleyerek menfaat sağlamaları iken terör örgütlerinin amaçları belirsiz sayıda suçu araç olarak kullanarak kendilerince meşru gördükleri siyasi hedeflere ulaşmak, bir devletin toprak bütünlüğünü bozmak, yeni bir devlet kurmak, politik avantaj elde etmek ya da bir

⁶⁸ Şen ve Eryıldız, s. 411.

⁶⁹ Kavlak, s. 424.

⁷⁰ Kavlak, 423.

⁷¹ Turinay, s. 56.

ülkenin politik istikametini kendi amaç ve arzuları doğrultusunda yönlendirmeye zorlamak, anayasal düzeni değiştirmek olarak görebiliriz⁷². Burada terör örgütünün güttüğü amacın meşru olup olmadığı tartışılmamaktadır. Nitekim sahip olunan meşru amaçlara ulaşmak için kullanılacak meşru vasıtalar yerine terörizmin araç olarak kullanılması hukuk dünyasında yaptırım ile karşılaşacaktır.

Türk Hukuku yönünden terör örgütü, 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanununun 7. maddesinde tanımlanmıştır. Kanunun 12 Nisan 1991 tarihinde yürürlüğe girdiği halinde terör örgütü, “*Terör Tanımı*” başlıklı 1. maddenin 2. fıkrasında “*Bu Kanunda yazılı olan örgüt, iki veya daha fazla kimsenin aynı amaç etrafında birleşmesiyle meydana gelmiş sayılır*” ibaresi ile 3. fıkrasında yer alan “*Örgüt terimi, Türk Ceza Kanunu ile ceza hükümlerini içeren özel kanunlarda geçen teşekkül, cemiyet, silahlı cemiyet, çete veya silahlı çeteyi de kapsar*” ibareleri ile tanımlanmaktaydı. Ancak 29 Haziran 2006 tarihli 5532 sayılı Terörle Mücadele Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 17. maddesi ile belirtilen fıkralar yürürlükten kaldırılmıştır⁷³.

Güncel düzenleme yönünden ise TMK’nın “Terör Örgütleri” başlıklı 7. maddesinin 1. fıkrası ile terör örgütleri; cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemleriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, hukukî, siyasî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amaçlarını taşıyan ve suç işlemek üzere kurulan örgütler olarak tanımlanmıştır⁷⁴.

Terör örgütünü kuran, yöneten, üye olan kişiler TCK’nın 314. maddesi uyarınca cezalandırılır. Kanun bu madde ile TCK’nın 314. maddesine, dolayısıyla TCK’nın 220. maddesine atıf yapılmaktadır⁷⁵. Belirtmek gerekir ki kanunun yaptığı bu atıf yalnızca ceza miktarına ilişkin değildir. Terörle Mücadele Kanununda değişiklik yapan 5532 sayılı Kanunun gerekçesinde bu husus “*söz konusu suçun*

⁷² Bodur ve Özkul, s. 34.

⁷³ 5532 sayılı Terörle Mücadele Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/07/20060718-1.htm> E.T.:07.10.2021.

⁷⁴ Turinay, s. 56.

⁷⁵ Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 2017/956 Esas ve 2017/370 Karar sayılı 26.09.2017 tarihli kararı.

unsurları terör örgütü bakımından da göz önünde bulundurulacaktır” şeklinde belirtilmiştir⁷⁶. Bu durumda silahlı örgüt ve suç örgütünün varlığı için aranan unsurlar terör örgütü için de aranacaktır.

Türk Hukukuna göre bir terör örgütünün varlığından söz edebilmek için TCK’nın 220. ve 314. maddesinde sayılan şartların yanı sıra TMK’nın 7. maddesinde belirtilen yöntem ve TMK’nın 1. maddesindeki manevi unsurlarını da taşıyor olması gerekir. Türk Hukuku açısından terör eylemlerinin TMK’nın 1. maddesi uyarınca “*bir örgüte mensup kişi ya da kişilerce*” gerçekleştirilebileceği öngörülmektedir.

TMK’nın 1. maddesinden de anlaşılabileceği üzere bir eylemin terör eylemi olarak anılabilmesi için öncelikli olarak bir terör örgütünün varlığı gerekmektedir. Terörizm ve terör örgütü kavramları arasındaki bu bağ terörizmin kelime ağırlığı ve terör örgütlerinin faaliyetleri ile yakından ilgilidir⁷⁷. Ancak terör örgütlerinin organize ve süreklilik arz eden faaliyetleri neticesinde halk üzerinde terör durumu (*state of terror*) teşkil edilebilir ve örgütün nihai siyasi amaçları ancak bu terör durumunun devamlılığı ve “başarısı” ile mümkün olur. Örgütsel olmayan ancak halk nezdinde korku ve panik yaratan bireysel (*Lone Wolf*) eylem geçici bir etkiye sahip olmakla birlikte devleti ve kamu düzenini tehlikeye sokacak mahiyette olmayacaktır⁷⁸.

Türk Hukukunda terör örgütlerine yönelik devam eden tartışma, terör örgütlerinin silahlı ve silahsız olarak ayrılıp ayrılamayacağına ilişkindir. Doktrinde bir görüş, yukarıda belirtilen yasal düzenlemeleri göz önüne alarak terör örgütünün TMK madde 1’de sayılan amaçları yerine getirmek konusunda elverişli araç gereçlere sahip olması gerektiğini, terör örgütünün salt cebir ve şiddet kullanmasının amaç suçları işlemeye yeter olmadığı kanaatindedir⁷⁹. Doktrindeki bir diğer görüş ise; TMK’nın güncel düzenlemesine göre terör örgütünün silahsız olamayacağı, silahsız örgütlerle ilgili TMK değil Türk Ceza Kanunu’nun uygulanması gerektiğini belirtmektedir⁸⁰. Aynı şekilde doktrinde TMK’nın 7/1. fıkrasında düzenleme şeklinde de silahlı ya da silahsız olarak bir ayrım yapılmadığı, kanun koyucunun doğrudan

⁷⁶ 5532 sayılı Terörle Mücadele Kanununun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun gerekçe metni 6. maddesi <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem22/yil01/ss1222m.htm>, (E.T.: 06.06.2022).

⁷⁷ Turinay, s.58.

⁷⁸ Mark Hamm ve Ramon Spaaj; **Lone Wolf Terrorism in America: Using Knowledge of Radicalization Pathways to Forge Prevention Strategies**, Indiana State University, 2015, s. 17.

⁷⁹ Bodur ve Özkul, s. 35.

⁸⁰ İzzet Özgenç, **Terörle Mücadele Kanunu**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2008, (TMK) s. 63.

“terör örgütü” ibaresi kullandığı belirtilerek TMK’nın 1. maddesinde sayılan cebir ve şiddet unsurunun ancak silahlı bir örgüt tarafından gerçekleştirilebileceği belirtilmektedir⁸¹. Nitekim AİHM’de Hizb-ut Tahrir ve Almanya kararında cebir ve şiddet kullanmayan fakat demokrasi karşıtı eylemleri bulunan Hizb-ut Tahrir yapılanmasını bir terör örgütü ya da suç örgütü olarak tanımlamamış, dernek-cemiyet (*association*) olarak tanımlanmış ancak yerel mahkemenin bu oluşumun eylemlerini kısıtlaması kararını haklı bulmuştur⁸².

Fakat Yargıtay’ın aksi görüşte kararları bulunmaktadır. Yargıtay, terör örgütünün silahlı olabileceği gibi silahsız da teşekkül edebileceğini, örgütün henüz şiddete başvurmamış olmasının onu terör örgütü olmaktan çıkartmayacağı gibi devletin güvenliği ve kamu düzenine yönelik tehlikenin boyutunu da azaltmayacağı görüşündedir⁸³. Hizb-ut Tahrir’in Türkiye yapılanmasına ilişkin yapılan yargılamada örgütün cebir ve şiddete başvurduğuna ilişkin herhangi bir delil unsuru bulunmadığı buna rağmen örgütün kurmak istediği şer-i hükümlerle yönetilen devleti basın ve yayın yolu ile halka benimsetmeye çalıştığı ve buna ilişkin faaliyetlerde bulunduğu tespit edilmiştir. Yargıtay 9. Ceza Dairesi⁸⁴ örgütün Anayasal düzeni değiştirme veya ortadan kaldırma amacı taşıması nedeniyle terör örgütü vasfını taşıdığına karar vermiştir⁸⁵. Örgütün Türkiye temsilcisi olarak yargılanan kişi hakkında Anayasa Mahkemesi kararında başvurucunun ilişkilendirildiği örgütün terör örgütü olup olmadığına ve başvuru ile örgüt arasındaki ilişkinin tespitine yönelik derece mahkemelerinde adil yargılanma hakkı kapsamında en azından tatmin edici bir değerlendirme yapılması gerektiği belirtilmiştir⁸⁶.

Belirtmek gerekir ki Yargıtay’ın bu gerekçesi ile cebir ve şiddet unsuru barındırmayan pek çok suç salt bir örgütle ilişki kurulması ile terör suçu olarak kabul görebilecektir. TMK’da yapılan 2006 değişikliği ile birlikte silahlı ya da silahsız bir terör örgütü ayrımının yapılmasının faydacı bir sonucunun olmadığı kanaatindeyiz. Elbette ki örgütün bir kısım mensuplarının silahlı olması ya da silahlar üzerinde

⁸¹ Şen ve Eryıldız, s. 404.

⁸² Bodur ve Özkul, s. 38. Ayrıntılı bilgi için Bkz; AİHM, Hizb Ut-Tahrir ve Almanya, B.N.; 31098/08, 12.06.2012 karar tarihli kararı.

⁸³ Yargıtay 9. C.D., 2014/5567 Esas ve 2014/12274 Karar sayılı 05.12.2014 karar tarihli kararı.

⁸⁴ Yargıtay 9. C.D., 2004/1586 Esas ve 2004/1433 Karar sayılı 19.04.2004 karar tarihli kararı.

⁸⁵ Hizb-ut Tahrir örgütü hakkındaki tartışmalar açısından bkz; Yargıtay 16. C.D., 2015/2460 Esas ve 2017/4845 Karar sayılı 19.07.2017 karar tarihli kararında yer alan Karşı Oy.

⁸⁶ AYM, Yılmaz Çelik, B.N. 2014/13117, 19.07.2018.

tasarruf imkânını haiz olmaları hali hazırda silahlı bir eyleme girişmeler dahi yapılanmasını tamamlaması halinde örgütü terör örgütü olarak kabul etmek mümkün ve gerekli olacaktır. Ancak suç ve cezaların kanuniliği ilkesi gereğince cebir ve şiddeti öngörmeyen bir yapılanmanın terör örgütü olarak kabul edilmesi hukuki olmayacaktır.

Terör örgütünün varlığının tespiti noktasında Türk Hukukunda sınırları çizilmiş bir düzenleme bulunmamaktadır. İç hukukta kesinleşmiş mahkeme kararları, uluslararası mahkemelerin kesinleşmiş yargı kararları, bağlayıcı uluslararası antlaşmalar ve uluslararası resmi bir teşkilatın bağlayıcı kararları terör örgütünün varlığının tespiti noktasında bağlayıcı belgelerdir⁸⁷. Her ne kadar yasal bir düzenleme olmasa da bu belirtilen yargı kararları ve uluslararası sözleşmeler bağlayıcıdır ancak uygulamada karmaşıklığa neden olmaktadır⁸⁸. Terör örgütünün varlığını ortaya koyan kesinleşmiş bir mahkeme kararı olmadan kişiler hakkında terör örgütü yöneticiliği ya da üyeliği suçlaması ile soruşturma başlatılamayacağı yönünde sorun ortaya çıkmaktadır. Kesinleşmiş mahkeme kararının terör örgütü kurucu ve mensuplarının yargılanmasında soruşturma ve kovuşturma şartı olarak kabul edilmesi mümkün görünmemektedir⁸⁹. Zira terör örgütünün yukarıda belirtilen şartlar çerçevesinde teşekkül etmesiyle örgüt varlığını kazanmış olacak, oluşumun terör örgütü olduğuna yönelik mahkeme kararı henüz kesinleşmemiş olsa dahi bu örgüte üye olmak da TMK 7/1 delaletiyle TCK 314/2 maddesi uyarınca suç teşkil edecektir⁹⁰. Aksi takdirde örgütün varlığının tespitine dair yargı kararı kesinleşinceye kadar geçen zaman diliminde örgütsel suçların oluşmayacağı sonucuna varılacaktır ki bu durum ceza ve yaptırım teorisine aykırıdır⁹¹.

⁸⁷ Şen ve Eryıldız, s. 401.

⁸⁸ Şen ve Eryıldız, s. 249.

⁸⁹ Turinay, s. 243.

⁹⁰ Yargıtay CGK., 2017/16-956 Esas ve 2017/370 Karar sayılı 08.07.2017 tarihli kararı; “Suç tarihi itibarıyla ...’nin silahlı terör örgütü olduğuna ilişkin kesinleşmiş bir mahkeme kararı bulunmaması, neticeyi bilerek ve isteyerek tipik hareketi gerçekleştiren sanıkların kanuni yönden sorumlu tutulmalarına engel teşkil etmeyecektir...”

⁹¹ Yargıtay 16. C.D., 2016/7162 Esas ve 2017/4786 Karar sayılı 26.09.2017 tarihli kararı.

D. ULUSLARARASI DÜZENLEMELERDE TERÖR ÖRGÜTÜ PROPAGANDASI SUÇU

16.05.2005 tarihli Avrupa Konseyi Terörizmin Önlenmesi Sözleşmesi'nin 5. maddesinin birinci paragrafında, terör suçunun işlenmesi için alenen teşvik düzenlenmiş, ikinci paragrafında ise taraf devletler açısından ulusal mevzuatta cezai suç ihdas edilmesi yükümlülüğü getirilmiştir⁹².

5. maddenin 1. fıkrasında düzenlenen terör eylemlerini işlemeye alenen tahrik, terör eylemlerini dolaylı ya da doğrudan meşru göstermek ya da bu eylemlerin işlenmesine neden olacak bir mesajın kamuoyuna yayılması olarak tanımlanmıştır.

2. fıkrada ise sözleşmeciler tarafların maddede belirtilen tanımlama doğrultusunda iç hukukta gerekli düzenlemeleri yapmasını öngörmektedir.

Sözleşme 5. madde ile dini ideolojik söylemler ve nefret söylemi ile yaratılacak gerginlik ortamında terörist grupların eleman temin etmesinin ve yeni terörist grupların kurulmasının temel insan hakları karşısında ciddi bir risk olduğunu kabul etmektedir⁹³. Sözleşme iki unsuru aramaktadır. İlk olarak somut bir terörist eyleminin işlenmesini teşvik etmek için ifade sahibinin hukuka aykırı ve kasıtlı olarak özel bir niyetinin olması gerekir. İkinci olarak ise böyle bir eylemin sonucunda bu suçun işlenmesi tehlikesi ortaya çıkmalıdır. Bu durumda ise provokatif söylemin niteliği ve muhatap kitlenin yanı sıra ifadenin sarf edildiği bağlam AİHM'in içtihatlarında belirlenen çerçevede incelenir⁹⁴. Dikkat edilmesi gereken husus bu Sözleşme ile TCK'nın 29. maddesi bağlamında dolaylı tahrik unsurunu da bir suç haline getirmektedir⁹⁵.

Açıklanan Sözleşme'nin Türk Hukukunda terör örgütü propagandası suçunu düzenleyen Terörle Mücadele Kanunu'nun 7/2. maddesinden farklı yanları bulunmaktadır. Söz konusu yasa metninin güncel halinde terör örgütünün cebir, şiddet

⁹² Avrupa Konseyi Terörizmin Önlenmesi Sözleşmesi, 16.05.2005 tarihinde Avrupa Konseyi üye devletleri tarafından imzalanmıştır. Türkiye tarafından söz konusu Sözleşmeyi imzalanmış ve 13.01.2012 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir; 13.01.2012 tarihli Resmi Gazete; <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/01/20120113-1-1.pdf>, (E.T.:13.10.2021).

⁹³ **Avrupa Konseyi Terörizmin Önlenmesi Sözleşmesi Açıklayıcı Rapor**, Paragraf 88, <https://rm.coe.int/16800d3811>, (E.T.: 02.01.2022).

⁹⁴ Açıklayıcı Rapor, Paragraf 99-100.

⁹⁵ Ömer Serdar Atabey ve Ahmet Ulutaş, **Terörizmin Önlenmesinde Önemli Bir Araç Olarak Avrupa Konseyi Terörizmin Önlenmesi Sözleşmesi**, TBB Dergisi, Yıl 2011, Sayı 97, s. 347.

veya tehdit içeren yönlerini meşru gösteren, öven ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik eden ifadeler terör örgütü propagandası olarak kabul edilmektedir. Türk Hukuku açısından ise suç, aleniyet unsurunu içermemektedir. Çalışmanın ilerleyen kısımlarında açıklanacağı üzere soyut tehlike suçu olarak düzenlenen terör örgütü propagandası suçunda kullanılan ifade neticesinde bir suçun işlenmesi aranmamaktadır. Ancak Sözleşme'nin 5. madde düzenlemesine göre kullanılan ifadenin neticesinde bir ya da birden fazla suçun işlenmesi tehlikesine yol açması aranmaktadır⁹⁶.

Avrupa Konseyi Terörist İçeriğin Çevrimiçi Yayılması Hakkındaki 29.04.2021 tarihli 2021/784 Sayılı Düzenleme ile terörist içeriklerin çevrimiçi yayılmasının önlenmesi ve dijital pazar ile açık ve demokratik toplumun korunmasını amaçlanmaktadır⁹⁷. Bu itibarla düzenlemenin 2. maddesinin 6. fıkrasında terörist eylemler Avrupa Konseyi'nin 2017/541 sayılı Direktifinin 3. maddesine atıf yapmaktadır⁹⁸. Terörist içeriğin ne olduğu ise aynı maddenin 7. fıkrasında çerçevelenmiştir olup 2017/541 sayılı Avrupa Konseyi Direktifine atıf yapmaktadır⁹⁹.

Düzenlemenin a fıkrasında terörist eylemlerin teşvik edilmesi, savunulması ve bu tür bir ya da daha fazla suçun işlenmesi tehlikesine neden olunması terörist içerik olarak kabul edilmiştir. Düzenlemenin 4. maddesi ile de internet servis sağlayıcılarından bu terörist içeriklerin internet ortamından kaldırılmasını ya da erişimin engellenmesini talep etme imkânı getirilmiştir.

⁹⁶ İnci, s. 108.

⁹⁷ Avrupa Konseyi Terörist İçeriğin Çevrimiçi Yayılması Hakkındaki Düzenleme, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R0784&from=EN>, (E.T.: 13.10.2021).

⁹⁸ Bu hususta bkz, Terör ve Terörizm Tanımı Başlıklı Bölüm.

⁹⁹ Avrupa Konseyi Terörist İçeriğin Çevrimiçi Yayılması Hakkındaki 29.04.2021 tarihli 2021/784 Sayılı Düzenlemenin 2/7. Fıkrası; *Terörist içerik aşağıdaki materyal türlerinden biri veya daha fazlası anlamına gelmektedir; (a)2017/541 Sayılı Direktifin 3(1) maddesinin (a) ile (i) bentlerinde atıfta bulunulan suçlardan birinin işlenmesini teşvik etmesi, bu tür materyallerin doğrudan veya dolaylı olarak, örneğin yüceltme yoluyla terör eylemlerinin işlenmesini savunması ve böylece bu tür bir veya daha fazla suçun işlenmesi tehlikesine neden olması, (b)2017/541 Sayılı Direktifin 3(1) Maddesinin (a) ile (i) bentlerinde atıfta bulunulan suçlardan birinin işlenmesine veya işlenmesine katkıda bulunması için bir kişi veya bir grup kişiden talepte bulunması, (c)2017/541 Sayılı Direktifin 4. maddesinin (b) bendi anlamında, bir kişinin veya bir grubun bir terör grubunun faaliyetlerine katılmasını talep etmesi, (d)2017/541 Sayılı Direktifin 3(1) Maddesinin (a) ile (i) maddelerinde atıfta bulunulan terör suçlarından birinin işlenmesi veya işlenmesine katkıda bulunmak amacıyla patlayıcıların, ateşli silahların veya diğer silahların veya zararlı veya tehlikeli maddelerin yapılması veya kullanılması veya diğer özel yöntem veya teknikler hakkında talimat vermesi, (e)2017/541 Sayılı Direktifin 3(1) Maddesinin (a) ile (i) bentlerinde atıfta bulunulan suçlardan birinin işlenmesi için bir tehdit oluşturmaları.*

Aynı zamanda Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından Birleşmiş Milletler Küresel Terörle Mücadele Stratejisi oybirliğiyle 2006 yılında kabul edilmiştir. Söz konusu strateji uyarınca, Üye Devletler, diğer hususların yanı sıra; *Uluslararası ve bölgesel seviyede terörün internet üzerindeki her türlü formu ve manifestosu ile mücadele edilmesi* yönünde karar almışlardır¹⁰⁰.

II. İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ

A. Genel Olarak

İnsan hakları, tüm insanların herhangi bir ayırım gözetilmeksizin sadece insan olmaları nedeniyle eşit, hür ve onurlu yaşama hakkını haiz olmalarıdır¹⁰¹. İnsanın diğer canlılardan farklı, vazgeçilmez ve özel kılan özellikleri nedeniyle sahip olduğu insan onurunu korumayı amaçlayan insan hakları, bireyin maddi ve manevi bütünlüğünü koruma ve geliştirme hakkını da korumayı amaçlar¹⁰². Bireysel gelişmenin en temel vasıtalarından biri ise ifade özgürlüğüdür. Bireyin düşüncelerini dışa vurması onun insani varoluşunu yansıtır. Bu varoluşun getirdiği davranış ihtiyaçları ile birey sosyal varlığını devam ettirerek etkileşim içerisinde entelektüel varlığını geliştirme imkânı bulacaktır¹⁰³. Kanaat, fikir, inanç ya da kavramak olarak zihinde meydana gelen düşüncelerin, söz, yazı, davranış ya da sanat eseri gibi vasıtalar ile dış dünyaya yansıtılması ise *ifade* ile mümkün olur¹⁰⁴.

Düşünme, düşünebilme insanın insan olmasından ileri gelen ve insanın özünü oluşturan temel yeteneği olmasının yanında kişiyi toplum içerisinde birey yapmaktadır. Hür biçimde düşünebilen insan, toplum içerisinde birey kalma özelliğini devam ettirerek kendini geliştirme ve yaşamını şekillendirme imkânına sahip olabilecek ve kendisi için rasyonel kararları almasını sağlayarak *bireysel*

¹⁰⁰ Onur Utku Sevim, **Birleşmiş Milletlerin Küresel Terörizm ile Mücadele Algısı Çerçevesinde Türkiye**, Uluslararası Hukuk Bülteni, Sayı 11, Mayıs 2017, s. 16, https://diabgm.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/2682019104457Bulten_May_2017.pdf, (E.T.: 06.06.2022).

¹⁰¹ Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem, Oğuz Sancakdar ve Murat Rifat Önok, **İnsan Hakları El Kitabı**, Seçkin Yayıncılık, 8. Baskı, Ankara, 2019, (İnsan Hakları) s. 29.

¹⁰² Oktay Uygun, **Devlet Teorisi**, Oniki Levha, 6. Baskı, İstanbul s. 473.

¹⁰³ Uygun, s. 581.

¹⁰⁴ Tezcan ve diğerleri, İnsan Hakları, s. 490.

özerkliği/determinasyonunu gerçekleştirebilecektir¹⁰⁵. Bireyin kendisini maddi ve manevi olarak gerçekleştirmesi, içerisinde bulunduğu toplumun felsefi, sosyal, siyasi, ekonomik ve ahlaki olarak gelişmesini sağlayacağı için toplumsal bir yön de taşımaktadır¹⁰⁶. İnsan kendini geliştirerek yaşamını şekillendirme, maddi ve manevi bütünlüğünü sağlama sürecinde toplumdan ve siyasi otoriteden bağımsız ve özgür biçimde hareket etme hakkını haizdir¹⁰⁷. Bu doğrultuda birey kendi düşüncelerini inşa ederken her türlü araç ile *gerçeği* arayacaktır.

Demokratik toplumlar ile antidemokratik toplumlar arasındaki en önemli ayrım bireylerin düşünce özgürlüğünün olup olmadığı ve bunları diledikleri gibi açıklayıp açıklayamadıklarıdır¹⁰⁸. Demokrasi, özünde kamuoyunda farklı fikir ve görüşlerin özgürce tartışılarak bunlardan en doğru ve toplumsal fayda içerenin uygulanmasına dayalı bir yönetim biçimi olup insanların belirli tarihlerde oy kullanmasından ibaret görülemez. Kişi ya da kişi topluluklarının gerek *devlet – birey* gerekse *birey – birey* arasındaki taleplerinin tartışılabilmesi ve yönetime gerçekten katılmasını sağlayacağı ortamın sağlanması katılımcı demokrasinin başlıca gereklerinden biridir. Bu taleplerin tartışılabilmesi ortamların sunulması, kendisini entelektüel ve iletişimsel olarak geliştirmiş bireyin toplumu da demokratik olarak biçimlendirmesine sağlayacaktır¹⁰⁹. Bireyin bu etkinliği, farklı ve yeni fikirlerin yayılmasını sağlamakla birlikte sistemin hatalarının düzeltilmesine de hizmet edecektir¹¹⁰. Ayrıca özgür tartışma ortamları sayesinde yöneticilerin karar alma süreçlerinde ellerindeki soruna ilişkin birçok görüş ve bilgiye ulaşarak doğru karar verme imkânları olabileceği gibi bireylerin de demokratik seçim süreçlerinde oy tercihlerini etkileyecek fikir ve görüşlere ulaşması sağlanabilecektir. Bu açıdan ifade özgürlüğü bireysel bir hak olmanın yanı sıra kamusal bir hak özelliği de taşımaktadır¹¹¹. Hükümetin siyasi tercihlerinin değerlendirilmesinde ya da hükümet yetkililerinin kamu gücünü kötüye kullanmalarını

¹⁰⁵ Frederick Schauer, **İfade Özgürlüğü: Felsefi Bir İnceleme**, Çev. M. Bahattin Seçilmişoğlu, Liberal Düşünce Topluluğu, Ankara 2002, s. 91.

¹⁰⁶ AİHM, Handyside ve Birleşik Krallık, B.N. 5493/72, 07.12.1976, § 49.

¹⁰⁷ İzzet Özgenç, **Düşünceyi Açıklama Hürriyeti ve Ceza Hukuku**, 75. Yılında Cumhuriyet ve Hukuk Sempozyumu, Dicle Üniversitesi Yayınları, Diyarbakır 2000, (Düşünce), s. 181.

¹⁰⁸ Sulhi Dönmezer, **Basın ve Hukuku**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1976, s. 27.

¹⁰⁹ AİHM, Couderic ile Hachette Filipacchi As Sociés ve Fransa, B.N. 40454/07, 10.11.2015, § 83.

¹¹⁰ Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem ve Oğuz Sancakdar, **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulanması**, T.C. Adalet Bakanlığı Eğitim Daire Başkanlığı, Ankara, 2004, (Avrupa), s.254.

¹¹¹ Ömer Korkmaz, **Düşünceyi Açıklama Özgürlüğü ve Sınırları**, Yetkin Yayınları, Ankara 2014, s. 66.

önlemede ve kontrol etmede ifade hürriyeti önem arz etmektedir¹¹². Mutlak doğru ya da mutlak gerçek gibi kavramların olduğu toplumlarda yaşam akıl, bilim ve rasyonalizme göre değil, bu mutlaklara göre şekillenecektir. En nihayetinde toplumda aykırı kişilerin yaşamlarını idame ettirebilmeleri zaruri olan oto sansür ile mümkün olacak ve bu kişilerin hiçbir zaman gün yüzüne çıkamayan fikirleri, onlarla beraber yok olacaktır¹¹³.

Bireylerin düşüncelerini özgür biçimde dile getirmeleri özünde dogmaların kırılmasına, toplumsal öfkeye neden olan olayların konuşularak karşı gruplara aktarılmasına bu sayede toplumsal barışın tesis edilmesine imkân sağlayacaktır. Düşüncelerin ve ifadenin baskı ve kısıtlamalar ile engellenmesi halinde ise bu fikirler birey ya da toplumsal gruplar içerisinde dolaşımda kalmaya devam edecek ve kendi kendini besleyen bir öfke halini alarak toplumun sosyal barışının sağlanmasına engel olacaktır¹¹⁴. Ancak farklı ve yeni düşüncelerini toplumda özgür biçimde dile getirebilen birey, dikkat çekmek istediği konu ile ilgili bir kamuoyu oluşturulmasına ve bu konu ile ilgili görüş alışverişi ile yaşanabilir toplum oluşturulmasına hizmet eder. Bu ortam aynı zamanda toplumsal fikir alışverişi ile birlikte yaşama kültürüne hizmet ederek hoşgörüyü dayalı bir yaşama düzeni sağlayacaktır.

Düşünce özgürlüğü, insanın bağımsız bir şekilde bilgiye erişebilmesini ve düşünceyi üretebilmesini, düşünceleri nedeniyle kınanamamasını ve bunları serbest bir şekilde gerek tek başına gerekse toplu olarak değişen vasıtalarla açıklayabilmesi ve savunabilmesi, bu sayede başkalarına aktarabilmesidir¹¹⁵. İfade özgürlüğü ise düşünme özgürlüğünü kullanan bireyin düşüncelerini dış dünyaya yansıtması nedeniyle kınanmaması, düşüncelerini serbestçe ifade edebilmesini amaçlayan düşünme özgürlüğünün son elementidir. Düşünme özgürlüğüne sahip bireyin bunu açıklama, yayma özgürlüğü olmadığında bu hakkın esasen kullanılamaz bir hak olduğu kabul edilmelidir. Bu hakkın da kullanımı ancak bireyin düşüncelerini açıkladıktan sonra hukuki olarak kınanamaması ile mümkün olacaktır. Bu açıdan düşünce özgürlüğü, ifade özgürlüğünden ayrı olarak tahayyül edilemeyecektir.

¹¹² T. Ayhan Beydoğan, **Türk Hukukunda Siyasi İfade Hürriyeti**, Liberal Düşünce Topluluğu, Ankara, 2003, s. 67.

¹¹³ Uygun, s. 581.

¹¹⁴ Korkmaz, s. 71.

¹¹⁵ Korkmaz, s.61.

Açıklanan nedenlerle ifade özgürlüğü; bireyin kendisini gerçekleştirmesi, gerçeği araması ve demokrasinin gerçekleştirilmesi bakımından bir kapsayıcı üst kavram niteliğindedir¹¹⁶.

1982 Anayasası'nın Kişinin Hak ve Ödevleri başlıklı İkinci Bölümünün *Düşünceyi Açıklama ve Yayma Hürriyeti* kenar başlıklı 26. maddesinde ifade özgürlüğü düzenlenmiştir. Buna göre Türk vatandaşı olsun ya da olmasın herkesin düşünce ve kanaatlerini herhangi bir yolla tek başına ya da toplu şekilde açıklama ve yayma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir¹¹⁷.

Uluslararası metinlerde de ifade özgürlüğüne yer verilmiştir. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin 19. maddesinde herkesin kanaat ve ifade özgürlüğü hakkı olduğu düzenlenmekle birlikte bu hakkı müdahale olmaksızın kanaat taşıma ve herhangi bir yoldan ve ülke sınırları gözetilmeksizin bilgi ve fikirlere ulaşmak, onları edinmek ve yaymak özgürlüğünü de içerdiği belirtilmiştir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin *İfade Özgürlüğü* başlıklı 10. maddesinde ise herkesin ifade özgürlüğü hakkına sahip olduğu düzenlenmiştir. Bu hakkın kullanılmasında kamu müdahalesi olmaksızın ve ülke sınırları gözetilmeksizin kanaat özgürlüğünü, haber ve görüş alma ve verme özgürlüğünü de kapsadığı belirtilmiştir.

İfade özgürlüğüne ilişkin uluslararası düzenlemelerden de anlaşılacağı üzere bireyin “meseleler” üzerine kanaat edinebilmesi için oluşması için zorunlu olan özgür bir ortamın sağlanması, haberleşme hakkı ile birlikte fikirlerin ortaya konması ve yayılması hakkı birlikte değerlendirilmiştir. Bu bağlamda anılan hakların kullanılmasında ifade özgürlüğünün bir üst kavram olarak kabul edildiği anlaşılmaktadır¹¹⁸.

İfade özgürlüğünün gerekçesi olan gerçeği aramak, içerisinde yanlışlara da özgürlük tanınması anlamı taşır. İfade özgürlüğünü gerçeği aramak tezine dayandıran John Stuart Mill'e göre yanlış bir bilginin sırf yanlış olması nedeniyle susturulması insan ırkına karşı bir haydutluktur¹¹⁹. Mill'in doğru fikirlere septik yaklaşımı yalnızca “susturulan düşünce, yanlış dahi olsa burada bir kısım hakikatlerin bulunması

¹¹⁶ İnci, s. 345.

¹¹⁷ Tolga Şirin, **İfade Özgürlüğü, Dinin veya Dini Duyguların Korunması Amacıyla Sınırlandırılabilir mi?**, Anayasa Hukuku Dergisi, Cilt 5, Sayı 10, Yıl 2016, s. 529.

¹¹⁸ İnci, s. 348.

¹¹⁹ Jhon Stuart Mill, **Hürriyet Üstüne**, Çev. Mehmet Osman Dostel, Liberte Yayınları, Ankara, 2004, s. 51.

mümkündür, o halde hakikatlerin geriye kalan kısmının tamamlanması ihtimali ancak karşıt düşüncelerin çarpışması ile gerçekleşir¹²⁰” ifadesi ilerde fikirlerin pazaryeri (Marketplace of Ideas) teorisi ile Amerikan Yüksek Mahkemesi¹²¹ yargıçları tarafından pozitif hukuka da kazandırılmıştır. Nitekim yaşadığımız zaman ve ortama göre doğru olduğunu düşündüğümüz ve kabul ettiğimiz bilgilerin-fikirlerin zaman içerisinde doğru olmadığı anlaşılabilir. Bu durumda doğru bilinen yanlışların dışına çıkarak gerçeği araştırmak toplumda üstün bir değer olarak kabul edilmelidir. Zira düşünce özgürlüğünün tarihsel gelişim süreci ile aydınlanma çağı neticesinde doğru bilinen yanlış bilgilerin aşılması süreci paralel olarak ilerlemektedir.

Fikirlerin serbest dolaşımı ve bireyin bu materyallere sınırsız erişimi onun düşünce dünyasının oluşumunda benzersiz bir etkiye sahiptir. Bireyin fikirlerinin oluşması sürecinde onu etkileyen ve her zaman “doğru” olmayan bilgilerin sınırlandırılması sorunu ortaya çıkmaktadır.

Yanlış olduğundan bahisle görüşlerin yasaklanması öyle ya da böyle doğru bilgilerin ortaya çıkmasında “şevk kırıcı” bir etkiye sahip olacağı tartışmasızdır. Ancak unutulmamalıdır ki içerisinde bulunduğumuz post-thruth çağında “*alternatif gerçeklerin*” ya da yönlendirilmiş ve desteklenmiş yanlış fikirlerin piyasa rekabetinden kazanan olarak çıkması gibi bir tehlike her zaman için mümkündür. Bu sebeptendir ki Amerikan Yüksek Mahkemesi de yanlış fikirlerin sınırsız hukuki korumadan yararlandırılması görüşünün çeperlerini daraltmış fakat yine de yanlış fikirlere, doğru fikirlerin ortaya çıkmasını engelleyecek kadar ağır bir sorumluluk yüklenemeyeceğine kanaat getirmiştir¹²². AİHM de ifade özgürlüğüne ilişkin temel içtihadı olan bir kararında ifadenin “*devletin ya da toplumun bir kesiminin aleyhine olan, onlara çarpıcı gelen ve şok edici haber ve düşünceleri içerebileceğini*” bu durumda ifadenin korunması gerektiğini belirtmiştir¹²³. Nitekim 12 Eylül 2010 tarihli Anayasa değişikliği ile bireysel başvurular hakkında da karar vermeye başlayan Anayasa Mahkemesi’nin, ifade özgürlüğü hakkında verdiği ilk kararlarında hakikatin ancak

¹²⁰ Mill, s. 99.

¹²¹ Amerikan Yüksek Mahkemesi’nin fikirlerin pazaryeri teorisine dayanan kararları için bkz; Abrams v. United States, 250 U.S. 616 (1919) Yargıç J. Holmes’un karşı oyu, Whiyney v. California 274 U.S. 357 (1927) Yargıç J. Brandeis’in karşı oyu.

¹²² Woljciech Saduriski, *İfade Özgürlüğü ve Sınırları*, Liberal Düşünce Topluluğu, Ankara, 2002, s.9.

¹²³ AİHM, Handyside ve Birleşik Krallık, B.N. 5493/72, § 49.

fikirlerin çarpışması ile ortaya çıkacağını belirttiği, bu itibarla Yüksek Mahkemenin *fikirlerin pazaryeri* teorisi kapsamında değerlendirme yaptığı anlaşılmaktadır¹²⁴.

Ancak yaşadığımız post truth çağında doğru bilgiye ulaşma serüveninde bireyin her bilginin doğruluğunu sınamak için yeterli motivasyonu ya da kaynağı bulunamayabilir. İnternet çağı ile birlikte hızla yayılan yanlış bilgiler ya da “alternatif gerçekler” bireyin kanaatini etki altına alabilecektir. Bu durumda yanlış bilgilerin ne denli korunacağı tartışılmaktadır. Bu doğrultuda ABD Yüksek Mahkemesi de yanlış fikirlerin “*tamamen korunmasına*”¹²⁵ yönelik liberal yaklaşımını “*kısmen koruma*”¹²⁶ şeklinde değiştirmiştir¹²⁷.

İfade özgürlüğünün mutlak bir hak değildir. Kanun ve Uluslararası Sözleşmelerin öngördüğü kaideler çerçevesinde ifade özgürlüğü sınırlandırılabilir. Terör örgütü propagandası mahiyetinde cebir ve şiddet kullanımı teşvik eden, bu eylemleri meşru gösteren ifadelerin ifade özgürlüğü kapsamında kaldığı kabul edilemeyecektir. Fakat hangi ifadelerin terör örgütü propagandası, hangi ifadelerin haber verme ya da eleştiri maksatlı olduğunun ayrıştırılması gerekmektedir.

B. İFADE ÖZGÜRLÜĞÜNÜN SINIRLANDIRILMASI REJİMİ

1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 10. Maddesi

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinde bulunan hakları güvence altına almak amacıyla Avrupa Konseyi üyeleri tarafından 4 Kasım 1950 tarihinde imzalanan ve 3 Eylül 1953’te yürürlüğe giren Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, uygulanması ve kapsamı bakımından insan haklarının korunmasında ulaşılan en ileri aşamayı temsil etmektedir¹²⁸. Sözleşme’nin 10. maddesinde ifade özgürlüğü temel bir özgürlük olarak tanımlanmıştır. İfade özgürlüğünün diğer temel hak ve özgürlüklerin kullanımı noktasında bir temel teşkil etmesi sebebiyle 1988 yılında yeniden yapılanan Avrupa

¹²⁴ AYM, Emin Aydın, B. No: 2013/2602, 23/01/2014, § 41-42; AYM, Yaman Akdeniz ve diğerleri, B. N. 2014/3986, 02/04/2014, § 34-35.

¹²⁵ New York Times ve Sullivan, 376 U.S. 255, 279 n.19 (1964).

¹²⁶ Hustler Dergisi ve Falwell, 485 U.S. 46, 52 (1988).

¹²⁷ Saduriski, s. 9.

¹²⁸ Yıldırım, s. 173.

İnsan Hakları Mahkemesi bu hakka verdiği öneme binaen ilk kararını ifade özgürlüğü hakkında vermiştir¹²⁹.

AİHS ifade özgürlüğünü iki aşamalı olarak ele alır. İlk olarak ifade özgürlüğünün bir temel hak olduğunu ortaya koyar. Sözleşme, milliyet gözetmeksizin herkesin ifade özgürlüğü hakkını haiz olduğunu belirterek, kamu otoritesinin izni aranmaksızın ve ülke sınırları gözetilmeksizin bu hakkın kullanılabilceğı belirtir. İkinci olarak ise bu hakkın belirli şartlar altında sınırlandırılabilceğini öngörmektedir. Buna göre ifade özgürlüğü ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın, başkalarının şöhret ve haklarının korunması, gizli bilgilerin yayılmasının önlenmesi veya yargı erkinin yetki ve tarafsızlığının güvence altına alınması amacıyla demokratik bir toplumda zorunlu olan durumlarda ve ancak kanun ile sınırlandırılabilir.

Sözleşme'nin 10. maddesinin kısılalığı ile hakkın kapsamı karşılaştırıldığında AİHM, kurduğu içtihatları ile farklı ifade biçimlerine ve araçlarına da maddenin uygulanmasını sağlamıştır¹³⁰. Bu açıdan Sözleşme her türlü sanatsal, ticari, siyasi ifadeleri kapsamaktadır. Belirtmek gerekir ki 10. maddede belirtilen sınırlama nedenleri dışında Sözleşme'nin 17. maddesinde düzenlenen "*hakları kötüye kullanma yasağı*" çerçevesinde AİHM birtakım söylemlerin içeriğı nedeniyle ifade özgürlüğünden yararlanamayacaklarını kabul etmektedir. Nasyonal Sosyalizmi savunan söylemler, demokratik ve anayasal düzenin kaldırılmasına yönelik söylemler, ırkçılık ya da yabancı karşıtlığı veya soykırım inkârı gibi ayrımcılığı teşvik eden kin, nefret ve şiddet içeren söylemlerin sınırlandırılması AİHM tarafından Sözleşme'nin korumaya çalıştığı temel hak ve özgürlükleri yok etmeyi amaçladığı gerekçesiyle ifade özgürlüğünün bir ihlali olarak kabul edilmemektedir¹³¹.

¹²⁹ Vahit Bıçak, **Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında İfade Özgürlüğü**, Liberal Düşünce Topluluğı, Ankara, 2002, s. 20.

¹³⁰ Karan Ulaş, **İfade Özgürlüğü Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi -2**, Avrupa Konseyi, Ankara, 2018, (İfade Özgürlüğü), s. 3.

¹³¹ Erhan Tanju, **AİHM Kararları Işığında İfade ve Basın Özgürlüğü**, Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara, 2017, s. 190.

2. Anayasa’da İfade Özgürlüğünün Sınırlandırılması Kriterleri

1982 Anayasasında 03.10.20011 tarihli 4709 sayılı kanunun 2. maddesi ile değişik temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması başlıklı 13. maddesinde temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlandırılabilceğı belirtilmiştir. Bu sınırlandırmanın ise Anayasa’nın başlangıç kısmı da dâhil olmak üzere sözüne ve ruhuna, laik Cumhuriyetin gereklerine, demokratik toplum düzenine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağı belirtilmiştir¹³². Bu madde ile Anayasa’da ilgili temel hak ve özgürlüğe ilişkin düzenlenen sınırlama nedenleri dışında kanunlar ile ayrıca bir sınırlandırma nedeninin belirlenemeyeceğı düzenlenmiştir¹³³.

Anayasa’nın 14. maddesinde yer alan “temel hak ve hürriyetlerin kötüye kullanılmaması” başlıklı hükmü ile temel hak ve özgürlükler bakımından başvurulabilecek genel bir sınırlandırma nedeni belirlenmiştir. Mutlak bir hak olarak düzenlenmeyen ifade özgürlüğü de 14. madde kapsamında genel sınırlandırma rejimine tabi olacaktır. Bu madde ile Anayasada yer alan hak ve hürriyetlerin, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmayı ve insan haklarına dayanan demokratik ve laik Cumhuriyeti ortadan kaldırmayı amaçlayan faaliyetler biçiminde kullanılmayacağı düzenlenmiştir. Kişilerin ya da kamu gücünü kullanan devletin temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırabilecek eylemlerinin sınırlandırılması amaçlanmıştır. Anayasa’nın 14. maddesinde yer alan “*devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmanın*” ibaresi ile Anayasa’nın bu maddesinin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 17. maddesinde düzenlenen hakların kötüye kullanılması hükmü karşısında daha geniş kapsamlı olarak düzenlendiğı anlaşılmaktadır¹³⁴.

Temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması rejimine tabi olan ifade özgürlüğü ise Anayasa’da birden fazla maddede düzenlenmiştir. Bu bakımdan her bir düzenleme yönünden ifade özgürlüğünün sınırlandırılması ayrı ayrı değerlendirilmelidir¹³⁵.

¹³² Korkmaz, s.326.

¹³³ Ersan Şen ve Nilüfer Yenice, **İfade Hürriyetinde Sınırlama ve Güvence Rejimi**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, s. 15.

¹³⁴ Karan, İfade Özgürlüğü s.161 – 162.

¹³⁵ Ulaş Karan, **İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa, İfade Özgürlüğü Hakkı**, (Ed. Sibel İnceoğlu), Avrupa Konseyi, Ankara, 2013, s. 373.

Anayasa'nın *düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti* başlıklı 26. maddesinde ifade özgürlüğü açısından özel bir düzenleme bulunmaktadır. Madde herkesin herhangi bir sınırlandırmaya tabi tutulmaksızın ifade özgürlüğüne sahip olduğunu belirtmekte ancak bu hakkın kamu güvenliği, kamu düzeni, millî güvenlik, Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması ve Cumhuriyetin temel nitelikleri, suçluların cezalandırılması, suçların önlenmesi, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının özel ve aile hayatlarının, şöhret veya haklarının yahut meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabileceğini düzenlemektedir¹³⁶.

Bilim ve sanat hürriyeti (madde 27), basın hürriyeti (madde 28), süreli ve süresiz yayın hakkı (madde 29), basın araçlarının korunması (madde 30), kamu tüzel kişilerinin elindeki basın dışı kitle haberleşme araçlarından yararlanma hakkı (madde 31) ve düzeltme ve cevap hakkı (madde 32) ifade özgürlüğünün başkaca görünüm biçimleri olarak karşımıza çıkmaktadır¹³⁷. İfade özgürlüğünün kullanılması hususunda bu maddelerde yer alan sınırlandırma nedenleri de ayrıca göz önüne alınmalıdır.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. maddesi her türlü ifade açısından genel sınırlama nedenleri olarak düzenlenmiştir. Ancak AİHS'e nazaran Anayasa bireysel ifade özgürlüğünden kitle iletişim araçlarına doğru giden yelpazede gittikçe artan sınırlama sebeplerine ve anayasal yasaklara yer vermiştir. Ayrıca “cumhuriyetin temel nitelikleri” ve “devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü” şeklindeki sınırlama nedenleri açısından AİHS'den ayrılır¹³⁸.

3. AİHM ve AYM İçtihatlarında İfade Özgürlüğünün Sınırlandırılması Rejimi

İfade özgürlüğünü düzenleyen AİHS'nin 10. maddesinde Anayasa'dan farklı olarak ifadenin içeriğine yönelik bir sınırlama öngörülmemektedir. İfadenin içeriğine ilişkin sınırlamalar AİHM içtihatları ile ortaya çıkmıştır¹³⁹. AİHM ifade özgürlüğünün sınırlandırılmasını iki ayrı rejim ile ele alır. Bunlardan ilki ifadenin bir başka kişinin

¹³⁶ Korkmaz, s. 327 – 328.

¹³⁷ Karan, İnsan Hakları, s. 379.

¹³⁸ Karan, İnsan Hakları, s. 378.

¹³⁹ Karan, İnsan Hakları, s. 369.

haysiyet, şeref ve şöhreti ile özel yaşamının gizliliğinin korunması ikincisi ise toplumu ve devleti korumaya yönelik yaklaşımdır¹⁴⁰.

Kullanılan ifade her zaman beğenilen ya da desteklenen bir ifade olmayabileceği gibi beğenilmeyen, desteklenmeyen, toplumu rahatsız eden ve hatta şok eden ifadeler de ifade özgürlüğü sınırları içerisinde korunmaya muhtaçtır zira ifade özgürlüğünün temelinde tartışma ortamının yaratılması yatmaktadır¹⁴¹. Ancak ne var ki ifade özgürlüğü ile bu ifadelerin yöneldiği kişiler ya da kamuoyunun ortak değerleri veya devletin güvenliği ve kamu düzeni arasında bir dengenin sağlanması gerekir. Devlet tarafından yapılacak müdahale ile ifade arasında bir orantı bulunmalı ve bu müdahale demokratik bir toplum içerisinde zorlayıcı bir toplumsal ihtiyaca karşılık gelmelidir.

Kişilerin haysiyet, şeref ve saygınlığı ile özel yaşamın gizliliğinin korunmasında da AİHM, kamuya mal olmuş kişiler ile diğer insanlar arasında bir ayırım yapmaktadır. Siyasetçi, iş adamı, kamusal tartışmalara katılan kişiler gibi kamuoyuna mal olmuş kişiler diğer kişilere nazaran eleştiriye daha çok hoşgörü göstermek zorundadırlar¹⁴².

AİHS'nin 10. maddesi bakımından ifade özgürlüğünün toplumu ve devleti korumaya yönelik sınırlanması ise;

- *Ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu güvenliğinin korunması,*
- *Kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi,*
- *Gizli bilgilerin yayılmasının önlenmesi,*
- *Sağlığın veya ahlakın korunması,*
- *Yargı erkinin yetki ve tarafsızlığının güvence altına alınması,*

nedenlerinden biri ile müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olması halinde mümkün olmaktadır¹⁴³. Aşağıda daha detaylı olarak inceleyeceğimiz bu sınırlama

¹⁴⁰ Tezcan ve diğerleri, İnsan Hakları, s. 505.

¹⁴¹ AİHM, Handyside ve Birleşik Krallık, B.N. 5493/72, 07.12.1976.

¹⁴² Özcan Özbey, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Işığında İfade Özgürlüğü Kısıtlamaları*, TBB Dergisi, Yıl 2013, Sayı 106, s. 76.

¹⁴³ Sultan Çakmak, *Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarına Göre İfade Özgürlüğünün Sınırlanması*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Özel Sayı, Cilt 2, Yıl 2015, s. 1081.

hallerinin her somut olaya uygulanması esnasında toplumun içerisinde bulunduğu sosyolojik durum ve gündem de dikkate alınmalıdır.

AİHM ifade özgürlüğünün sınırlandırılmasında; öncelikli olarak bir müdahalenin varlığını ardından ise sınırlamanın hukuka uygun bir sınırlandırma olup olmadığını üç aşamalı bir test ile inceleyecektir¹⁴⁴. Müdahalenin hukuka uygunluğu incelenirken de sırasıyla bu müdahalenin iç hukukta kanun ile öngörülür olup olmadığı, Sözleşme'nin 10. maddesinin 2. fıkrasında sayılan meşru amaçlar doğrultusunda olup olmadığı ve müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığına yönelik bir inceleme yapılacaktır. Bu incelemeleri AİHM sırası ile yapmakta, bir unsur yönünden ihlal tespit etmesi halinde diğerini incelememektedir¹⁴⁵.

Türk Hukuku yönünden ise Anayasa Mahkemesi, ifade özgürlüğüne yönelen sınırlandırma amaçlarının Anayasa'nın 26. maddesinin 2. fıkrasında yer alan sınırlanma nedenleri millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi şeklinde tahdidi olarak mümkün olduğuna yönelik kararlar vermiştir¹⁴⁶.

a. Müdahalenin Varlığı

AİHM kendisine ifade özgürlüğü hakkı ihlal edildiğinden bahisle yapılan başvurular yönünden öncelikli olarak bu hakka bir müdahalenin var olup olmadığını inceleyecektir¹⁴⁷. Bir kimse ancak söz konusu müdahaleden doğrudan etkilenmiş olması halinde ihlalin mağduru olduğunu iddia edebilir¹⁴⁸.

İfade hürriyetine müdahale devletin yasama, yürütme ve yargı organlarından gelebilir. Yasam organı çıkarttığı bir yasa ile kişinin ifade özgürlüğünü

¹⁴⁴ Tezcan ve diğerleri, İnsan Hakları, s. 508.

¹⁴⁵ Dominika Siniarska Bychawska, **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Kapsamında İfade Özgürlüğünün Korunması**, Çev. Tuğçe Duygu Köksal, Avrupa Konseyi, 2018, s. 39.

¹⁴⁶ AYM, 2003/40 Esas ve 2007/96 Karar sayılı 12.12.2007 tarihli kararı.

¹⁴⁷ Şen ve Yenice, s. 17.

¹⁴⁸ AİHM, Klass ile diğerleri ve Almanya, BN. 5029/71, 06.09.1978, § 33.

kısıtlayabileceği gibi uzun zamandır kişilerin ifade özgürlüğünü kısıtlayan bir yasayı değiştirmeyerek de ifade hürriyetine müdahale edebilir. Yürütme organı olan idare ise gerek tüzük ve yönetmelikler gerekse de bireysel işlem niteliğindeki davranışlar ile bireylerin ifade hürriyetini icrai olarak kısıtlayabilir¹⁴⁹. İhmali olarak ise kişilerin ifade özgürlüğüne yönelik 3. kişilerin müdahale etmesini engellemek ya da ifade özgürlüğü için uygun ortamı temin etmemek görülebilir. AİHM'in Özgür Gündem/Türkiye kararında devletin düşünce açıklamalarına müdahale etmemek gibi negatif yükümlülüğünün yanı sıra kişilere düşüncelerini açıklayabileceği bir ortamı sağlamak konusunda da pozitif bir yükümlülük yüklediği gözlemlenmektedir¹⁵⁰. Yargı organı açısından ise kişilerin ifade özgürlüğü haklarını kullanmaları nedeniyle onlar hakkında ceza soruşturması başlatmak, haklarında hapis veya para cezası gibi kişileri ifade hürriyetini kullanmaktan imtina edecekleri bir ceza tehdidi ile karşı karşıya bırakmak ya da hukuk davalarında tazminat ödemeye mecbur bırakmak görülebilir. İhmali olarak ise kişilerin ifade özgürlüğünü kullanmasını engelleyen 3. kişilere karşı gerekli etkin soruşturma yöntemlerini uygulamamak görülmelidir.

Bu hususta terör örgütü propagandası suçunda yargılama neticesinde mahkemeler tarafından sıkça verilen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına yönelik olarak, kişi hakkında her ne kadar kesinleşmiş bir mahkeme kararı bulunmasa da kişinin 5 yıl süre ile mevcut ceza tehdidi altında bulunmasına özellik değinilmelidir. AİHM, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararlarının mahiyeti itibarıyla her ne kadar hüküm olarak kabul edilmese de kişinin ifadeleri nedeniyle ceza davasına maruz kalmasını göz önüne alarak HAGB kararının bu ceza yargılamasına maruz kalan kişinin yaşadığı manevi duyguları telafi etmek için yeterli bir tedbir olmadığı kanaatiyle ifade hürriyetine bir müdahalenin varlığı olarak kabul etmiştir¹⁵¹. AYM'de hükmün açıklanmasının geri bırakılması ve cezanın ertelenmesi kararlarına karşı AİHM ile aynı görüşü paylaşmaktadır¹⁵².

¹⁴⁹ Bychawska, s. 39.

¹⁵⁰ Uygun, s. 585.

¹⁵¹ AİHM, Ömür Çağdaş Ersoy ve Türkiye, B.N. 19165/19, 15.06.2021, § 24.

¹⁵² AYM, Fatih Taş, B.N. 2013/1461, 12.11.2014, § 108; Orhan Pala, B.N. 2014/2983, 15.02.2017, § 54.

b. Müdahalenin Hukuka Uygunluğu

AIHM, kamu otoritesi tarafından ifade özgürlüğünün sınırlandırılmasına yönelik müdahalenin hukuka uygunluğunu incelerken öncelikli olarak müdahalenin kanunda öngörülüp öngörülmediğini, Sözleşme'nin 10/2 maddesinde sayılan meşru amaçlarından bir ya da birkaçına yönelik olup olmadığına ve bu müdahalenin demokratik toplumda gerekli olup olmadığını inceleyecektir¹⁵³. Anayasa Mahkemesi de AIHM ile aynı eksende hareket ederek ifade özgürlüğüne ilişkin başvuruların incelenmesinde aynı üç aşamalı testi uygulamaktadır. Çalışma kapsamında bu aşamaları incelerken terör örgütü propagandası suçu yönünden AIHM ve AYM tarafından verilen kararları analiz edeceğiz.

1) Hukuken Öngörülme/Kanunilik

Sözleşme'nin 10. maddesinin 2. fıkrasında da belirtildiği üzere müdahalenin ulusal hukukta yasayla öngörülmüş olması gerekmektedir. Burada bir hakka getirilen sınırlamanın mutlaka bir yasa ile öngörülmesi düzenlenmiştir¹⁵⁴. AIHM yasanın var olmasını tek başına yeterli görmemekte, yasanın ulaşılabilir ve öngörülebilir olmasını da aramaktadır¹⁵⁵. Bireyler, somut olaya uygulanabilir nitelikte hukuk normunun varlığı hakkında yeterli bilgiye sahip olmalıdırlar. Ayrıca bireylerin davranışlarını gerektiğinde hukuki destek alarak olsa da bu norma göre düzenleyebilmeleri için normun yeterli açıklıkta düzenlenmiş olması gerekmektedir¹⁵⁶. Mahkemenin bu içtihadı, hukukun üstünlüğü ve idarenin keyfî tasarruflarının önüne geçebilmek amacıyla geliştirdiği bir ilkedir. Ancak Anayasa Mahkemesi kanunun açıklığı ilkesini incelerken AIHM içtihatlarından farklı olarak kanunun açık olmasını arzu edilen bir durum olarak tanımlamış olsa da kanunun doğası gereği, yoruma ve uyarlamaya açık ve pratik gerçekliğe bağlı formüller içerdiği kanaatiyle somut olaya yaklaşmıştır¹⁵⁷.

AIHM Günana ve Diğerleri davasında; kanuni düzenlemelerde bir hükümlüye ait el yazısından oluşan dokümana cezaevi idaresi tarafından el koyabileceğinin

¹⁵³ Şen ve Yenice, s. 20.

¹⁵⁴ Karan, İfade Özgürlüğü, s. 121.

¹⁵⁵ AIHM, Dink ve Türkiye, B.N. 2668/07, 14.12.2010, § 114.

¹⁵⁶ AIHM, Sunday Times ve Birleşik Krallık, B.N. 6538/74, 26.04.1979, § 49.

¹⁵⁷ AYM, Ali Karatay, B. N. 2012/990, 10.12.2014, § 49.

öngörülmediğini tespit etmiş ayrıca cezaevi makamlarının, hükümlünün el yazısı notlarına el konulmasına ilişkin benzer vakalarda birbirlerinden farklı kanuni dayanaklar ileri sürdüklerini saptamıştır. Mahkeme bu nedenle hükümetin, iç hukukta hükümlüye ait olan ve basit bir yazışma niteliğine sahip olmayan bir yazıya ilişkin el koyma tedbirinin dayandığı bir yasal temelin varlığına işaret etmediği kanaatiyle müdahalenin kanunla öngörülmediği ve 10. maddenin ihlal edildiği sonucuna varmıştır¹⁵⁸.

Terörle Mücadele Kanunu’nun 7. maddesinin 2. fıkrasında düzenlenen terör örgütü propagandası suçunun AİHM’nin kanunilik testine yönelik değerlendirmede AİHM, müdahalenin iç hukukta düzenlenmiş olduğunu ve kanunilik konusunda bir tartışmanın olmadığını belirtmekte fakat kanunun ilgili maddesinde yer alan ifadeler ile Yargıtay’ın bu hükümleri yorumlama şeklinde ciddi şüphelerin ortaya çıktığı kanaatini paylaşmaktadır¹⁵⁹. Nitekim AİHM “hukuk” kavramının “şekil” anlamında değil, “maddi” anlamında anlaşılması gerektiğine işaret etmektedir. Bu nedenle normlar hiyerarşisinde en yukarıda olan normdan bunları yorumlayan mahkeme kararına kadar yazılı hukuku oluşturan her şey “hukuku” oluşturur. Bu “hukuku” uygulayan mahkemelerin ise yasa hükmünü ortaya koyan, tutarlı ve açık bir karar dizisine sahip olması gerekir¹⁶⁰. AİHM, ulusal yargı makamlarının TMK madde 7/2’yi uygulama ve yorumlama konusunda farklı kararlar verdiğini bu nedenle bir uygulama birliğinin bulunmadığı görüşü ile kanunilik denetimi konusundaki tartışmasını kararlarına eklemektedir.

Anayasa Mahkemesi ifade özgürlüğünün sınırlandırılmasında ölçütlerden birisi olan kanunilik ilkesinin TMK madde 7/1 bağlamında yaptığı değerlendirmesinde *“madde metni yönünden öngörülebilirliğe yönelik bir tereddüt oluşsa bile bu tereddüdün mahkeme içtihatları ile giderilmesinin mümkün olduğu, kanaatiyle bu mesele üzerinde daha fazla değerlendirme yapılmasını gerekli görmediğini”* belirtmiş ve bu açıdan TMK 7. maddesi ile geçici 1. maddesinin “kanunilik” ölçütünü karşıladığı sonucuna varmıştır¹⁶¹.

¹⁵⁸ AİHM, Günana ile diğerleri ve Türkiye, B.N.: 70934/10, 20.11.2018.

¹⁵⁹ AİHM, Faruk Temel ve Türkiye; B.N. 16853/05, 01.02.2011.

¹⁶⁰ AİHM, Ekin Ass., ve Fransa; B.N. 39288/98, 17.07.2001, § 46.

¹⁶¹ AYM, İrfan Sancı, B.N. 2014/20168, 26.10.2017, § 47.

AIHM, 2016 yılında yapılan Anayasa değişikliği ile milletvekili dokunulmazlığının öngörülemez bir şekilde kaldırıldığını tespit etmiştir. Milletvekilleri hakkında terör örgütü propagandası yapmak suçlamalarından yargılama yapıldığı ve bir kısım yargılamaların da ulusal mahkemeler nezdinde hali hazırda derdest olduğu bu surette milletvekillerinin yasama dokunulmazlıklarının öngörülemez biçimde kanun değişikliği ile kaldırıldığını belirtmiş ve ifade hürriyetinin ihlal edildiğine dair karar vermiştir¹⁶².

2) Meşru Amaç

İfade özgürlüğüne yönelen müdahalenin meşru olması için Sözleşme'nin 10. maddesinin 2. fıkrasında yer alan *“ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın, başkalarının şöhret ve haklarının korunması, gizli bilgilerin yayılmasının önlenmesi veya yargı erkinin yetki ve tarafsızlığının güvence altına alınması”* şartlarından birini korumak amacıyla ifadenin sınırlandırılması gerekmektedir. Nitekim Sözleşme'nin 18. maddesinde de *“anılan hak ve özgürlüklere bu Sözleşme hükümleri ile izin verilen kısıtlamalar öngörüldükleri amaç dışında uygulanamayacağı”* belirtilmiştir¹⁶³. Burada sayılan sınırlama amaçları tahdidi olarak düzenlenmiştir ve genişletilmesi mümkün değildir¹⁶⁴. Ulusal mahkemelerin ifade özgürlüğüne yönelik müdahalelerin burada tahdidi olarak sayılan sınırlama amaçlarından birine yönelik olup olmadığını doğru tespit etmeleri gerekmektedir.

Milli güvenlik terimi her ne kadar uluslararası kabul gören bir tanıma sahip olmasa da ülke bütünlüğü ve devletin bağımsızlığının tehlikeye düştüğü durumlarda Anayasa tarafından belirlenen yetkili organın devlet tüzel kişiliğini korumaya ve güvenlik altına almaya yönelik hareket etmesi olarak tanımlanabilir¹⁶⁵.

Kamu düzeni de soyut bir kavram olup tanımı konusunda uzlaşamamıştır. Ancak kamu düzeni; bireylerin genel güvenliği ve huzuru ile sağlık içinde yaşamaları

¹⁶² AIHM, Kerestecioğlu Demir ve Türkiye, BN. 68136/16, 04.05.2021, ayrıca bkz. Selahattin Demirtaş ve Türkiye, B.N. 14305/17, 22.12.2020.

¹⁶³ Ufuk Ramazan Çakmak, **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde Basın Özgürlüğü ve Devletin Yükümlülükleri**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017, s. 60.

¹⁶⁴ Çakmak, s. 1082.

¹⁶⁵ Yıldırım, s. 182.

olarak özetlenebilir¹⁶⁶. Bu itibarla kamu düzeni hâkim ideolojinin korunmasına yönelik bir kavram değildir. Aksine toplumun maddi düzeninin sağlanması ile alakalıdır.

Suç işlenmesinin önlenmesi ise gerek kanun gerekse uygulayıcılar bakımından somut bir kavram olarak karşımıza çıkar. Nitekim kanunda suç olarak düzenlenmiş eylemlerin önlenmesine yönelik girişimler ifade özgürlüğünün sınırlandırılmasında meşru bir amaç olarak kabul edilecektir¹⁶⁷.

Sınırlama amaçlarından olan kamu düzeni, milli güvenlik ve kamu güvenliği kavramları her ne kadar muğlak ve rölatif olsa da Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi her ülkenin kendi sosyolojik ve siyasi yapısı ile ifadenin yer, zaman ve içeriğini bir bütün halinde değerlendirerek somut olayı tartışmaktadır¹⁶⁸. AİHM, Türkiye açısından ülkenin Güneydoğusunda devam eden terör olayları ile ilgili olarak hükümetin gerekli önlemleri alması ve tetikte olması gerektiğinin bilincinde olduğunu belirterek ifade özgürlüğüne ilişkin müdahalede ulusal güvenliğin sağlanması, ülke bütünlüğü ve kamu düzeninin korunması ile suçun önlenmesi amaçlarını somut olay ekseninde kabul etmektedir¹⁶⁹.

Sözleşme'nin 10. maddesinin 2. fıkrasında belirtilen müdahalenin meşru amaçlardan birine dayanması gerektiğine dair hüküm karşısında Türk mahkemelerinde oldukça yüksek sayıda kişinin cezalandırılmaktadır. Sosyal medya paylaşımlarına ilişkin olarak AİHM Üçdağ ve Türkiye kararında; yerel bir camide imam olan başvurucunun Facebook adlı sosyal paylaşım sitesinde “leşker” görünümlü kıyafetler giyen kişileri paylamış başka bir zamanda ise bir cadde üzerinde ateş önünde gösteri yapan kalabalığa ait fotoğrafları paylaşmıştır. Başvurucu hakkında yerel mahkeme tarafından terör örgütü propagandası suçu yönünden mahkûmiyet hükmü kurulmuş ve karar kesinleşmiştir. AİHM, yerel mahkemenin gerekçeli kararında paylaşıma konu içerikler ile PKK tarafından uygulanan cebir, şiddet veya tehdit yöntemlerini tasvip etme, övme ve teşvik etme arasında nasıl bir ilişki kurulduğunun açıklanmadığını bu sebeplerden ötürü müdahalenin meşru bir amacının olmadığını belirtilerek ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar vermiştir¹⁷⁰.

¹⁶⁶ Metin Günday, **İdare Hukuku**, 6. Baskı, İmaj Yayınevi, Ankara, 2002, s.248.

¹⁶⁷ Yıldırım, s. 186.

¹⁶⁸ AİHM, Zana ve Türkiye, B.N. 18954/91, 25.11.1997.

¹⁶⁹ AİHM, Karataş ve Türkiye, B.N. 23168/94, 08.07.1999, § 44.

¹⁷⁰ AİHM, Üçdağ ve Türkiye, B.N. 233144/19, 31.08.2021.

3) Demokratik Toplumda Gereklilik

Demokratik toplumda gereklik kriteri Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin temel hak ve özgürlüklerin korunmasında en orijinal kriteri olduğu kabul edilebilir. Nitekim Sözleşme'nin önsözünde de demokratik toplum kriteri yer almakta ve ruhunu etkilemektedir¹⁷¹. AİHM tarafından müdahalenin “kanunla öngörülmediği”, 10. maddenin 2. fıkrasında belirtilen meşru amaçlardan biri ya da birkaçını izlemediği ve “demokratik bir toplumda gerekli” olarak değerlendirilemediği sürece Sözleşme'nin 10. maddesinin ihlal edildiği kabul edilir¹⁷². İfade özgürlüğü, her zaman toplum tarafından onaylanan ifadeler yönünden değil, bazen kırııcı, şok edici ve rahatsız eden ifadeleri de koruma kapsamına alır. Bu sayede demokratik bir toplumda gerekli olan çoğulculuk ve hoşgörü yerleşebilecektir. Burada belirtilen “gerekli” deyiminden anlaşılması gereken ise acil bir sosyal ihtiyacın varlığıdır. Zorunlu toplumsal ihtiyaç koşulunun karşılandığının söylenebilmesi için müdahalenin hedeflenen amaca ulaşmak için elverişli olması, başvurulabilecek son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendisini göstermesi gerekmektedir. Sözleşme'ye taraf olan devletler acil bir sosyal ihtiyacın varlığı noktasında takdir hakkına sahiptirler. Ancak bu takdir yetkisi keyfi olarak kullanılamayacaktır. Bu takdir yetkisi, AİHM'nin ikincilliği ilkesi kapsamında nihai olarak AİHM'nin denetimine tabi olacaktır. AİHM'nin incelemesi salt olarak Sözleşme'ye taraf devletin takdir yetkisini makul, iyi niyetli ve dikkatli bir şekilde kullandığını tespiti anlamında değildir. Mahkeme aynı zamanda müdahale edilen ifadenin içeriği de dâhil olmak üzere müdahalenin dayanan meşru amaçla orantılı olup olmadığını ve müdahalenin yeterli olup olmadığını da belirler¹⁷³.

Bireyin ifade özgürlüğü ile genel bir kamu yararı taşıyan sınırlama amaçları arasında orantılı ve adil bir dengenin oluşturulması zorlayıcı toplumsal ihtiyaç olarak belirtilmektedir. Bireyin ifade özgürlüğü sınırlandırılırken korunan amaç ile bireyin hakkı arasında bir ölçülülük bulunması gerekir¹⁷⁴. Demokratik bir toplumda

¹⁷¹ Bıçak, s. 21.

¹⁷² AİHM, Ramazan Demir ve Türkiye, B.N. 68550/17, 09.02.2021, § 39.

¹⁷³ AİHM, Handyside ve Birleşik Krallık, B.N. 5493/72, 07.12.1976, § 47; Baka ve Macaristan, B.N. 20261/12, 23.06.2016 §158; Morice ve Fransa, B.N. 29369/10, 23.04.2015 § 124; Case Of Stoll ve İsveç, B.N. 69698/1, 10.12.2007, § 101.

¹⁷⁴ Karan, İfade Özgürlüğü, s. 146.

sınırlamanın gerekli olması için kaçınılmaz olması beklenmez, fakat sınırlama için zorlayıcı ve acil bir toplumsal ihtiyaç bulunmalıdır.

AIHM, Terörle Mücadele Kanunu'nun 7. maddesinin 2. fıkrasının uygulanmasına ilişkin başvurularda ekseriyetle, ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin demokratik bir toplumda gereklilik unsuru açısından değerlendirmede bulunmaktadır. AIHM Altıntaş kararında; cebir ve şiddet içeren eylemleri olan yasadışı bir örgüte karşı övgü veya en azından şiddeti haklı gösterme olarak değerlendirilecek ifadeler yer alan bir makalenin bazı gençleri, özellikle bazı yasa dışı örgütlerin üyelerini ya da sempatizanlarını, benzer şiddet eylemlerinin işlenmesi konusunda cesaretlendirme ve buna teşvik etme ihtimali bulunduğunu belirterek demokratik bir toplumda gereklilik unsuru bağlamında değerlendirmiştir. Nitekim Mahkeme, ihtilaf konusu makalede kullanılan ifadelerin, kamuoyunca ve dava konusu içeriklerin taşıdığı görüşe yakın kişilerce meşru amaçlar olarak değerlendirilen amaçlara ulaşmak uğruna şiddete başvurma'nın gerekli ve meşru olabileceği kanaati verdiği belirtilmektedir. Mahkeme, belirtilen hususları ve ulusal mahkemelerin benzer durumlarda sahip oldukları takdir yetkisini ve başvuran hakkında başlatılan ceza yargılamasının sonunda ilgili hakkında verilen adli para cezasının makul miktarını göz önünde bulundurarak, ifade özgürlüğüne yapılan bu müdahalenin orantılı olduğu kanaatine varmaktadır¹⁷⁵.

Gül ve Diğerleri kararında “*Liderimiz İbrahim Kaypakkaya*”, “*Yaşasın halkın adaleti*”, “*Yaşasın partimiz TKP-ML*”, “*Marks-Lenin –Mao önderimiz İbo, savaşıyor TİKKO*”, “*Biz işçinin köylünün yiğit sesiyiz, namluya sürülmüş halk mermisiyiz*”, “*Faşist devlet, yıkacağız elbet*” gibi ifadelerin yanı sıra “*İktidar namlunun ucundadır*”, “*bizde hesapları namlular sorar*” şeklindeki şiddet içerikli ifadelerin de yer aldığını, bu ifadelerin “**bilinen ve kalıplaşmış solcu sloganlar**” olduğunun altını çizerek kamu otoritesi tarafından izin verilen gösterilerde kullanıldığını bu itibarla şiddet içerikli de olsa atılan sloganların şiddete veya ayaklanmaya çağrıda bulunmadığını belirtmiş ve bu ifadelere yönelik müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olmadığına karar vermiştir¹⁷⁶. AIHM'nin bu kararında ifade sahibinin konumu, ifadenin izinli bir gösteri sırasında sınırlı bir kalabalığa yönelmiş olması ve ifade içeriğinin kalıp sloganlardan

¹⁷⁵ AIHM, Altıntaş ve Türkiye, B.N. 50495/08, 10.03.2020.

¹⁷⁶ AIHM, Gül ile diğerleri ve Türkiye, B.N. 4870/02, 08.06.2010.

ibaret olduğu dikkate alınmalıdır. Nitekim benzer ifadelerin sol gruplar tarafından toplantı ve gösteri yürüyüşü sırasında sarf edilmeleri esasında, her ne kadar etkisini yitirmiş suç ve terör örgütlerine ilişkin olsa da bu ağır taşkınlıklara ve karışıklığa neden olabileceği ya da kamu düzeninin tamamen ya da kısmen bozabileceği göz ardı edilmemelidir.

AIHM'nin Zana ve Türkiye kararında, dönemin Diyarbakır Belediye Başkanı olan M. Zana'nın ülkenin güneydoğu bölgesinde son zamanlarda artarak devam eden terör olaylarını gerçekleştiren PKK örgütüne yönelik destek açıklaması nedeniyle cezalandırılmasına ilişkin müdahalenin kanunla öngörülmüş olması, Sözleşme'nin 10. maddesinin 2. fıkrasında yer alan meşru amaçlardan birine yönelik olması ve demokratik bir toplumda gerekli olması nedeniyle yerinde görülmüş ve başvuru reddedilmiştir¹⁷⁷. AIHM, kararında belirtmese de özünde "açık ve yakın tehlike" (clear and present danger)¹⁷⁸ ilkesinden hareket ederek ifade sahibinin konumu, ifadenin yapıldığı yer, zaman ve ortam yönünden yaptığı değerlendirmesinde ülkenin güneydoğusunda gerçekleşen terör eylemlerine yönelik bölgede sözü geçen ve

¹⁷⁷ AIHM, Zana ve Türkiye, B.N. 18954/91, 25.11.1997.

¹⁷⁸ İfade özgürlüğü hakkının sınırlandırılmasında Amerikan hukuk sisteminin literatüre kazandırdığı açık ve mevcut tehlike (*clear and present danger*) kavramı ilk olarak Birinci Dünya Savaşı sırasında Amerikan Sosyalist Partisi genel sekreteri olan Schenck ve diğerlerinin Amerikan Casusluk Yasasına muhalefet suçlaması ile cezalandırılmaları neticesinde Amerika Yüksek Mahkemesi'nin Schenck ve Birleşik Devletler davasından ele alınmıştır. Kararda; davalılar tarafından kullanılan ifadelerin barış zamanında Anayasa'nın koruması altında olduğu ancak her ifadenin içeriği ve ifadenin açıklandığı ortam meydana gelebilecek ciddi ve önemli bir kötülük bakımından açık ve mevcut bir tehlike oluşturabilecek şartları taşıyıp taşımadığına ilişkin müstakil olarak değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir (Schenck ve Birleşik Devletler, 249, U.S. 47, 1919), (Yaşar Salihpaşaoğlu, **Açık ve Mevcut Tehlike Kriteri ve Türk Hukuk Sistemine Yansımaları**, Liberal Düşünce Dergisi, Yıl 2008, Sayı 52, s. 233.). s.s. 231 – 243. Amerikan Yüksek Mahkemesi bir başka kararında ise ifade özgürlüğünün tartışmayı da beraberinde getirdiği, ifade edilen fikrin toplumda bir huzursuzluk ya da memnuniyetsizlik yarattığında ve hatta insanları öfkeliendirdiğinde gerçek amacına hizmet edeceğinin altı çizilmiştir. Bu nedenle ifade özgürlüğünün mutlak olmamakla birlikte somut bir kötülüğe açık ve mevcut bir tehlike oluşturmadığı takdirde sansür ve cezaya karşı korunması gerektiği, Amerika Birleşik Devletler Anayasasında da daha kısıtlayıcı bir görüşe yer olmadığı belirtilmiştir. (Terminiello ve Chicago, 337 U.S. 1 (1949), Page 337, U.S.4), Nitekim açık ve yakın tehlike kavramı Türk hukuk sisteminde ilk olarak 1995 yılında Sosyalist Birlik Partisi'nin kapatılması davasında Anayasa Mahkemesi'nin kullandığı görülmektedir. AYM, ırk ayrımcılığının aracı durumuna düşen partinin Türkiye Cumhuriyeti için yakın ve öngörülebilir bir tehlike arz ettiği belirtmiştir (AYM, 1993/4 Esas ve 1995/1 Karar sayılı 19.07.1995 tarihli kararı). 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunda yapılan 07.08.2003 tarihli değişiklik ile 17. ve 19. maddeler bakımından açık ve yakın tehlike kavramı kanunlaşmıştır. Türk Ceza Kanunu'nun 216. maddesinde yer alan halkı kin ve düşmanlığa tahrik ve aşağılama suçu ile 215. maddesinde yer alan suçu ve suçluyu övmeye suçu yönünden de kanun metni açık ve yakın tehlikenin varlığını aramaktadır (Salihpaşaoğlu, s. 237). Yargıtay'ın son dönemde terör örgütü propagandası suçu yönünden verdiği bir takım kararlarında da yerel mahkemenin açık ve yakın tehlike unsurunun somut olay özelinde değerlendirmesi gerektiği görüş ve kanaatiyle kararlar verdiği izlenmektedir. Buna ilişkin olarak çalışmanın ikinci kısmında gerekli değerlendirmeler yer almaktadır.

tanınırlığı yüksek birisinden gelen desteğin, zaten karışık olan bir bölgedeki sorunları arttıracığı ve ağır taşkınlıklara sebebiyet vereceğinin altını çizmektedir. M. Zana hakkında bu açıklamaları nedeniyle verilen mahkûmiyete ilişkin yargı kararı bu açıdan orantılı görülmüş ve Sözleşme'nin 10. maddesinin ihlal edilmediği belirtilmiştir. Mahkeme bir başka kararında ise, PKK terör örgütünün kurucusu olan A.Ö.'nün fotoğraflarının yer aldığı bir toplantıda konuşma yapan başvurucunun A.Ö.'ye yönelik olarak "Kürtlerin lideri" şeklinde kullandığı ifadenin konuşmanın yapıldığı kapsam ve göstericilerin davranışları birlikte değerlendirildiğinde kamu düzeni üzerinde olumsuz bir etkisinin olmadığı, toplantıya katılanları bu ifadedden etkilenerek şiddet içeren eylemlerde bulunmadığını belirterek ifade özgürlüğünün ihlal edildiğinde karar vermiştir¹⁷⁹. Bahçeci ve Türkiye kararında ise başvurucunun kullandığı "*Yaşasın A.Ö., Yaşasın Başkan, Yaşasın Halkların Kardeşliği, Yaşasın Kürdistan*" şeklindeki sözlerin şiddete başvurmayı, silahlı direnişi ve başkaldırıyı teşvik etmediği, kin ve husumet dolu bir ifadenin bulunmadığını belirtmiştir¹⁸⁰.

AIHM yine Yavuz ve Yaylalı başvurusunda; MAO Komünist Partisine üye 17 kişi, Tunceli ilinde 17 Haziran 2005 tarihinde güvenlik güçleri ile girdikleri silahlı çatışma neticesinde öldürülmeleri nedeniyle başvuruclar tarafından bu ölümlere karşı 21 Haziran ve 8 Temmuz tarihlerinde "*katil devlet hesap verecek*", "*yevrim şehitleri ölümsüzdür*" ve "*yaşasın devrimci dayanışma*", "*bedel ödedik, bedel ödeteceğiz*", "*tutuklamalar, provokasyonlar, baskılar bizi yıldıramaz*" ve "*direne direne kazanacağız*" şeklinde atılan sloganları; belirtilen ölümlerin ardından gösterilen tepki ve resmi makamların eylemlerine yönelik eleştiri mahiyetinde olduğunu, ayaklanmaya, silahlı direnişe ya da şiddet kullanımına teşvik etmediği ve nefret söylemi oluşturmadığı kanaatiyle ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin zorunlu sosyal ihtiyaca karşılık gelmediği sonucuna varmıştır. AIHM, hükümetin sahip olduğu egemen konumu göz önüne alarak ifade sahiplerinin cezalandırılmalarında sınırlı hareket etmesi gerektiğini ve devlet otoritesinin kendisine yapılan eleştirilere müsamaha göstermesi gerektiğinin altını çizmiştir¹⁸¹.

¹⁷⁹ AIHM, Belge ve Türkiye, B.N. 50171/09, 06.12.2016, § 34 – 35; Öner/Türk ve Türkiye, B.N. 51962/12, 31.03.2015 § 24, Saygın ve Türkiye, B.N. 13304/03, 02.02.2010 § 45.

¹⁸⁰ AIHM, Bahçeci ve Türkiye, B.N. 33340/03, 16.06.2009 § 31.

¹⁸¹ AIHM, Yavuz/Yaylalı ve Türkiye, B.N. 12606/11, 17.12.2013.

Kılıç/Eren ve Türkiye kararında da “*sürekli ayaklanalım, başkanımız Öcalan*” şeklinde atılan sloganın her ne kadar şiddet içeren bir tonlamayla atıldığı sonucuna varılmışsa da ifadenin barışçıl bir toplantı sırasında kullanılmasının şiddet içeren etkisinin sınırlandırıldığı ve ifade sonrasında kamu düzeninin bozulmasına sebebiyet verici bir olayın meydana gelmediği belirtilerek ifade özgürlüğünün ihlal edildiği sonucuna varılmıştır¹⁸².

Anayasa Mahkemesi de benzer bir kararında; kamu otoritesi tarafından alınan geniş güvenlik önlemleri altında yapılan toplantıda başvurucunun PKK terör örgütünün kurucusu A.Ö.’yü lider olarak benimsediğine yönelik slogan atması aynı zamanda PKK’nın ülkenin silahlı kuvvetlerine ait Dağlıca Karakoluna yönelik yaptığı baskını anlatan “*Oramar*” marşı ile “*Delila ü Arges*” (Halkımın Umudu) marşını söylemesinin ifadelerin kullanıldığı an değerlendirildiğinde şiddet tehlikesine neden olduğunu bu surette hakkında kurulan mahkûmiyet hükmünün Anayasa’nın 26. maddesi bağlamında ifade özgürlüğüne müdahale olarak değerlendirilemeyeceği belirtmiştir¹⁸³. Nitekim benzer bir kararında da PKK örgütüne ve örgütün liderine yönelik atılan sloganların muhatap kitlesinin karşıt görüşlü öğrenciler olması nedeniyle bu örgütün korkutuculuğundan yararlanarak halkın bir kesimini sindirme amacı taşıdığını bu itibarla “dolaylı” olarak şiddeti teşvik ettiğini kabul etmiş ve ifadeler yönünden kurulan mahkûmiyet hükmünün ifade özgürlüğünü ihlal etmediği belirtilmiştir¹⁸⁴. Bir başka kararda ise başvurucunun “*selam selam İmrâlı’ya bin selam*” şeklindeki slogana dayalı mahkûmiyet kararında yerel mahkemenin ifadenin şiddete teşvik edip etmediğine ya da ifadenin kullanıldığı bağlama ilişkin herhangi bir inceleme yapmamış olmasının demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmadığı gerekçesi ile ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar vermiştir¹⁸⁵. AYM, somut olay değerlendirmesinde Türkiye’de terör faaliyetlerine devam eden terör örgütü PKK’nın kurucusu olan ve ülkede gerçekleşen şiddet eylemlerinin sorumlusu olan A.Ö.’yü siyasi bir önder ve sosyolojik sorunların demokratik yollarla çözümünde meşru bir muhatap olarak ilan eden ifadelerin şiddet içeren terör eylemlerini meşru gösteren ve öven bu itibarla bu eylemlere başvurmayı teşvik eden mesajlar olarak

¹⁸² AİHM, Kılıç/Eren ve Türkiye, B.N. 43807/07, 29.11.2011, § 27 – 29.

¹⁸³ AYM, Erhan Urak, B.N. 2016/10657, 09.06.2021, § 64.

¹⁸⁴ AYM, Baver Mızrak, B.N. 2015/19280, 09.01.2020, § 39.

¹⁸⁵ AYM, Zeki Kaya, B.N. 2016/1264, 24.03.2021, § 61.

değerlendirmemiştir¹⁸⁶. Ancak AYM başka bir kararında ülke genelinde silahlı çatışma ortamının bulunduğu defacto durumlarda A.Ö.nün sosyolojik sorunların çözümünde lider olarak kabul edildiğini gösteren sloganların örgütün sahip olduğu korkutuculuktan faydalanmak ve toplumu ya da bireyleri sindirmek amacıyla atıldığını değerlendirmiş ve bu kapsamdaki ifadelerin terör suçlarının işlenmesi tehlikesine yol açtığı ve başkalarının da terör örgütünün şiddet içeren eylemlerine başvurmaya teşvik ettiği sonucuna ulaşmıştır¹⁸⁷.

Türkiye'nin güneydoğu bölgesinde ciddi çatışmaların gerçekleştirdiği ve kamuoyunda “hendek operasyonları” olarak bilinen kolluk kuvvetlerinin terörle mücadele kapsamında yürüttüğü faaliyetler sırasında bölgedeki sokağa çıkma yasaklarının ve çatışmaların sona erdirilmesi amacıyla 1128 akademisyen tarafından imzalanan “*Barış İçin Akademisyenler Bildirisi*” nedeniyle yaptığı incelemede, bildirinin genel mahiyeti itibariyle terör örgütünün şiddet içeren eylemlerini öven veya teşvik eden bir içeriğe sahip olmadığı, örgütün faaliyetlerinin toplum tarafından benimsenmesi amacını taşımadığı, genel olarak şiddet olaylarının durdurulmasına yönelik talepler içerdiği, bildiri içerisinde kullanılan “kıyım, katliam” gibi ibarelerin her ne kadar toplumun geneli tarafından benimsenmiş ifadeler olmasa da kamuoyunun ülkede o sırada meydana gelen ve son derece önemli olaylar hakkında farklı bakış açılarını öğrenme hakkına ağır bir sınırlama getirdiği bu nedenle müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyaca karşılık vermediği gerekçesi ile ifade özgürlüğü hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir¹⁸⁸.

Nejdet Atalay ve Türkiye kararında ise AİHM, terör örgütü mensuplarının cenazesine katılan ve örgüt mensubunun fotoğrafını yakasına asan başvuru hakkında mahkûmiyet hükmü kurulmasını, silahlı direnişe veya ayaklanmaya çağrı ve nefret söylemi olarak değerlendirilemeyeceği kanaatiyle müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olmadığını belirtmiştir¹⁸⁹. Mahkeme kararında değindiği diğer bir husus ise, başvuruçunun yargılandığı davada suçlanmadığı ancak cenaze sırasında atılan sloganlar, pankartlar ve bayraklar ile başvuruçunun bu eylemlere katıldığını

¹⁸⁶ AYM, Sırrı Süreyya Önder, B.N. 2018/38143, 03.10.2019, §§ 69-87; ayrıca bkz. Meki Katar, B.N. 2015/4916, 03.10.2019 § 58.

¹⁸⁷ AYM, Mehmet Mihdi Bala, B.N. 2015/15088, 08.01.2020, § 58; ayrıca bkz. Baver Mızrak, B. No: 2015/19280, 09.01.2020, §§ 48-53.

¹⁸⁸ AYM, Zübeyde Füsun Üstel ve Diğerleri, B.N. 2018/17635, 26.07.2019, § 129-130-131.

¹⁸⁹ AİHM, Nejdet Atalay ve Türkiye, B.N. 76224/12, 19.11.2019.

gösterecek şekilde gösterdiği davranış arasında kurulan bağın yeterli açıklanamadığı belirtilmiş ve yerel mahkemenin kararı yeterli görülmemiştir¹⁹⁰. AİHM, ifade özgürlüğünün temel kaynaklarına değinmekle birlikte öncelikli olarak TMK’da yer alan unsurların dahi oluşmadığını, gerekçeli kararda eylemler ile başvuru arasında makul bir bağlantının dahi kurulamadığını belirtmektedir. Bu açıdan ulusal mahkemelerimizin gerekçeli kararlarında “yuvarlak”, “muğlak” ve “açık” ifadelerin yerine sanık eylemleri ile kanunda yazılı suçun unsurları arasında mutlak bir bağlantı kurulmalıdır. Aksi takdirde ifade özgürlüğüne yönelik müdahale konusunda AİHM önünde hak ihlali kararları verilmeye devam edilecektir.

AİHM, 19 Mart 2006 tarihinde Nevruz kutlamaları sırasında konuşma yapan başvurunun konuşmasında “*Nevruza sahip çıkmak Kürt sorununa sahip çıkmak, PKK ile Kürt Halkı ile omuz omuza olmaktan geçer*” ifadesini kullanıp kullanmadığının tespitinde yerel mahkemenin 22 Mart 2006 tarihinde iki polis memuru tarafından düzenlenen video kayıt incelemesine tek başına itibar etmesi ve başvurunun itirazlarına rağmen bağımsız bir uzmandan bilirkişi raporu almamış olması ya da bağımsız tanıkların beyanlarını araştırmaması nedeniyle başvurunun ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmiştir. Burada belirtmek isteriz ki AİHM’nin söz konusu başvuruyu 10. madde yönünden ele almış olması doğru değildir. Gerekçe de incelendiğinde başvuru özünde yargı makamı önünde kullanılan delillere ve başvurunun bu delile yönelik itirazına ilişkindir. Bu açıdan Sözleşme’nin 6. maddesi yönünden adil yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediğinin tartışılması gerekirdi. Nitekim yargıç Küris’in ayrık görüşünde de söz konusu davanın Sözleşme’nin 6. maddesi yönünden ele alınması gerektiği belirtilmektedir¹⁹¹.

¹⁹⁰ A.g.k., § 20.

¹⁹¹ AİHM, İmerek ve Türkiye; B.N. 45975/12, 10.11.2020.

İKİNCİ KISIM

TÜRK HUKUKUNDA TERÖR ÖRGÜTÜ PROPAGANDASI SUÇU

I. GENEL OLARAK

İnsan Hakları Bildirgesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve 12 Eylül 1982 Anayasası gibi birçok belgede ifade özgürlüğü düzenlenmiştir. Ancak birinci kısımda da açıklamaya çalıştığımız üzere ifade özgürlüğü sınırsız değildir. Ulusal güvenliğin sağlanması, toprak bütünlüğünün, kamu güvenliğinin ve düzeninin güvenliğinin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın ve ahlakın korunması, kişilerin şöhretlerinin korunması gibi sebeplerle demokratik toplum düzeninin korunması amacıyla ifade özgürlüğü sınırlandırılabilir.

Bir ifade biçimi olan propaganda, giriştikleri şiddet eylemlerini duyurma ve bu surette halk içerisinde korku ve panik ortamı yaratmak veya taraftar kazanmak amacıyla terör örgütleri tarafından kullanılmaktadır. Terör örgütü propagandası bizatihi terör örgütleri tarafından organize edilebileceği gibi terör örgütü destekçisi kimseler tarafından da yapılabilir.

Türk hukukunda da bir ifade özgürlüğü sınırlandırması normu olan terör örgütü propagandası suçu Terörle Mücadele Kanunu'nun 7. maddesi 2. fıkrası ile düzenlenmiş, bu suçu işleyenler hakkında bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası öngörülmüştür. Madde metnin 12 Nisan 1991 tarihli ilk düzenleniş şeklinde “*terör örgütü mensuplarına yardım edenlere ve örgütle ilgili propaganda yapanlara fiilleri başka bir suç oluştursa dahi ayrıca 1 yıldan 5 yıla kadar hapis cezası ve ağır para cezasına*” hükmolunacağı düzenlenmişti. 06 Şubat 2002 tarihinde kabul edilen 4744 sayılı Kanun ile suçun unsuru “*terör yöntemlerine başvurmayı özendirecek şekilde*” terör örgütlerinin propagandasını yapan kişilerin cezalandırılması olarak değiştirilmiş ve bu sayede kanunun ilk düzenlemesine nazaran daha dar bir suç tanımı yapılmıştır. 30 Temmuz 2003 tarihli 4963 sayılı Kanun ile de suçun unsuru “*şiddet veya diğer terör yöntemlerine başvurmayı teşvik edecek şekilde propaganda yapanlara*” şeklinde yeniden düzenlenmiş, kanun metnine eklenen “*şiddet veya diğer*” ibaresi ile propagandası yapılan terör yöntemlerinin kapsamı daraltılmıştır. Her ne kadar kanun koyucu ifade özgürlüğüne yapılan müdahaleyi sınırlandırmak amacıyla madde

metninde değişiklikler yapmış ise de “diğer terör eylemleri” ibaresi ile işaret ettiği nokta anlaşılamamıştır¹⁹².

Nihayetinde Kanunun 7/2. fıkrası 29 Eylül 2006 tarihli 5532 sayılı Kanun ile kökten değiştirilmiştir. Madde, “*Terör örgütünün propagandasını yapan kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.*” şeklinde yeniden düzenlenmiş, bu düzenlemede terör örgütüne yardım suçuna yer verilmemiştir. 2006 değişikliği ile terör örgütü propagandasına ilişkin herhangi bir unsur yahut sınırlama belirlenmediği dikkate alındığında madde, bu hali ile oldukça geniş yorumlanabilmekteydi¹⁹³. Maddenin devamında ise suçun basın yayın yolu ile işlenmesi hali nitelikli hal olarak düzenlenmiş ve basın ve yayın organlarının suçun işlenişine iştirak etmemiş olan sahipleri ve yayın sorumluları hakkında da adli para cezası öngörülmüştür¹⁹⁴.

11 Nisan 2013 tarihli 6459 sayılı Kanun ile maddede değişiklik yapılmış bunun sonucunda terör örgütü propagandası suçu güncel halini almıştır. Suçun tanımına “*terör örgütünün, cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde*” ibaresi eklenmiş ve bu surette suçun unsurları somutlaştırılmıştır. Değişikliğin gerekçesinde ise Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin kararlarında terör örgütlerinin şiddete teşvik edici olmayan ve nefret söylemi içermeyen açıklamaların ifade özgürlüğü çerçevesinde kaldığı gerekçesi ile içeriğinde şiddete başvurmayı teşvik edici mahiyette ifadeler yer almayan, nefret söylemi içermeyen, herhangi bir ayaklanmaya ya da silahlı isyana yöneltmeyen açıklamaların terör örgütü propagandası kapsamında kalmaması amacıyla suçun unsurlarının yeniden belirlendiği belirtilmiştir¹⁹⁵.

Maddenin devamında ise terör örgütü propagandasına dönüşen toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde yüzün tamamen veya kısmen kapatılması, terör örgütünün üyesi ya da destekçisi olduğunu belli edecek şekilde örgüte ait işaret ve amblemlerin taşınması, slogan atılması veya ses cihazları ile yayın yapılması ya da terör örgütlerine

¹⁹² İzzet Özgenç, **Terörizmin ve Terör Örgütünün Propagandası Suçu ve Ceza Hukuku Sorumluluğu**, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakóltesi Dergisi, Cilt 25, Sayı 2, Yıl Nisan 2021, (Propaganda), s. 376.

¹⁹³ İnci, s. 140.

¹⁹⁴ Yıldırım, s. 240.

¹⁹⁵ İnsan Hakları ve İfade Özgürlüğü Bağlamında Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı 1/748, 24. Yasama Dönemi, 3. Yasama Yılı, Sıra Sayısı: 445, s. 6.

ait üniformaların giyilmesi halinde de Terörle Mücadele Kanunun 7. maddesinin ikinci fıkrası hükümlerine göre cezalandırılması öngörülmüştür.

Doktrinde TMK'nın 7/2. fıkrasının a ve b bentlerinin terör örgütü propagandası suçu içerisinde yer almayan müstakil suçlar olduğu ancak kanun koyucunun bu suçlar yönünden terör örgütü propagandası suçunun cezasına atıf yaptığı belirtilmektedir¹⁹⁶. Yine doktrinde bir görüş TMK 7/2. maddesinin a ve b bentlerindeki düzenlemelerin madde genel gerekçesine aykırı olarak propaganda niteliği arz etmese dahi başkaca herhangi bir unsur aranmadan cezalandırılmasını öngörmesi nedeniyle bu suçun önceki düzenlemelerinin varlığını devam ettirdiğini belirtilmektedir¹⁹⁷.

Kanun koyucu, yapılan tüm bu değişikliklere rağmen Türkiye aleyhine AİHM nezdinde verilen ihlal kararlarının önüne geçememesi nedeniyle 17 Ekim 2019 tarihli 7188 sayılı Kanun ile fıkranın devamına “*Haber verme sınırlarını aşmayan veya eleştiri amacıyla yapılan düşünce açıklamaları suç oluşturmaz.*” şeklinde bir cümle ekleme ihtiyacı duymuştur. Bu cümle esasında malumun ilanı mahiyetinde olsa da uygulayıcıların dikkatini çekmeyi amaçlamıştır. Nitekim maddenin gerekçesinde de mahkemelerce bu suç yönünden verilen ve birbirinden farklı sonuçlar içeren kararların uygulama birliğini bozduğu belirtilmiştir. Kanun koyucunun bu yaklaşımı bireylerin eleştiri sınırları içerisinde kalan ifadeleri nedeniyle özgürlüklerinin kısıtlanamayacağını altını çizdiği ifade edilebilir.

Son olarak da 3713 sayılı kanunun 7/3. fıkrasında suçun bir diğer nitelikli hali olarak terör örgütü propagandası suçunun vakıf, siyasi parti, dernek, işçi ve meslek kuruluşlarına veya bunların yan kuruluşlarına ait bina, büro lokal veya bunların eklentilerinde yahut öğrenci yurtlarında, öğretim kurumlarında veya bunların eklentilerinde işlenmesi düzenlenmiştir. Bu durumda suçu yukarıda sayılan yerlerde işlenmesi halinde yasanın 7/2. fıkrasına göre verilecek cezanın iki katına hükmolunacaktır.

3713 sayılı kanunun yürürlüğe girdiği 1991 yılından bu yana gerek Türkiye gerekse de toplum muazzam bir değişim sürecinden geçmiştir. Aradan geçen yıllarda kuşaklar değiştiği gibi algılar da değişmiştir. Türkiye'nin evrensel insan haklarına saygılı bir ceza hukuku sistemi yaratma süreci ile paralel olarak değişikliklere uğrayan

¹⁹⁶ Yıldırım, s. 242; Özbek, s. 91.

¹⁹⁷ Namık Kemal Topçu, **Terör Örgütünün Propagandasını Yapma Suçu (TMK7/2-5)**, Ceza Hukuku Dergisi, Cilt 10, Sayı 28, Yıl Ağustos 2015, s. 113.

kanunun 7/2. fıkrası güncel hali ile dahi bir takım eksiklikler taşımaktadır. Yasanın soyut ifadeler içeren unsurlarının somutlaştırılması, “tehlike” kavramının içtihatlarla bırakılmadan kanun metninde açıklanması, açık ve yakın tehlike unsuruna yer verilmesi gibi Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin içtihatları ile şekillenen Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’ne uyumlu hale getirilmesi gerekmektedir.

II. KORUNAN HUKUKİ DEĞER

Suç, toplumun bir düzen içinde idamesi için gereken hukuki değerlere karşı gerçekleştirilen davranışlardır. Hukuki değerler ise toplumun devamlılığı için geçerliliği zorunlu olan manevi değerleri karşılar. Suç olan her eylem, aynı zamanda hukuki bir değer de ihlali anlamına gelir¹⁹⁸. Suçla korunan hukuki değer soyut bir menfaati ifade eden¹⁹⁹, sosyal düzenin devamı için korunması zorunlu olan²⁰⁰, haksızlık içeren insan davranışdır²⁰¹. Bir hareketin kanun ile suç olarak tanımlanması, kanun koyucunun özünde bir hukuki değeri koruma kaygısını taşır²⁰².

Terör örgütü propagandası suçu yönünden de terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren eylemlerini öven, meşru gösteren ya da teşvik eden ifadelerin yöneldiği, milli güvenlik, kamu düzeni²⁰³ ile temek hak ve hürriyetler²⁰⁴ korunması gereken hukuki değerler olarak karşımıza çıkar. Doktrinde bozulan kamu düzeni ve milli güvenliğin ekonomik, siyasi ve hukuki istikrarı da etkileyeceğinden korunan hukuki değerlere hukuki, ekonomik ve siyasi istikrar kavramı da eklenmektedir²⁰⁵. Kanun koyucu TMK’nın 7/2 maddesinde ihdas ettiği bu suç ile Anayasada belirtilen cumhuriyetin niteliklerini, hukuki, sosyal, siyasi, laik ve ekonomik düzeni, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez

¹⁹⁸ İzzet Özgeç, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Seçkin Yayıncılık, 17. Baskı, Ankara, 2021, (Genel Hükümler), s. 174.

¹⁹⁹ Veli Özer Özbek, Koray Doğan ve Pınar Bacaksız, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Seçkin Yayıncılık, 14. Baskı, Ankara, 2022, s. 144.

²⁰⁰ Akbulut, Berrin; **Türk Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara, 2020, (Ceza Hukuku), s. 161.

²⁰¹ Töngür ve Çetintürk, s. 126.

²⁰² Mahmut Koca ve İhsan Üzülmaz, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 14. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 118.

²⁰³ Özbek, s. 120; Topçu, s. 114.

²⁰⁴ İnci, s.169.

²⁰⁵ Yıldırım, s. 285.

bütünlüğünü, iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini, Devlet otoritesini ve genel sağlığı, temel hak ve hürriyetleri koruma gayesi içerisinde.

Korunan hukuki değer, bu suç ile cezalandırılacak eylemin özünde ifade özgürlüğünü taşıması sebebiyle, ifade özgürlüğü ve kanun koyucunun koruma altına aldığı hukuki değer arasında bir dengenin kurulması ihtiyacını doğurur. İfade içerisinde terör örgütünün cebir, şiddet ve tehdit içeren eylemlerine yönelik teşvik etme, övme veya meşru gösterme amacı taşıyan ibare olması halinde maddenin koruduğu hukuki değere üstünlük tanımak gerekecektir²⁰⁶.

III. TİPİKLİK

A. Objektif Alt Unsurlar

“Kanunun açıkça suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbiri uygulanamaz”. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 2/1 maddesinde düzenlenen suçta ve cezada kanunilik ilkesi uyarınca kimseye kanunda suç olarak belirlenmemiş bir eylemi neticesinde ceza verilemeyeceği anlaşılmaktadır²⁰⁷. Suçun var olması için gerekli unsurları ifade eden “*tipiklik*”, bir cezanın verilebilmesi için fiilin ceza hukukunda bir kanunda önceden tanımlanmış olmasını ve suça konu eylemin bu tanıma uyması anlamına gelir²⁰⁸. Eylem; fiil, fail, mağdur ve netice ayrı ayrı incelenerek suçun kanuni tanımında yer alan unsurları oluşturup oluşturmadığı anlaşılabacaktır.

Terör örgütü propagandası suçu da 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu’nun 7/2. maddesinde düzenlenmiştir. Bireyin ifadelerinin TMK’nın 7/2. maddesi bağlamında terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren eylemlerini öven, meşru gösteren veya teşvik eden bir içerik taşıması halinde tipe uygun eylemden söz edilebilecektir. Terör örgütünün propagandası yönünden de eylem, kanunda sayılı, suçu ve suçluyu övme, terör örgütüne üye olmak, terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme, terör örgütüne bilerek ve isteyerek yardım etmek, halkı

²⁰⁶ Yıldırım, s. 286.

²⁰⁷ Fatih Birtek, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, Adalet Yayınevi, 6. Baskı, Ankara, 2018, s. 41.

²⁰⁸ Timur Demirbaş, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 16. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 232.

kin ve düşmanlığa sevk etmek, suç işlemeye tahrik gibi birçok suça da vücut verebilmektedir. Bu nedenle eylemin TMK 7/2’de belirtilen tanımlamaya uygun olup olmadığının yani tipikliği sağlayıp sağlamadığının tespit edilebilmesi için eylem fiil, fail, mağdur ve netice yönünden analiz edilmeli ve suçun maddi unsurlarının gerçekleştiği tespit edilmelidir.

1. Suçun Konusu

Suçun konusu, tipik eylemin üzerinde icra edildiği kişi veya şey²⁰⁹, suç tipine uygun eylemin üzerinde gerçekleştiği maddi şey²¹⁰, suçun yöneldiği kişi ya da şey²¹¹ olarak tanımlanabilir. Doktrinde konusu olmayan suçun olmadığına dair görüş bulunduğu gibi²¹² maddi konusu bulunmayan suçların da olduğu savunulmaktadır²¹³. Hırsızlık suçunda suçun konusu hırsızlık eyleminin gerçekleştirildiği maddedir. Suçun konusu ile eylemin aracı aynı anlama gelmediği gibi²¹⁴ suçun konusu ile korunan hukuki değer de aynı anlama gelmemektedir. Hırsızlık suçunun işlenmesinde kullanılan anahtar suçun konusu değil aracıdır. Aynı şekilde kasten yaralama suçunda suçun konusu insan vücudu iken korunan hukuki değer vücut dokunulmazlığıdır.

Terör örgütü propagandası suçu yönünden ise doktrinde bir yeknesaklık bulunmamaktadır. Suçun konusunu devletin ve milletin bölünmez bütünlüğü ve toplum barışı²¹⁵ olarak gören bir görüş bulunduğu gibi terör örgütü ve terör örgütünün faaliyetleri çerçevesinde işlenen suçlar olduğunu²¹⁶ veya terör örgütünün propagandasını yapmak²¹⁷ ya da terörizmin propagandasını yapmak²¹⁸ olduğunu ifade görüşler de bulunmaktadır. Bunların dışında bir diğer görüş ise terör örgütü propagandası suçunun maddi konusunun bulunmadığını savunmaktadır. Bu görüşün savunulmasında, terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren eylemlerini övecek,

²⁰⁹ Koca ve Üzülmüş, s. 117.

²¹⁰ Özbek ve diğerleri, s. 141.

²¹¹ Birtek, s. 204.

²¹² Özgenç, Genel Hükümler, s. 219.

²¹³ Demirbaş, s. 592; Eylem Baş, **Ceza Hukukunda Fail ve Mağdur**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 696.

²¹⁴ Akbulut, Ceza Hukuku, s. 161.

²¹⁵ Selami Turabi, **Terör Örgütleri ve Terör Suçları**, 2. Baskı, Ankara, 2018, s. 642.

²¹⁶ Özgenç, Propaganda, s. 377.

²¹⁷ Yıldırım, 287.

²¹⁸ Özbek, s. 121.

meşru gösterecek ya da bunlara başvurmayı teşvik edecek nitelikteki propaganda faaliyetlerinin suçun konusundan ziyade hareketin icra biçimleri olarak değerlendirilebileceği, kamu düzeni, toplumsal barış gibi kavramların korunan hukuki değer olduğu belirtilmektedir²¹⁹.

Kanaatimizce suçun maddi konusu her zaman için bir insan veya bir cisme sahip varlık²²⁰ olduğu düşünüldüğünde, terör örgütü propagandası suçunda suçun maddi konusu terör örgütünün cebir, şiddet ve tehdit içeren eylemlerini öven, meşru gösteren ve bunlara başvurulmasını teşvik eden ifadelerle maruz kalarak iradesi etki altına alınmak istenen kişiler olduğu söylenebilir. Nihayetinde propaganda faaliyeti belirli ya da belirsiz bir grup insana karşı gerçekleştirilir ve onların iradesini etki altına almayı, fikirlerini yönlendirmeyi amaçlar. Propaganda eylemine maruz kalarak iradeleri etki altına alınmak istenen kişiler suçun konusunu oluşturmaktadır. Burada propaganda eylemine maruz kalan kimselerin her ne kadar mağdur olabilecekleri düşünülse de suçun mağduru korunan hukuki değeri ihlal edilen toplumun tamamıdır.

2. Fail

Bir suç varsa mutlaka bir faili vardır, failsiz suç olmaz ve fail ancak bir gerçek kişi olabilir. Zira suça konu eylemi gerçekleştirebilme iradesi insana özgüdür²²¹. Türk Ceza Kanununda düzenlenen birçok suç herkes tarafından işlenebilmektedir. Kanun metninde yer alan “kimse, her kim” gibi ifadeler bu suçun herkes tarafından işlenebilen *genel suç* olduğunu gösterir²²². Ancak bazı suçlar açısından belli bir faillik vasfını taşıyan kişiler tarafından işlenebileceği öngörülmektedir. Kanun metninde faile ilişkin özel düzenleme bulunması halinde bu suç *özü sığ* olarak anılır²²³. Zimmet, rüşvet, irtikâp gibi suçlar ancak kamu görevlisi tarafından işlenebilen özü suçlardır.

Terör örgütü propagandası suçu ise herkes tarafından işlenebilen genel bir suç olarak düzenlenmiştir. Bu durumda terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren eylemlerini; meşru gösteren, teşvik eden ya da öven her kimse TMK 7/2 maddesi

²¹⁹ İnci, s. 173.

²²⁰ Demirbaş, s. 592; Özgenç, Genel Hükümler, s. 219.

²²¹ Koca ve Üzülmüş, s. 114.

²²² Baş, s. 114.

²²³ Özgenç, Genel Hükümler, s. 211.

uyarınca fail olacaktır. Burada failin örgüt üyesi olması aranmaz²²⁴. Ancak terör örgütü üyesi olan kişilerin de terör örgütü propagandası yapmaları halinde ayrıca TMK'nın 7/2. maddesi uyarınca cezalandırılabilmesine ilişkin görüşler²²⁵ bulunduğu gibi terör örgütü propagandası suçundan mahkûmiyet hükmü kurulabilmesi için failin terör örgütü üyesi olmaması gerektiğine ilişkin de görüşler bulunmaktadır²²⁶. Bu husustaki mülahazalara *içtima* başlığı altında ayrıca değineceğiz.

Tüzel kişiler yönünden ise, tüzel kişilerin herhangi bir suçun faili olup olamayacaklarına ilişkin tartışmalara girmeksizin, terör örgütünün propagandası suçunun tüzel kişilerin faaliyetleri kapsamında işlenmesi halinde tüzel kişi hakkında TCK'nın 60. maddesi uyarınca güvenlik tedbirlerine başvurulmasının mümkün olduğunun kabul edilebileceğini belirtmek gerekir²²⁷.

TMK 7/2-3. cümlede basın ve yayın organlarının suçun işlenmesine iştirak etmemiş olan yayın sorumluları hakkında da adli para cezasına hükmolunacağı düzenlenmektedir. Burada yayımlanan yazıları inceleme ve denetleme sorumluluğu bulunan yayın sorumlularına²²⁸ kusursuz sorumluluk yüklenmekte ve suça kastları olmasa dahi cezalandırılmaları öngörülmektedir. Çağdaş ceza hukuku açısından bireye kusursuz sorumluluk yüklenmesi istisnai bir durumdur. Failin kasti ya da taksire dayanan davranışı karşısında ceza hukukunun objektif isnadiyet yüklediği üçüncü kişi yönünden bir irade açıklaması aranmamakta, fiil ile hareket arasında illiyet bağının bulunması yeterli görülmektedir²²⁹. Anayasa Mahkemesi, TMK madde 7/2-3. cümle yönünden yaptığı değerlendirmede ise yayın sorumlularının yayına konu eser üzerindeki konumları itibarıyla gerek yayın politikalarını belirleme gerekse yayın işleri yönetimini şekillendirme ve yazıları denetleme görev ve sorumlulukları olduğunu belirterek kanun maddesinde iptali istenen “yayın sorumluları” ibaresi yönünden istemin reddine karar vermiştir²³⁰. Doktrinde Anayasa Mahkemesinin bu

²²⁴ Yıldırım, s. 345.

²²⁵ İnci, s. 173, Özbek, s. 170.

²²⁶ Aksi yönde görüş için bkz. Özgenç, Terör örgütleri, s.422- 423; Turabi, s. 662.

²²⁷ Özbek, s. 141.

²²⁸ AYM, 2006/121 Esas ve 2009/90 Karar sayılı 18.06.2009 tarihli kararı ile yasa metninde yer alan “...sahipleri ve” ibaresini basın araçlarının sahiplerinin yayın hayatına genellikle sermayesiyle katkı sağlayan kişiler olduğunu ve konumları nedeniyle bu kişilerin yayın işleri yönetimini şekillendirmek, yazı ve yayınları denetlemek görevi olduğunu kabul etmenin mümkün olmadığını belirterek madde metninden ilgili ibarenin iptaline karar vermiştir.

²²⁹ Demirbaş, s. 430.

²³⁰ AYM, 2006/121 Esas ve 2009/90 Karar sayılı 18.06.2009 tarihli kararı.

kararının hukuk devleti, cezaların şahsiliği ve ölçülülük kriterlerine aykırı olduğuna yönelik karşı oyların²³¹ yanı sıra madde metninde kasten işlenebileceği düzenlenen terör örgütü propagandası suçunda taksirli sorumluluk halinin AYM'nin iptal isteminin reddine yönelik kararı ile kanunda yer almaya devam ettiği savunulmaktadır²³².

3. Mağdur

“Kadre uğramış kişi” olan mağdur, suçun konusunun ait olduğu, işlenen suç nedeniyle haksızlığa uğrayan gerçek ya da tüzel kişidir²³³. Her suçun asli ve zorunlu mağdurunun devlet olacağına ilişkin görüşe karşın devletin bir suçun mağduru olabileceğine ilişkin görüşün 20. yüzyıl ideolojilerine ait olduğunu öne süren görüş de bulunmaktadır²³⁴. Bir hırsızlık ya da hakaret suçunda mağdur eşyası çalınan ya da hakarete uğrayan kimse iken topluma karşı işlenen suçlar yönünden toplumdaki herkes bu suçun mağduru olmaktadır. Bu nedenle ceza yargılamalarında topluma karşı suçlar re'sen soruşturulmakta ve kovuşturulmaktadır.

Terör örgütünün propagandası ise nihayetinde kamu düzenini ve istikrarı, Cumhuriyetin niteliklerini, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü, Devletin varlığını ve otoritesini, temel hak ve hürriyetleri hedef almakta bu surette toplumu oluşturan tüm bireyler üzerinde bir tehdit olarak var olmaktadır. Bu nedenlerle terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren eylemlerinin meşru gösterilmesi, övülmesi veya teşvik edilmesi halinde tehlikeye giren kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin nitelikleri, Devletin bölünmez bütünlüğü ve temel hak ve hürriyetler açısından mağdur sıfatı toplumu oluşturan tüm bireylere yani kamuya aittir²³⁵.

²³¹ AYM, 2006/121 Esas ve 2009/90 Karar sayılı 18.06.2009 tarihli kararında yer alan karşı oylar.

²³² İnci, s. 177.

²³³ Özgenç, Genel Hükümler, s. 223.

²³⁴ Demirbaş, s. 593. Aksi görüş için bkz. Özgenç, Genel Hükümler, s. 225.

²³⁵ Yıldırım, s. 347.

4. Eylem

İnsanların dış dünyada bir değişiklik meydana getiren davranışları ya da ihmali hareketleri ceza hukuku bakımından “fiil” olarak adlandırılır. Ceza hukuku kişilerin düşüncelerini ya da niyetlerini cezalandırmaz²³⁶. Ancak bunların dış dünyaya yansımaları aşamasında düşüncenin ifade şekli ve yöneldikleri gayri meşru amaç yönünden ceza yaptırımına konu olabileceklerdir²³⁷. Terör örgütünün propagandası suçu açısından ise cezalandırılan şey düşünce açıklaması değil düşünce açıklamasının biçimi ve içeriğinde yer alan nefret söylemi, şiddete teşvik edici gibi unsurlardır.

Terör örgütü propagandası suçunu düzenleyen TMK 7/2 maddesinde “Terör örgütünün; cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasını yapan kişi... cezalandırılır”, denilmektedir. Kanun koyucu söz konusu suçun işlenebilmesi için birden çok hareket göstermiş olmakla bu hareketlerden bir ya da birkaçı ile suçun işlenebileceğini düzenlemektedir²³⁸. Bu açıdan terör örgütünün propagandası suçu seçimlik hareketli bir suç olarak kanun metninde tanımlanmıştır. Bu durumda öncelikli olarak terör örgütünün cebir, şiddet ve tehdit içeren eylemlerinin neler olduğu anlaşılmalıdır.

Terörün nihai amacı etkin olduğu ülkede ya da bölgede mevcut hükümeti devirerek ya da etki altına alarak kendi iktidarını tesis etmektir. Bu amacı doğrultusunda toplumun belirli bir kesimi üzerinde cebir, şiddet ve tehdit yöntemleri ile baskı kurar, şiddet eylemleri gerçekleştirir. Türk Hukukunda da terörün baskı, korkutma, sindirme, yıldırma veya tehdit yöntemlerini kullanarak Anayasada belirtilen Türkiye Cumhuriyetinin niteliklerini, Devletin toprak bütünlüğünü, milletin birliğini ve temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmayı amaçlayan bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından işlenecek suç eylemleri olarak tanımlanmıştır.

Cebir kelimesi kelime anlamı olarak *zor, zorlayış* manasına gelir²³⁹. Türk ceza hukuku açısından ise “*bir şeyi yapması veya yapmaması ya da kendisinin yapmasına müsaade etmesi için bir kişiye karşı cebir kullanılması*” TCK’nın 108. maddesinde suç

²³⁶ Hakan Hakeri, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 22. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019, s. 150.

²³⁷ Yıldırım, s. 286.

²³⁸ Demirbaş, s. 244.

²³⁹ “Cebir”, <https://sozluk.gov.tr/>, (E.T.: 21.10.2021).

olarak düzenlenmiştir. Bu açıdan cebir, bir kişiye karşı maddi kuvvet uygulamak suretiyle davranışları üzerinde hâkimiyet kurmak olarak tanımlanabilir²⁴⁰.

Şiddet ise kaba kuvvet kullanma, sertlik anlamına gelir²⁴¹. Kişi ya da kişilere karşı bilinçli olarak uygulanan maddi kaba kuvvet anlamındadır. Bazen belirli bir amaç doğrultusunda yapılabileceği gibi tamamen sebepsiz olarak da kişi ya da kişilere karşı şiddet gösterilebilir. Terör örgütleri açısından ise şiddet TCK’da tanımlanmamış olsa da TMK’nın 1. maddesinde terörün tanımlanmasında bir araç olarak kullanılmıştır.

Tehdit ise gözdağı, korkutma anlamına gelir²⁴². Bir başkasını, kendisinin ya da yakının hayatına, vücut veya cinsel dokunulmazlığına yönelik bir saldırı olarak tehdit Türk Ceza Kanunu’nun 106. maddesinde düzenlenmiştir. TMK’nın 1. maddesinde de “tehdit” terörizmin bir yöntemi olarak belirtilmiştir. Tehdit, manevi cebir hali olarak da adlandırılabilir²⁴³. Terör örgütü uyguladığı bu manevi cebir ile kişinin kendisi ya da bir yakını üzerinde sair bir kötülük geleceğinden korkması neticesinde belirli amaçlar doğrultusunda yönlendirilebilir ve kişinin karar verme ve hareket etme özgürlüğünü kısıtlar²⁴⁴. Bu da terörün, tehdidi bir araç olarak kullanmasındaki amacı açıklar. Korku, terörün yaşam kaynağıdır.

TMK’nın 1. maddesinde terörün araçları arasında sayılan cebir, şiddet ile yöntemi arasında sayılan tehdit, bu araçların ancak bir örgütün faaliyeti çerçevesinde gerçekleştirilmesi ile mümkündür. Her cebir, şiddet ve tehdit içeren eylem terör olarak tanımlamaz. Bu eylemlerin nihai amacının siyasi olarak belirli “kazanımlar” elde etmek ve nihayetinde etkin olunan ülkede/bölgede kendi iktidarını tesis etmektir. Terör örgütü, nihai amacına ulaşmak için giriştiği bu eylemlerini sistemli ve sürekli olarak devam ettirmelidir. Bu açıdan terör eylemi, terör örgütleri tarafından gerçekleştirilen siyasi, dini, etnik amaçlarla cebir ve şiddet kullanarak baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle Devletin Anayasada belirtilen niteliklerinden bir ya da birkaçını değiştirmek, kamu düzenini bozmak ya da yıkmak, kişilerin temel hak ve özgürlüklerini ortadan kaldırmak amacıyla girişilen eylemlerdir. Somutlaştırmak gerekirse PKK silahlı terör örgütünün bombalı eylemleri, yol keserek araç yakma, kimlik kontrolü yapma eylemleri, bazı illerdeki esnafları tehdit ederek

²⁴⁰ Yıldırım, s. 301.

²⁴¹ “Şiddet”, <https://sozluk.gov.tr/>, (E.T.: 21.10.2021).

²⁴² “Tehdit”, <https://sozluk.gov.tr/>, (E.T.: 21.10.2021).

²⁴³ Yıldırım, s.302.

²⁴⁴ Erdener Yurtcan, **Kamu Barışına Karşı Suçlar**, Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara, 2020, s. 9.

dükkânları açtırmaması eylemleri terör örgütünün cebir ve şiddet kullandığı ve halk üzerinde tehdit, baskı, korku, yıldırı yaratan eylemleri sayılabilir.

Kanun koyucu yukarıda da belirtildiği şekilde terör örgütünün cebir, şiddet ve tehdit içeren eylemlerini meşru gösteren, bu eylemleri öven veya bu eylemlere başvurmayı teşvik eden ifadeleri terör örgütünün propagandası olarak tespit etmekte ve cezalandırılmasını öngörmektedir. Terör örgütünün propagandası suçunu oluşturacak eylemlerinin ayrı ayrı olarak incelenmesi, bu suçun oluşumunun yargı kararlarına yansımaları ile birlikte incelenmesi gerekmektedir. Hâkim somut olayda ifadenin içeriğini değerlendirerek terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren eylemlerini öven, meşru gösteren veya bu eylemlere başvurmayı teşvik eden bir içerek taşıyıp taşımadığını inceleyecektir.

a. Terör Örgütünün Yöntemlerini Meşru Göstermek

“Terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru göstermek” suçun fiil unsurlarından birisi olarak düzenlenmiştir. Meşru olmak, bir eylem ya da olgunun toplumun genel değerlerine uygun olduğu bir başka deyişle “yasal²⁴⁵” olduğu anlamına gelir. Meşru göstermek ise bir eylemi yasal olsun ya da olmasın yasalmişçasına yazı, resim, oyun veya söz gibi çeşitli vasıtalar ile kamuoyunda algı yaratarak kabul görmesini sağlamaktır.

Kanun metnindeki düzenlemeye göre örgütün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru göstermek, ifade sahibi hakkında cezai yaptırım uygulanması için yeterlidir. Burada ifadenin asıl amacının örgütün topluma iyi gösterilmesine, toplumdan destek görmesine ve örgütün toplum nezdinde benimsetilmesine, örgüte olan düşmanlığın azaltılmasına hizmet etmesi aranır²⁴⁶. Yargı kararları ile kabul edilmiş bir örgütü terör örgüt olarak kabul etmeme, örgüt liderini kendi lideri olarak kabul etmek, örgütün giriştiği bombalama, öldürme, yaralama, alıkoyma gibi şiddet eylemlerini onaylayarak toplum içinde örgüte sahip çıkmak²⁴⁷, örgütün giriştiği cebir

²⁴⁵ “Meşru”, <https://sozluk.gov.tr/>, (E.T.: 21.10.2021).

²⁴⁶ Yargıtay 3. C.D., 2021/422 Esas ve 2022/1687 Karar sayılı 05.04.2022 tarihli kararı.

²⁴⁷ Yargıtay CGK., 2006/8-345 Esas ve 2007/13 Karar sayılı 30.01.2007 tarihli kararı.

ve şiddet içeren eylemleri haklı göstermek şeklindeki suç işlenmesine teşvik eden, nefret ve şiddeti benimseyen söylemler terör örgütü propagandası mahiyetindedir²⁴⁸.

Kanunda yapılan 11 Nisan 2013 tarihli değişiklik sonrasında salt örgütü meşru gördüğünü beyan eden ancak örgütün giriştiği cebir ve şiddet eylemlerinden bahsetmeyen ifadeler bu suçun kapsamına girmeyecektir²⁴⁹. Nitekim Yargıtay da benzer şekilde “PKK halktır, halk burada” şeklindeki ifadenin terör örgütü propagandası suçu kapsamında kalmadığına yönelik karar vermiştir²⁵⁰.

Salt olarak, sosyalist bir devlet kurmak, şeriat devleti kurmak ya da “Kürt” devleti kurmak yönündeki ifadeler terör örgütünün propagandası mahiyetinde değildir. Bu ifadelerin bilinen PKK, DHP-C, İŞİD gibi terör örgütleri ile ilişkilendirilmesi gerekmektedir²⁵¹.

b. Terör Örgütünün Yöntemlerini Övmek

Birini onayladığı ya da ona hayran olduğunu belirtmek, methetmek, bir şeyin üstünlüklerini söylemek suretiyle onun değerini yüceltmek anlamına gelen “övmek” fiili ceza hukukunda birkaç suçun unsuru olarak belirlenmiştir. Hukuk açısından ise övmek fiili ile kişi, hukuka aykırı bir eylemin meşruluğu, doğruluğu veya haklılığı konusunda kişilerde çarpık bir bilinç oluşturarak suçun işlenmesini kolaylaştırmak istediği belirtilmektedir²⁵². Kanun koyucu da terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren eylemlerini öven her türlü eylemin cezalandırılmasını öngörmektedir. Terör örgütünü övme eylemi slogan atmak ya da bir topluluk önünde konuşma yapmak ile gerçekleştirilebileceği gibi şarkı veya türküler ile de terör örgütünün eylemlerinin “destanlaştırılması” şeklinde gerçekleşebilecektir.

Sanığın bir siyasi partinin milletvekillerini tanıttığı etkinliğinde “Ez Kürdistanım” ve “Ha Gerilla” türkülerini seslendirmesi ve söz konusu şarkı içeriklerinin terör örgütünün şiddet ve cebir içeren eylemlerini öven ifadeler

²⁴⁸ Özbek, s. 131-132.

²⁴⁹ İnci, s. 208.

²⁵⁰ Yargıtay 16. C.D., 2015/2835 Esas ve 2015/2301 Karar sayılı 06.07.2015 tarihli kararı.

²⁵¹ Özgenç, Propaganda, s. 378.

²⁵² Ayhan Önder, **Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1994, s.401’den aktaran İbrahim Dülger ve Selami Cin, **Suç ve Suçluyu Övme Suçu**, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Durmuş Tezcan’a Armağan, Cilt 21. Özel Sayı, Yıl 2019, s. 2875.

içermesi²⁵³ ya da sanığın terör örgütü PKK/KCK'nın kent oluşumuna karşı güvenlik güçleri tarafından gerçekleştirilen operasyonlara ve güvenlik güçlerinin bu operasyonlar sırasında yaptığı sözde katliamları protesto etmek amacıyla toplanan grubun içinde yer alarak “Şehit Namırın” (şehitler ölmez), “Her Yer Kürdistan Her Yer Direniş”, “Bi Can Bi Xwin Em Terane Ey Serok-Kanımızla Canımızla Seninleyiz Ey Başkan” ifadelerini içeren sloganlar atması ve terör örgütünün şiddet ve cebir içeren eylemlerini, övücü mahiyette sözler içermesi²⁵⁴ nedenleri ile terör örgütü propagandası suçunun unsurları itibariyle gerçekleştiği kabul edilecektir. Değinilen Yargıtay kararında dikkat çekilmesi gereken noktalardan birisi de sanığın eylemini güvenlik güçlerinin devam eden operasyonları sırasında bu ifadelerin kullanılmasının altının çizilmesidir. Zira AİHM de söz konusu ifadelerin değerlendirilmesinde ülkenin içerisinde bulunduğu sosyolojik durumla birlikte ilgili örgüt ile güvenlik güçleri arasında aktif çatışmaların devam edip etmediğine değinmektedir.

İzinsiz gösteri sırasında sanığın “biji serok apo”, “yaşasın başkan APO”, “sıkıyorsa gelin yakalayın” ifadelerini içeren slogan attığı belirtilerek söz konusu ifadelerin olay yeri ve tarihi, toplantının olaysız dağılmış olması, sanığın muhatap kitle üzerindeki etkisi de gözetildiğinde terör örgütünün cebir şiddet içeren yöntemlerini meşru gösterici, övücü veya bu yöntemlere başvurmayı teşvik edici mahiyette olmadığı ancak suçu ve suçluyu övme suçunu düzenleyen TCK'nın 215. hükmünü ihlal mahiyetinde olup olmadığının tartışılması gerektiği belirtilmiştir²⁵⁵.

1) Terör Örgütünün Yöntemlerine Teşvik Etmek

İsteklendirmek, özendirmek²⁵⁶ anlamına gelen teşvik etmek, ceza hukuku açısından kanunun suç olarak belirttiği ve yaptırıma bağladığı bir eyleme yönelik diğer kişiler üzerinde suç işlenmesine özendirme ve isteklendirme şeklindeki manevi telkin olarak nitelendirilebilir²⁵⁷.

²⁵³ Yargıtay 16. C.D., 2019/7744 Esas ve 2021/4175 Karar sayılı 21.06.2021 tarihli kararı.

²⁵⁴ Yargıtay 3.C.D., 2021/4782 Esas ve 2021/11021 Karar sayılı 22.11.2021 tarihli kararı.

²⁵⁵ Yargıtay 3. C.D., 2021/485 Esas ve 2021/9757 Karar sayılı 25.10.2021 tarihli kararı, ayrıca bkz. Yargıtay 16.C.D., 2020/6912 Esas ve 2021/4499 Karar sayılı 30.06.2021 tarihli kararı.

²⁵⁶ “Teşvik Etmek”, <https://www.tdk.gov.tr/>, (21.10.2021).

²⁵⁷ Yıldırım, s. 324.

Terör örgütünün cebir ve şiddet içeren kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma, insan öldürme, yaralama, şantaj, bombalama gibi terör örgütünün işleyebileceği her türlü eyleme üçüncü kişileri ya da bizzat terör örgütü mensuplarını özendirmek, isteklendirmek, teşvik etmek suçun bu işlenme şekliyle terör örgütü propagandası suçu olarak yaptırıma bağlanmıştır²⁵⁸.

Yargıtay 8. Ceza Dairesi “Cizre, Silopi, Sur, Nusaybin, Derik, Dargeçit, Silvanda 160 sivil yaşamını yitirdi, sizden korkan sizin gibi alçak olsun Tahir Elçi ”, “katliamlara sessiz kalma HDP-HDK GENÇLİK”, “ölümsüzdür HDP - HDK GENÇLİK” yazılı pankartlar, “Nusaybin , cizre , sur , silvan - katil devlet kürdistandan defol” yazılı dövizler ve “Kürdistan faşizme mezar olacak - katil polis hesap verecek” şeklinde sloganlarda terör örgütünün cebir şiddet içeren yöntemlerini meşru gösterici, övücü veya bu yöntemlere başvurmayı teşvik edici herhangi bir hususun bulunmadığı yönündeki yerel mahkeme kararının yerinde olduğuna hükmetmiştir²⁵⁹.

Şüphelinin sosyal medya hesaplarından farklı tarihlerde “Cemaat Erdoğan'ın tam kalbine saldırdı.”, “Hoca efendi bu boynu altında kalasıcılara boşuna beddua etmemiş.”, “Cemaat Erdoğan'ı bu sözleriyle vurdu.”, “Bu son yaşanan olaylar gösteriyor ki; Türkiye'de devlet içinde devlet şart(!) Demeye dilim varmıyor ancak, denetim ve kontrol mekanizması hırsızlar, arsızlar, pişkinler ve yüzsüzler tarafından tarumar edilmiş bir yapı için başka bir seçenek de kalmamış sanki. Ne dersiniz?”, “Son gülen iyi güler!” ve benzeri içeriklerin yer aldığı paylaşımlar yaptığının anlaşılması karşısında, bu paylaşımların terör örgütü propagandası yapma suçu kapsamında değerlendirilebileceği, mevcut delillerin şüpheliye atılı terör örgütü propagandası yapmak suçundan kamu davasının açılmasına yeter mahiyette bulunduğunu belirtmiş, delillere ve suçun unsurlarına yönelik takdir ve değerlendirmenin ise mahkemesince yapılması gerektiği gözetilmeden karar verilmesini bozma nedeni yapmıştır²⁶⁰.

Sanığın 28 Kasım 2015 tarihindeki “Tahir Elçi'yi tutuklamak yerine katletmeyi tercih ettiler. Katil sürüsü bir mafyasınız” ifadesini içeren sosyal medya paylaşımı, 08 Eylül 2016 tarihindeki “Katil devlettir deyince bozuluyorsunuz” biçimindeki sosyal medya paylaşımı, 20 Aralık 2016 tarihindeki “suikastçının Nusra'cı değil FETÖ'cü

²⁵⁸ Özbek, s. 134.

²⁵⁹ Yargıtay 8. C.D., 2021/6509 Esas ve 2021/18841 Karar sayılı 12.10.2021 tarihli kararı.

²⁶⁰ Yargıtay 16. C.D., 2020/6747 Esas ve 2020/5737 Karar sayılı 13.11.2020 tarihli kararı.

olduğunu kanıtlama gayretindeki iktidar ve yancıları katilin polis olduğu gerçeğini ne yapacaksınız?" biçimindeki sosyal medya paylaşımlarının Devletin kurum ve organlarını aşağılama suçunu düzenleyen TCK'nın 301. maddesi hükmünü ihlal mahiyetinde olup olmadığının değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir²⁶¹.

2) Terör Örgütünün Üyesi veya Destekçisi Olduğunu Belli Eden İşaretlerin Taşınması ve Slogan Atılması

Esasında toplantı ve gösteri yürüyüşleri sırasında kullanılan semboller, pankartlar ve kıyafetler toplantı özgürlüğünün koruması altındadır. Kullanılan semboller, atılan sloganlar, taşınan döviz ve pankartlar ile giyilen kıyafetler toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılanların amaçları ile orantılı olarak kamuoyu oluşturmak ve mesaj vermek gayesini taşır²⁶². Kanun koyucu toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin terör örgütünün etkisinde kalmasının önüne geçmek veya kalabalıktan faydalanarak terör örgütü propagandasının yapılmasını engellemek amacıyla TMK'nın 7/2 maddesinin b fıkrası ile bir takım sınırlamalar getirmiştir. Ayrıca kanun koyucu suçun niteliği ve ağırlığını da dikkate alarak toplantı ve gösteri yürüyüşü sırasında gerçekleşmese dahi b fıkrasında sayılan eylemlerin gerçekleştirilmesini cezai yaptırıma bağlamıştır.

TMK'nın 7/2 maddesi (b) fıkrasında *örgütün; toplantı ve gösteri yürüyüşü sırasında gerçekleşmese dahi terör örgütünün üyesi veya destekçisi olduğunu belli edecek şekilde;*

1. Örgüte ait amblem, resim veya işaretlerin asılması ya da taşınması,
2. Slogan atılması,
3. Ses cihazları ile yayın yapılması,
4. Terör örgütüne ait amblem, resim veya işaretlerin üzerinde bulunduğu üniformanın giyilmesi suç olarak düzenlenmiştir.

Toplantı ve gösteri yürüyüşleri sırasında terör örgütünü öven sloganların atılması, pankartların taşınması, terör örgütlerine ait üniformaların giyilmesi halinde Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri hakkındaki 2911 sayılı kanunun 33/1-b fıkrası da ihlal

²⁶¹ Yargıtay 16. C.D., 2019/7004 Esas ve 2019/5220 Karar sayılı 12.09.2019 tarihli kararı

²⁶² Murat Şen, **Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkı**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022, (Toplantı), s. 258.

edilmiş olacaktır. Ancak bu durumda genel norm özel norm ilişkisi gözetilerek TMK 7/2-b fıkrası uygulama alanı bulacaktır²⁶³.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu “*Türkçe ve Kürtçe müzik ile halaylar eşliğinde "şehit namırın", "biji sero Apo", "dişe diş kana kan seninleyiz Öcalan", "jin jiyan azadi" ve "faşizme karşı omuz omuza"* şeklinde sloganlarının atıldığı, terör örgütü lideri olan A.Ö.’nün posterini ile terör örgütü PYD/YPG’nin flamasının açıldığı somut olayda maddenin özünü de ortaya koymuştur. Genel kurul değerlendirmesinde failin örgüte ait amblem veya işaretleri taşımasının, slogan atılması ses cihazları ile yayın yapılması ve ya örgüte ait üniformaların giyilmesi yönünden kanunun TMK’nın 7/2. maddesinin ceza miktarına atıf yaptığı, suçun unsurları yönünden herhangi bir atfın söz konusu olmadığını belirtmiştir. Sonuç olarak Genel Kurul bu değerlendirmesi ile terör örgütü PKK’nın bayrağının taşınmasını her ne kadar terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren eylemlerini meşru gösteren, öven ya da bu eylemlere başvurmaya teşvik edecek mahiyette olmasa da salt olarak bayrağın taşınmasının eylemin hukuka uygun kabul edilmesinin toplum açısından yaratacağı açık ve yakın tehlike karşısında terör örgütü propagandası olarak cezalandırılması gerektiği sonucuna varmıştır²⁶⁴. Bizim de katıldığımız Yargıtay’ın bu görüşü ile TMK’nın 7/2-b bendinde yer alan eylemler yönünden kanun koyucu terör örgütü propagandası suçunun ceza miktarına atıfta bulunmuş olmakla propaganda araçlarının içeriğinin herhangi bir somut suçla ilişkilendirilmesine gerek bulunmadığını ve TMK madde 7/2-1.cümlede belirtilen unsurların aranmayacağını ortaya konmuştur²⁶⁵.

3) Terör Örgütünün Propagandasına Dönüştürülen Toplantı ve Gösteri Yürüyüşlerinde Yüzün Kapatılması

Terörle Mücadele Kanunun 7. maddesinin 3. fıkrası ile barışçıl olarak başlayan ancak sonradan terör örgütü propagandasına dönüştürülen ya da doğrudan terör örgütü propagandası olarak başlayan toplantı ve gösteri yürüyüşleri sırasında bu eyleme katılan kişilerin yüzlerini tanınmamak amacıyla kısmen veya tamamen gizlemeleri, kapatmaları halinde cezalandırılacakları düzenlenmiştir. Bu kişilerin şiddet ve cebir

²⁶³ Şen, Toplantı, s. 259.

²⁶⁴ Yargıtay CGK., 2016/16-729 Esas ve 2020/67 Karar Sayılı 06.02.2020 tarihli kararı.

²⁶⁵ Özgenç, Propaganda, s. 400.

kullanmaları ya da her türden silah ve benzeri patlayıcı, yakıcı ya da yaralayıcı maddeler bulundurmaları ve/veya kullanmaları bu suç yönünden nitelikli bir hal olarak tayin edilmiştir.

Terör örgütü propagandasına dönüştürülen toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin kalabalığından yararlanan terör örgütü mensubu ya da sempatizanlarının kimliklerini gizlemeleri suçun temel şekli olarak düzenlenirken bu gizliliğin verdiği cesaret ile taşkınlıklara ve hatta cebir ve şiddete başvurmaları suçun nitelikli hali olarak öngörülmekte bu özel düzenleme ile kanun koyucu kişilerin soruşturma ve kovuşturmadan kaçınmasını önlemeye çalışmaktadır.

Elbette ki terör örgütü propagandasına dönüşen toplantı ve gösteri yürüyüşü sırasında her yüzünü kapatan kişinin bu suçu işlediğini kabul etmek adil olmayacaktır. Nitekim terör örgütü propagandası suçundan yargılanan sanıkların savunmaları da öncelikli olarak o kişi olduğunu inkâr etmek üzere kurulu iken ikinci olarak da toplantı ve gösteri yürüyüşüne müdahale eden kolluk kuvvetlerinin kullandığı biber gazlarından etkilenmemek için yüzlerini kapattıkları ya da ailesi tarafından böyle bir gösteriye katıldığının bilinmemesini istediği için yüzlerini kapattıkları yönünde olmaktadır. Gerçekten de gerek kolluk kuvvetinin orantılı/orantısız müdahalesinden kaçınmak gerekse de toplantı ya da gösteri yürüyüşüne katılımını çevresinden gizlemek isteyen bir kimsenin 3 yıldan 5 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılması Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen ölçülülük ilkesine aykırılık teşkil edecektir²⁶⁶.

Bir diğer husus da 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 33/1-a maddesinde de toplantı ve gösteri yürüyüşleri sırasında kimliklerini gizlemek amacıyla yüzlerini kapatan kişilerin ya da bu toplantı ve gösteri yürüyüşleri sırasında her türden silah, patlayıcı, yanıcı, yakıcı madde bulunduran kişilerin cezalandırılacağı düzenlenmiştir. 2911 sayılı yasanın bu düzenlemesi her türlü toplantı ve gösteri yürüyüşüne uygulanabilen genel norm niteliği karşısında TMK'nın 7/3-1. cümlesinde düzenlenen suçun terör örgütü propagandasına dönüştürülen toplantı ve gösteri yürüyüşlerine ilişkin olması nedeniyle özel hüküm niteliğinde olduğu kabul edilmelidir. Bu itibarla TMK'nın 7/3-1. cümlesi özel norm olarak terör örgütü propagandasına dönüştürülen toplantı ve gösteri yürüyüşlerine uygulanması gerekmektedir.

²⁶⁶ Topçu, s. 127.

Yargıtay da terör örgütünün propagandasına dönüştürülen toplantı ve gösteri yürüyüşünde tanınmamak amacıyla yüzünü kapatan ve suç tarihi itibarıyla on sekiz yaşından küçük olan suça sürüklenen çocuğun (SSÇ) eylemlerinin, 2911 sayılı Kanunun ile düzenlenen 33/1-a maddesi hükmünü ile 3713 sayılı Kanunun 7/3-1. cümlesinde düzenlenen suçlara vücut verdiği ancak SSÇ'nin genel norm niteliğindeki 2911 sayılı Kanunun 33/1-a hükmü karşısında özel norm niteliğinde olan ve fiilin haksızlık muhtevasını tamamen tüketen 3713 sayılı Kanunun 7/3-1. cümlesinde belirtilen suç ile cezalandırılması gerektiğine karar vermiştir²⁶⁷.

5. Netice

Netice, icra edilen fiilin dış dünyada gerçekleştirdiği değişikliktir²⁶⁸. Kasten öldürme suçunda, öldürme eyleminin yöneldiği kişi ya da bir başkasının ölmesi suçun neticesidir. Elbette ki fiil nedeniyle dış dünyada meydana gelen her türlü değişiklik ceza hukukunun konusunu oluşturmayacaktır. Ceza hukuku, fiilin meydana getirdiği ve kanun koyucu tarafından gerçekleşmesi cezai yaptırıma bağlanan netice ile ilgilenir²⁶⁹. Ancak her suç kanunda bir neticeye bağlanmamıştır. Fiilin işlenmesiyle suç gerçekleşir²⁷⁰. Örneğin hakaret suçunda hakaretimiz ifadenin sarf edilmesi ile suç gerçekleşir, mağdurun bunu duyması ya da manevi olarak etkilenmesi beklenmez. Bu tür suçlar doktrinde “sırf hareket suçu” ya da şekli, neticesiz suçlar²⁷¹ olarak tanımlanmıştır²⁷².

Eylem suçun konusu üzerinde maddi, cismani ya da manevi bir zarara neden oluyorsa zarar suçu, zarar tehlikesinin olmasında ise tehlike suçu olarak vasıflandırılır²⁷³. Zarar suçunda, failin gerçekleştirdiği eylem neticesinde suçun konusu üzerinde bir zararın meydana geldiği suçlardır²⁷⁴. Mala zarar verme suçunda, suça konu malın herhangi zarara uğraması halinde bir zarar meydana gelmiş ve netice

²⁶⁷ Yargıtay 16. C.D. 2020/8160 Esas ve 2021/2402 Karar sayılı 30.03.2021 tarihli kararı.

²⁶⁸ Demirbaş, s. 256.

²⁶⁹ Yaprak Önata, **Davranış ve Netice**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 259.

²⁷⁰ Özgenç, Genel Hükümler, s. 175.

²⁷¹ Özbek ve diğerleri, s. 289.

²⁷² Özgenç, Genel Hükümler, s. 191.

²⁷³ Zeki Hafizoğulları, ve Muharrem Özen, **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 11. Baskı, US-A Yayıncılık, Ankara, 2018, s. 191.

²⁷⁴ Özgenç, Genel Hükümler, s. 221.

gerçekleşmiş olacaktır. Korunan hukuki değere karşı herhangi bir zarar gelme tehlikesinden de korunması gerektiğine kanun koyucu kanaat etmişse burada “tehlike suçundan” bahsedilir. Burada eylem, korunan değere hâlihazırda bir zarar vermemiş olsa da kanun koyucu bu hareketin yapılması ile doğan zarar ihtimalini yaptırıma bağlamaktadır²⁷⁵.

Tehlike suçlarında kanun koyucu korunan hukuki değer üzerinde bir zararın meydana gelmesi tehlikesini cezalandırmaktadır. Tehlike suçları kendi içinde “somut tehlike suçları” ve “soyut tehlike suçları” olarak iki ayrı başlık altında incelenmektedir²⁷⁶. Somut tehlike suçlarında, kanun koyucu koruduğu hukuki ve maddi değerın suç fiili nedeniyle gerçek bir tehlikeye düşmesini arar. Bu durumda suçun konusu bakımından gerçekten bir tehlike olup olmadığının araştırılması gerekir²⁷⁷. Türk Ceza Kanun’nun 216. maddesinde düzenlenen halkı kin ve düşmanlığa tahrik suçunun unsurları arasında yer alan “açık ve yakın tehlike” unsuru²⁷⁸ ya da TCK’nın 215. maddesinde düzenlenen “suçu ve suçluyu övme” suçuna 11 Nisan 2013 tarihli 6459 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikle eklenen “*bu nedenle kamu düzeni açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması halinde*” ibaresi eklenmesi ile kamu düzeni üzerinde açık ve yakın tehlikenin meydana gelmesi aranmış bu surette bu suçlar birer somut tehlike suçu olarak düzenlenmişlerdir²⁷⁹.

Açık ve yakın tehlike ibaresi suçları soyut tehlike suçu olmaktan çıkartmakta ve birer somut tehlike suçu haline getirmektedir. Bu durumda söz konusu suçun oluşması için, yukarıda belirtilen suçlar açısından kamu güvenliğinin/düzeninin bozulması tehlikesinin somut olgulara dayalı olarak varlığı gerekir. Yani kullanılan söz ve davranışlar ile tehlike neticesinin gerçekleşmesi gerekir. Hâkimin ifadeler ile netice arasında bağlantı kurması suçun oluşup oluşmadığı noktasında önem arz eder²⁸⁰. Hâkim somut olaya her ne kadar failin davranışından sonra yaklaşacaksa da eylemin gerçekleştirildiği ana geri dönecektir. Burada hakimin olaya kişisel yaklaşımı

²⁷⁵ Demirbaş, s. 261.

²⁷⁶ Önata, s. 320.

²⁷⁷ Koca ve Üzülmöz, s. 120.

²⁷⁸ Özge Apiş, **Halkı Kin ve Düşmanlığa Alenen Tahrik veya Aşağılama Suçları**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017, s.123.

²⁷⁹ Dülger ve Cin, s. 2866.

²⁸⁰ Batuhan Ustabulut, **İfade Özgürlüğünde Açık ve Mevcut Tehlike**, Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 8, Sayı 16, Temmuz 2017, s. 47.

kanunilik ilkesi açısından bir soru işareti oluştursa da değerlendirmenin ampirik olarak doğrulanabilen gerçekçi ölçütlere dayanması gerekir²⁸¹.

Soyut tehlike suçlarında eylemin gerçekleştirilmesi yeterli olmakta, suçla korunan hukuki değer üzerinde somut bir tehlikenin meydana gelmesi gerekmemektedir. Kanun koyucu eylemi o denli tehlikeli görmektedir ki ortada somut bir tehlike olmasa dahi eylemi cezalandırmayı tercih etmektedir²⁸². TCK'nın 214. maddesinde düzenlenen suç işlemeye tahrik suçunda “suç işlemek için alenen tahrikte bulunan kişi.... cezalandırılır” demekle, TCK'nın 216. maddesinin aksine açık ve yakın tehlike unsurunu aramamış, eylemin salt “alenen tahrik” ile gerçekleşeceğini öngörmüştür²⁸³. Bu durumda yargılama esnasında bu teşvik neticesinde bir suçun işlenip işlenmediği araştırılmayacaktır.

Terör örgütü propagandası suçu yönünden de örgütün cebir, şiddet veya tehdit içeren eylemlerini, meşru gösteren, öven ya da bunlara başvurmaya teşvik eden ifadelerin sarf edilerek terör örgütünün propagandasının yapılması bu suçun işlenmesi için yeterlidir. Bu bağlamda kanunda, terör örgütü propagandasının gerçekleşmesi için bir netice aranmadığı gibi kanun koyucunun koruduğu, kamu düzeni, devletin güvenliği, temel insan hak ve özgürlükleri üzerinde açık ve yakın bir tehlikenin varlığı da aranmamaktadır. Bu itibarla bu suç sırf hareket suçu ve soyut tehlike suçu olarak düzenlenmiştir²⁸⁴.

Doktrinde ise madde metnin düzenleniş şeklinin soyut tehlike suçu olarak kabul edilmesi gerektiğini, ancak kanunda AİHM içtihatları doğrultusunda değişiklikler yapılarak somut tehlike suçu olarak yeniden düzenlenebileceğini belirten görüş bulunmaktadır²⁸⁵.

Bir başka görüş ise söz konusu maddenin mevcut hali ile somut tehlike suçu olarak ele alınması gerektiğini, terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösteren, teşvik eden ya da öven ifadelerin kamu düzenini bozmaya elverişli olması, ifadenin nerede, ne zaman ve hangi koşullar altında sarf

²⁸¹ Önata, s. 312.

²⁸² Hakeri, s.177-178.

²⁸³ Apış, s. 252.

²⁸⁴ Özgenç, Propaganda, s. 418; Can Çelik, **Terörizmin Propagandası Suçu**, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Haziran 2014, s. 155.

²⁸⁵ Yıldırım, s.281-283. Aksi görüş için bkz. Özbek, s. 180.

edildiğinin incelenmesi gerektiğini ifade eder²⁸⁶. “İnsanlar üzerinde onları şiddete yönlendirecek, şiddete başvurma onlarca meşru görülmesini sağlayacak niteliğe, etkiye, elverişliliğe sahip olup olmadığının belirlenmesi” gerektiğini ancak bu sayede TMK madde 7/2’de yer alan suçun varlığından söz edilebileceğini belirtilmektedir²⁸⁷.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, TCK madde 215’e eklenen “açık yakın tehlike” ibaresinin sanıklar aleyhine geniş bir şekilde yorumlanmasına karşı teminat olduğu kabul etmekte²⁸⁸ olup terör örgütü propagandası suçunun gerçekleşmesinde de nefret içeren şiddet söylemlerinin halk içerisinde bir karışıklığa yol açma ihtimalinin yakın olduğu durumlarda ifade özgürlüğünü sınırlandırmanın demokratik bir toplumda zorlayıcı bir sebep olarak kabul edilebileceğini ifade etmektedir²⁸⁹.

Terörle Mücadele Kanununun 7/2. maddesi TCK 215. ve 216. maddelerinin aksine suçun unsurları arasında “açık ve yakın tehlike” şartını aramamaktadır. Buna rağmen AİHM ve AYM kararlarında suçun incelenmesinde açık ve yakın tehlikenin mevcudiyetinin aranması gerektiğine ilişkin geliştirilen içtihatlar doğrultusunda Yargıtay da son kararları ile açık ve mevcut tehlike kavramını her ne kadar kanun metninde yazmasa da bazı kararlarında aramaktadır²⁹⁰.

Yargıtay bir kararında toplantı ve gösteri yürüyüşü sırasında cebir ve şiddet içeren sloganlar atan ancak doğrudan taşkınlık mahiyetinde eylemleri olmayan sanığın da dâhil olduğu grubun daha sonra belediye otobüslerine saldırı girişiminde bulunmasını kamu düzeni açısından açık ve yakın tehlike niteliğinde olduğuna yönelik karar vermiştir²⁹¹. Yargıtay 3. Ceza Dairesi ise cezaevinde tutuklu bulunan sanığın cezaevinde sayım yapıldığı esnada zafer işareti yaparak "Yaşasın PKK, A.Ö.'ye özgürlük" şeklinde attığı **sloganın ulusal güvenlik ve kamu düzeni üzerindeki potansiyel etkisinin sınırlı olduğu, ciddi bir tehlike yaratmadığı**, gerekçesi ile beraat kararı verilmesi gerektiğini belirtmiştir²⁹².

Yargıtay da değerlendirmelerinde sanığın muhatap kitle üzerindeki etkisini, olayın tarihi ve yerini birlikte değerlendirerek terör örgütü propagandası

²⁸⁶ İnci, s. 260-261; Topçu, s. 118.

²⁸⁷ Topçu, s. 119.

²⁸⁸ AİHM, Özdemir ve Türkiye, B.N.: 14606/18, 07.12.2021, § 41.

²⁸⁹ AİHM, Yavuz ve Yaylalı ve Türkiye, B.N. 12606/11, 17.12.2013, § 52.

²⁹⁰ İnci, s. 252.

²⁹¹ Yargıtay 16. C.D., 2015/2276 Esas ve 2016/1947 Karar sayılı 17.03.2016 tarihli kararı.

²⁹² Yargıtay 3. C.D., 2021/4827 Esas ve 2021/10943 Karar sayılı 21.12.2021 tarihli kararı.

mahiyetindeki eylemin ardından herhangi bir şiddet olayının yaşanıp yaşanmadığının araştırılması gerektiğini belirtmektedir²⁹³²⁹⁴.

Bu bilgiler ışığında Terör örgütünün propagandası suçunun somut tehlike suçu olarak değerlendirilmesi halinde; suça konu ifadenin ardından terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren eylemleri gerçekleştirmesi veya gerçekleştirme tehlikesinin ortaya çıkması ve bu eylemler ile ifade arasında nedensellik bağının ispat edilmesi gerekir²⁹⁵. Nitekim doktrin de bu hususta nedensellik bağının ispat edilmesindeki güçlüğe dikkati çekmektedir²⁹⁶. Somut olay çerçevesinde terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren eylemlerinin meşru gösterilmesi, övülmesi ve teşvik edilmesi neticesinde terör örgütünün yeni bir cebir, şiddet veya tehdit içeren eyleme girişi ya da bu ifadeler neticesinde terör örgütüne yeni katılımların olduğunun ispat edilmesi oldukça zordur. Ancak somut tehlike suçunda bu ikincil etkilerin gerçekleşmesi değil gerçekleşmesi tehlikesi de dikkate alınmalıdır.

Kanaatimizce, nedensellik bağının ispat edilmesinin zor olduğuna ilişkin yaklaşım haklı olsa da terör örgütü propagandası suçunda “*propaganda*” unsurunun insanları etkileme kabiliyetinin tartışılması gerekir. Bu nedenlerdir ki AİHM içtihatlarında düşünce özgürlüğünün nefret, şiddet ve silahlı ayaklanmaya davet şeklinde belirli kriterlerde sınırlandırılabilirliğine yönelik kararlar vermektedirler²⁹⁷.

²⁹³ Yargıtay 3. C.D., 2021/4732 Esas ve 2021/11099 Karar sayılı 22.12.2021 tarihli kararı; “...*Halkların Demokratik Partisi tarafından koordine edilen 8 Mart Dünya Kadınlar günü etkinliğine katılan sanığın, etkinlik sırasında salonun duvarlarına asıldığı tespit edilen PKK terör örgütü elebaşısı posterini, "Özgür Kadınla Demokratik Ulusa DÖKH" ibareli pankartı ve "Barış İsteyen Halka Emekçilere Saldıran Katil Sürüsünden Hesap Soracağız DEM-GENÇ-KA-YÖDER" ibareli pankartı etkinlik bittikten sonra salondan çıktığı sırada koltuk altında taşıması şeklinde gerçekleşen eyleminin PKK terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek, övecek ya da teşvik edecek nitelikte olmadığı, yakın ve açık tehlike içerdiğine dair delil ve olguların ortaya konamadığı, ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiği kabul edilmekle...*”

²⁹⁴ Yargıtay 3. C.D., 2021/3912 Esas ve 2021/10749 Karar sayılı 16.12.2021 tarihli kararı, Yargıtay 3. C.D., 2021/4827 Esas ve 2021/10943 Karar sayılı 21.12.2021 tarihli kararı; “*Somut olayda duruşma salonunda, sanığın duruşma salonundan çıkarılırken "Biji Kürdistan, biji serok Apo" şeklinde söylediği sözlerin her ne kadar 3713 sayılı Kanun... kapsamında "terör örgütünün üyesi veya destekçisi olduğunu belli edecek şekilde slogan atılması" şeklinde kabul edilmesi için aranan şartlar mevcut olsa da sarf edilen sözler ile verilen mesajın şiddete çağrı, teşvik veya silahlı direnişe ve isyana davet veya nefret söylemi ile şiddetin doğmasına uygun ortamı kışkırtacak nitelikte olması şartlarının sanığın konumu, konuşulan yer ve zaman ile açık ve yakın tehlike testi bakımından analize tabi tutulması şarttır. Dolayısıyla uyumsuzluğa konu ifadenin gerek içeriği gerekse açıklandığı ortam ve muhataplarındaki etkisi gözetildiğinde; ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilerek sanığa atılı silahlı terör örgütünün propagandasını yapma suçunun unsurlarının oluşmadığına karar verilmelidir.*”

²⁹⁵ Özgenç, Propaganda; s. 419.

²⁹⁶ Özgenç, Propaganda; s. 419.

²⁹⁷ Bkz. AİHM, Karataş ve Türkiye, Gözel/Özer ve Türkiye.

Bu kararlarda açık ve yakın tehlike kavramına oldukça sık rastlanılmaktadır. Terör örgütü propagandası suçu yönünden açık ve yakın tehlike kriteri incelenirken, suça konu ifadeyi kullanan kişinin muhatap kitle üzerindeki etkisi, ifadenin yeri ve zamanı, ifadenin içeriği bir bütün olarak değerlendirilerek ifadenin suçla korunan hukuki değer üzerinde somut tehlike yaratma ihtimali hâkimin ampirik ve rasyonel takdirine bırakılmalıdır. Ne var ki kanun maddesi mevcut düzenleme hali soyut tehlike suçu olarak belirlenmiştir. Bu nedenle terör örgütü propagandası suçu kanun metninde somut tehlike suçu olarak yeniden düzenlenmelidir. Bu sayede, Türkiye'nin AİHM önündeki ihlal kararlarının sayısının azalacağı ve bireylerin terör örgütüne sempatisan olmaktan terör örgütü üyeliğine doğru ilerlemelerinin önüne geçilerek toplumsal bir fayda sağlanabilecektir.

B. Subjektif Alt Unsur

Bir eylemin suç olarak nitelendirilebilmesi için iradi bir eylem içermesi, iradi olarak gerçekleştirilen her eylemde ise kanunun aradığı manevi unsurun yer alması gerekir. Manevi unsur ile eylemin faile yüklenebilmesi, onun eylemden manen sorumlu tutulabilmesidir²⁹⁸. Kişi ile eylem arasındaki manevi bağıdır²⁹⁹.

Kast, failin eylemini suçun kanunda yazan unsurlarını bilerek gerçekleştirmesi ve eylem sonucu meydana gelen neticeyi istemesi³⁰⁰, en azından öngörmesidir³⁰¹. Bir suçun kanuni tanımındaki unsurların gerçekleşmesi için failin eylemlerinde en azından olası kast ile hareket etmesi gerekir³⁰². 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 21. maddesine göre de “suçun oluşması kastın varlığına bağlıdır.”. Fail, eylemlerini kasten gerçekleştirmemiş ise suçun sanığa subjektif olarak isnadiyeti mümkün değildir. Kanunda taksirle işlenebilen suçlar ise istisnai olarak ayrıca belirtilmiştir³⁰³. Nitekim 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 223/2-c bendinde de belirtildiği

²⁹⁸ Özgenç, Genel Hükümler, s. 231; Akbulut, Ceza Hukuku, s. 440.

²⁹⁹ Mehmet Emin Artuk, Ahmet Gökçen, M. Emin Alşahin ve Kerim Çakır, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Adalet Yayınevi, 12. Baskı, Ankara, 2018, s. 324; Koca/ Üzülmöz, s. 146.

³⁰⁰ Özbek ve diğerleri, s. 178.

³⁰¹ Özgenç, Genel Hükümler, s. 242.

³⁰² Koca ve Üzülmöz, s. 147.

³⁰³ Koca ve Üzülmöz, s. 146.

şekilde sanığa atılı suç açısından sanığın kastının veya taksirinin bulunmaması halinde sanık hakkında beraat hükmü kurulacağı düzenlenmiştir³⁰⁴.

Terör örgütü propagandası suçu yönünden ise kanun metni incelendiğinde suçun kasten işlenebilen bir suç olduğu anlaşılmaktadır³⁰⁵. Doktrinde propaganda kelimesinin özünde yandaş kazanmak ve hedeflenen belirli bir gayeyi gerçekleştirmek amacıyla düşüncelerin birden çok kişiye ulaştırılmasına çabalayan bir etkileme eylemi ve yöntemi olduğundan bahisle suçun oluşması için failin bu amacı taşıdığının ispat edilmesi gerektiği ifade edilmekte ve bu nedenle ancak özel kast ile işlenebileceği savunulmaktadır³⁰⁶. Kanaatimizce de suçun düzenleniş amacının terör örgütünün toplum nezdinde meşruiyetinin sağlanmasına ya da örgüte karşı var olan düşmanlığın azaltılmasına veya örgütün korkutuculuğunun topluma yayılmasına neden olacak propagandist faaliyetlerin cezalandırılması olduğu kabul edilmelidir. Ancak terör örgütü propagandası suçunda failin hangi kast ile hareket ettiğinin tespit edilmesinin zorluğunun yanı sıra failin suçun unsurlarını bilerek ve isteyerek eylemini gerçekleştirmiş olması suçun oluşumu için yeterli olacağı görüşündeyiz³⁰⁷. Zira terör örgütünün toplum nezdinde meşrulaştırılmasının engellenmesi, terör örgütüne karşı var olan düşmanlığın korunması ve örgütün korkutuculuğunun topluma yayılmasının engellenmesi kanunun gerekçesi olabilecek unsurlar olmakla örgütün şiddet, cebir veya tehdit içeren eylemlerini öven, meşru gösteren veya bu yöntemlere başvurmaya teşvik eden mahiyette olması propagandanın unsuru olarak anlaşılmalıdır³⁰⁸. Bu itibarla hâkimin karar verirken ayrıca failin taşıdığı saiki araştırması gerekmemektedir.

Doktrinde bu suçun olası kast ile de işlenebileceğine yönelik görüşler bulunmakla birlikte³⁰⁹ failin eyleminde özel bir “bilme” unsurunu taşıması gerektiğinden bahisle olası kast ile işlenemeyeceği ifade edilmektedir³¹⁰. Kast, başka bir deyişle doğrudan kast suçun kanuni tanımındaki unsurların bilerek ve istenerek gerçekleştirilmesidir³¹¹. Olası kast ise failin suçun kanuni tanımındaki unsurların

³⁰⁴ İnci, s. 276.

³⁰⁵ Yıldırım, s. 349; İnci, s. 278; Özbek, s. 148; Çelik, s. 170.

³⁰⁶ Topçu, s. 126; Çelik, s. 171.

³⁰⁷ Özbek, s. 149.

³⁰⁸ İnci, s. 279; Şen ve Eryıldız, s. 835, Yıldırım, s. 349.

³⁰⁹ Yıldırım, s. 349; Özbek, s. 149-150.

³¹⁰ İnci, s. 280; Turabi, s. 644-645.

³¹¹ Özgenç, Genel Hükümler, s. 242; Koca ve Üzülmöz, s. 146; Özbek ve diğerleri, s. 178; Akbulut, Ceza Hukuku, s. 168.

gerçekleşebileceğini öngörmesine rağmen, fiili işlemesi halinde sahip olduğu manevi unsurdur³¹². Terör örgütü propagandası suçunda da failin cezalandırılabilmesi için her ne kadar genel kast yeterli olsa da failin aynı zamanda örgütün cebir, şiddet veya tehdit içeren eylemlerini meşru gösteren, öven veya bunlara başvurmaya teşvik eden biçimde hareket etmesi bir nevi bu sonuçları bilmesi gerekmektedir. Bu itibarla failin ancak doğrudan kast ile hareket etmesi halinde cezalandırılabilmesini ifade etmek mümkündür. Benzer şekilde Yargıtay da suçun olası kast ile işlenemeyecek bir suç olduğunu ve özellikle maddenin son düzenleniş şeklinden yola çıkarak suçun ancak doğrudan kastla işlenebileceğini belirtmektedir³¹³.

IV. HUKUKA AYKIRILIK UNSURU

Hukuka aykırılık, hukukla çatışma halinde olma, hukuka karşı gelme³¹⁴, hukuk ile korunan bir hak veya yarara saldırı anlamını taşır³¹⁵. Suç teorisi açısından ise hukuka aykırılık eylemin hukuk düzenine aykırı olması, onunla çatışma içerisinde olması manasındadır³¹⁶. Suçun tipiklik unsurunun gerçekleşmesi sonrasında hukuka uygunluk nedenlerinin bulunmaması halinde hukuka aykırı olduğu kabul edilecektir³¹⁷. Tipe uygun eylemin TCK’da düzenlenen hukuka uygunluk nedenlerinden birini taşınamaması halinde yaptırım ile karşılaşması gerekir³¹⁸.

5237 sayılı TCK’nda “*Ceza sorumluluğunu kaldıran veya azaltan nedenler*” başlığı altında düzenlenen hukuka uygunluk nedenleri “*kanunun hükmünü yerine getirme*”³¹⁹ (TCK 24/1. md), “*meşru savunma*”³²⁰ (TCK 25/1. md), “*hakın*

³¹² Demirbaş, s. 405; Özbek ve diğerleri, s. 269; Artuk ve diğerleri, s. 349; Ali Emrah Bozbayındır, **Olası Kast Kavramı ve Sınırları**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018, s. 307.

³¹³ Yargıtay 3. C.D., 2021/4229 Esas ve 2021/1691 Karar sayılı 05.04.2022 tarihli kararı.

³¹⁴ Özbek ve diğerleri, s. 178; Akbulut, Ceza Hukuku, s. 194; Özgenç, Genel Hükümler, s. 307.

³¹⁵ Demirbaş, s. 193

³¹⁶ Sulhi Dönmezer ve Sahir Erman, **Nazarî ve Tatbikî Ceza Hukuku**, Genel Kısım, 2. Cilt, Der Yayınları, 13. Baskı, İstanbul, 2015, s. 2.

³¹⁷ Demirbaş, s. 282.

³¹⁸ Akbulut, Ceza Hukuku, s. 195.

³¹⁹ Yağmur Müge Erdoğan, **Ceza Hukukunda Amirin Emrinin Yerine Getirilmesi**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 172.

³²⁰ Cengiz Apaydın, **Meşru Savunma**, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 19 vd.

kullanılması”³²¹ (TCK 26/1 md) ve “*ilgilinin rızası*”³²² (TCK 26/2. md) olarak düzenlenmiştir³²³.

Doktrinde terör örgütü propagandası suçunda eleştiri ve haber verme mahiyetindeki ifadeler ile barışçıl nitelikteki toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin ifade özgürlüğü ya da toplantı ve gösteri yürüyüşü hürriyetinin kullanılması mahiyetinde olduğu değerlendirilmektedir³²⁴. Gerçekten de Anayasa’nın gerek 26. maddesinde düzenlenen *düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti*, 28 ve devamı maddelerde düzenlenen *Basın Hürriyeti* başlıklı maddeleri gerekse de *toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı* başlıklı 34. maddesi dikkate alındığında terör örgütü propagandası mahiyetinde olmayan eleştiri veya haber verme maksatlı ifadeler ile barışçıl toplantı ve gösteri yürüyüşleri hakkın kullanması kapsamında kalacaktır.

Demokratik bir toplumda haber ve düşünce açıklamaları bir hakkın kullanılması kapsamında cezalandırılmaz³²⁵. Ancak ne var ki kanun koyucu mahkemelerce bu suç yönünden verilen ve birbirinden farklı sonuçlar içeren kararların uygulama birliğini bozduğu gerekçesi ile TMK 7/2 maddesine “*Haber verme sınırlarını aşmayan veya eleştiri amacıyla yapılan düşünce açıklamaları suç oluşturmaz*” ibaresini eklemek ihtiyacı hissetmiştir. Gerçekten de kanun koyucunun bu ibareyi eklemesinde yargılamalar sırasında gerek bir haber sitesinin terör örgütüne ilişkin bir haberini paylaşan gerekse terör bölgesinden bir haber veren kişiler terör örgütü propagandası ile cezalandırılabilir. Bu durum Türkiye’nin insan haklarına saygılı demokratik bir hukuk devleti imajına zarar vermektedir. Zira paylaşım içeriğinde TMK’nın suç saydığı bayrak, amblem ya da resim olsa dahi içerik üreticisinin doğrudan örgütün şiddet, cebir veya tehdit içeren eylemlerini öven, meşru gösteren ya da teşvik eden bir ifadesi yer almıyorsa burada terör örgütü propagandasının yapıldığı söylenemeyecektir. İnternet haberciliğinin geleneksel medyanın yerini aldığı çağımızda yapılan internet yayınları açısından terör örgütü propagandası suçlamasına maruz kalınabilir. Her ne kadar terör örgütüne müzahir

³²¹ Özbek ve diğerleri, s. 208.

³²² Töngür ve Çetintürk, s. 203.

³²³ Özgenç, Genel Hükümler, s. 313.

³²⁴ Yıldırım, s. 353; İnci, s. 284.

³²⁵ Sinan Bayındır, Özge Apış, **Bir Hukuka Uygunluk Nedeni Olarak Haber Verme Hakkının Yazılı Basın Yoluyla İşlenen Hakaret Suçları Açısından Değerlendirilmesi**, TBB Dergisi, Yıl 2010, Sayı 91, s. 84.

haber kanalları ile dolaşıma sokulsa da içerikler mahiyeti itibariyle bir haber değeri taşıyabilecektir. Bu durumda bu içeriklere bağlantı sağlanması halinde bağlantı sağlayan kişinin 5651 sayılı kanun özelinde bağlantı sağladığı içeriği benimseyip benimsemediği değerlendirilebileceği gibi salt haber görseline dayanılarak bir mahkûmiyet hükmü kurulması doğru olmayacaktır. Haber içeriği ile haberde kullanılan görsellerin bağlamlarından koparılmadan bir bütün halinde değerlendirilmesi gerekir.

Bu hususta Anayasa Mahkemesi Gergelioğlu kararında başvuruya konu yer verilen fotoğrafın da ayrıca değerlendirilmesi gerektiğini belirterek başvuruya konu internet paylaşımında yer alan fotoğrafın başvuru tarafından seçilmediği, paylaşılan haber içeriğinde yer aldığına dikkati çekmiştir. Devamında ise paylaşılan fotoğrafın içeriğinde terör örgütü mensuplarının üzerlerinde üniforma ve ellerinde silahlar olduğu halde çekilmiş olmasının terör örgütü propagandası mahiyetinde olduğu ifade edilmişse de fotoğrafın haber içeriğinden bağımsız olarak değerlendirilemeyeceği belirtilmiştir³²⁶.

Eleştiri mahiyetinde olan düşünce açıklamaları da ifade özgürlüğü sınırları içerisinde değerlendirilmektedir³²⁷. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 10. maddesi ile Anayasanın 26. maddesinde eleştirinin ifade özgürlüğü kapsamında kaldığı belirtilmektedir. Eleştiri her zaman için toplum tarafından hoş karşılanan ve toplumun değer yargılarına uygun olmayabileceği gibi kırııcı, şoke edici ve hatta rahatsız edici de olabilir³²⁸. Yargıtay, FETÖ PDY Silahlı Terör Örgütünün propagandası olarak değerlendirilen 17.07.2016 tarihli "*milyon tane kafam olsa*

³²⁶ AYM, Gergerlioğlu, B.N. 2019/10634, 01.07.2021, §169. ; "Öncelikle söz konusu fotoğrafın başvurucağının seçimi olmadığı, paylaştığı haberde yer aldığı hatırlanmalıdır. İkinci olarak terör örgütünün üzerlerinde üniforma ve ellerinde silahlar bulunan mensuplarının bir fotoğrafının terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde paylaşılmasının terör örgütünün propagandasını yapma suçunu oluşturacağında kuşku bulunmamaktadır. Buna karşın haberde yer verilen fotoğraf, somut olayda kullanıldığı haber içeriğinden bağımsız değerlendirilmemelidir. Diğer bir ifadeyle yukarıda yapılan açıklamalar ışığında haberde kullanılan dilde şiddete teşvik eden bir yön bulunmadığı göz önüne alındığında bahse konu fotoğrafın kullanılma amacının kullanılma biçimi ve bağlamıyla birlikte değerlendirildiğinde terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterme, övme ya da teşvik etmek değil -ulusal yayınlarda yaygın biçimde başvurulduğu gibi- bir haber yapma tekniği olarak habere dikkat çekicilik ve inandırıcılık katmak olduğu söylenebilir. Zira haberde yer alan fotoğrafın benzerlerine ulusal yayın yapan yazılı ve görsel basın yayın organlarında sıkça yer verildiği görülmektedir."

³²⁷ Karan, İfade Özgürlüğü, s. 8.

³²⁸ AİHM, Handyside ve Birleşik Krallık, B.N. 5493/72, 07.12.1976. Ayrıca bkz., Özbey, s. 70.

bunların bir tanesiyle bile darbeye kalkışanların hizmetle bağlantısı olduğuna inanmam. Bir günde darbeyi savuşturma kabiliyeti gösterenler aynı maharetle bütün dünyanın gözü önünde araştırmayı yapsın. Kim suçlu ise en ağır cezalar verilsin. Buna idam da dâhil. Hiçbir delil ve belge olmadan topyekûn alelacele hizmetle irtibatlandırılmaya çalışılması eşi benzeri görülmemiş bir alçaklıktır." şeklindeki paylaşımın terör örgütünün şiddet, cebir veya tehdit içeren eylemlerini öven, meşru gösteren ya da bu yöntemlere başvurulmasını teşvik eden mahiyette olmadığını belirterek yerel mahkeme kararının bozulmasına karar verilmiştir³²⁹. Sanık tarafından söylendiği kabul olunan *"15 Temmuz 2016 tarihli darbe girişimi eyleminin hükümet tarafından gerçekleştirildiği, bir tiyatro olduğuna"* ilişkin ifadelerin bağlamına, sarf edildiği zamana ve failin konumuna göre eleştiri olarak değerlendirilmesi gerektiği, bu ifadelerin darbe girişimi sonrasında bazı kesimlerde dile getirilen eleştirilerin yansıması şeklinde olduğu belirtilerek ifadenin düşünce açıklaması sınırları dâhilinde kaldığı değerlendirilmiştir³³⁰.

V. KUSURLULUK

Failin işlediği haksız fiilin hangi şartlar altında bireysel olarak isnat edilebileceğinin araştırılması ceza hukukunda "kusurluluk" olarak ortaya çıkar³³¹. Suçun, faile kanunda belirtilen unsurları ile objektif olarak isnat edilmesinin ardından bu suç nedeniyle kişisel olarak kınanıp kınanamayacağının, sorumlu tutulup tutulamayacağının belirlenmesi bireysel isnadiyet ile olur³³². Failin eylemi nedeniyle sorumlu tutulmasında; kusur yeteneğinin bulunması, kusurluluğunu kaldıran bir nedenin mevcut olması ve haksızlık bilincinin bulunması gerekir³³³.

Kusur yeteneği, isnad yeteneği³³⁴ kişinin algılama ve irade yeteneğinin bulunması anlamına gelir³³⁵. Kusur yeteneği, yaş küçüklüğü, akıl hastalığı, sağır ve dilsizlik, geçici nedenler ve istenmeyen sarhoçluk ya da uyuşturucu madde etkisi

³²⁹ Yargıtay 3. C.D., 2021/5535 Esas ve 2021/8926 Karar sayılı 22.09.2021 karar tarihli kararı.

³³⁰ Yargıtay 16. C.D.; 2018/3111 Esas ve 2019/1706 Karar sayılı 11.03.2019 karar tarihli kararı.

³³¹ Demirbaş, s. 287;

³³² Koca ve Üzülmüş, s. 310; Özbek ve diğerleri, s. 223; Cengiz Apaydın, **Ceza Hukukunda Kusurluluk**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018, (Kusurluluk), s. 36.

³³³ Akbulut, Ceza Hukuku, s. 219.

³³⁴ Demirbaş, s. 364.

³³⁵ Özbek ve diğerleri, s. 224; Akbulut, Ceza Hukuku, s. 219.

altında kalmak ile etkilenebilir³³⁶. İnsan, iradi davranışı ile gerçekleştirmediği bir eylemi nedeniyle, eylem hukuka aykırı olsa da, cezalandırılmaz ancak bu, eylemi suç olmaktan çıkarmaz. Kişinin fiili işlediği sırada davranışlarına yön verebilecek, kudret ve kabiliyete sahip olması halinde kusurundan bahsedilebilir³³⁷.

Kusurluluğu etkileyen nedenler ise failin kusur yeteneğini ortadan kaldıran ya da azaltan, onun davranışlarını algılama ve iradesini kullanmasını etkileyen nedenlerdir³³⁸. Failin kusurunu ortadan kaldıran nedenlerin varlığı halinde fail eyleminden sorumlu tutulamayacak iken kusurluluğu azaltan hallerin varlığında fail kusuru nispetince eyleminden sorumlu tutulacaktır³³⁹. Kusurluluğu etkileyen hallerin bir kısmı iradeyi etkileyen haller diğer bir kısmı ise algılama yeteneğine ilişkin hallerdir³⁴⁰.

Haksızlık bilinci ise failin eyleminin haksızlık teşkil ettiği noktasında kaçınılmaz bir hataya düşmesi hallerinde ortaya çıkar³⁴¹. TCK'nın 30. maddesine eklenen 4. fıkra ile failin işlediği fiilin haksızlık oluşturduğu hususunda kaçınılmaz bir hataya düşmesi halinde cezalandırılmayacağı düzenlenmiştir.

Terör örgütü propagandası suçu yönünden failin işlediği fiilin anlam ve sonuçlarını algılama yeteneğinin bulunmasına rağmen hukuka aykırı hareket etmesi ve bu surette terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren davranışlarını öven, meşru gösteren veya bu yöntemlere başvurmayı teşvik etmesi gerekmektedir³⁴². Bu suç yönünden kusurluluğu etkileyen nedenler; cebir ve şiddet, korkutma ve tehdit (TCK 28), yaş küçüklüğü (TCK 31), akıl hastalığı (TCK 32), geçici nedenler, alkol veya uyuşturucu madde etkisi altında olma (TCK 34) olarak karşımıza çıkabilir³⁴³.

TCK'nın 31. maddesinde düzenlenen yaş küçüklüğünde, suça sürüklenen çocuğun 12 yaşını doldurmamış olması halinde ceza sorumluluğunun bulunmadığı belirtilmektedir. 0-12 yaş arasında çocuklar ile fiili işlediği sırada fiilin anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan 12 yaşını doldurmuş ancak 15 yaşını doldurmamış çocuklar yönünden ceza kovuşturması yapılamayacaktır. Fakat bu

³³⁶ Demirbaş, s. 366.

³³⁷ Özgenç, Genel Hükümler, s. 453.

³³⁸ Akbulut, Genel Hükümler, s. 219.

³³⁹ Töngür ve Çetintürk, s. 211.

³⁴⁰ Koca ve Üzülmüş, s. 318.

³⁴¹ Apaydın, Kusurluluk, s. 102.

³⁴² Yıldırım, s. 355.

³⁴³ Yıldırım, s. 355.

çocuklar yönünden çocuklara özgü güvenlik tedbirlerine başvurulabilir. İşlediği fiilin anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmiş olan 12 yaşını doldurmuş fakat 15 yaşını doldurmamış çocuklar ile 15 yaşını doldurmuş olup da 18 yaşını doldurmamış olan tüm çocuklar yönünden ise ceza kovuşturması yapılabilecektir. Bu çocuklar yönünden ceza kanunu takdir edilecek ceza miktarları üzerinden özel indirim oranları belirlemiştir³⁴⁴.

İnternet kullanımının da yaygınlaşması ile birlikte terör örgütü propagandası suçunda uygulamada karşılaşılabilecek en yaygın kusurluluk durumu yaş küçüklüğü olabilir. Bazen sosyal paylaşım siteleri üzerinden çocuklar anlamlarını bilmedikleri şarkı, görüntü, konuşma ya da yazıları paylaşarak üçüncü kişilerin erişimine sunmaktadırlar. Yargılama sırasında failin paylaşım tarihi itibarıyla durumunun tespit edilmesi gerektiği halde ise TCK'nın 31. maddesinde yer alan yaş küçüklüğü hükümlerinin tatbiki gerekmektedir.

Bir başka yaygın husus ise örgütün cebir ve şiddet kullanarak bireyleri örgüt propagandası mahiyetindeki ifadeleri kullanmaya zorlamasıdır. Fail terör örgütü propagandasını yine örgütün “koru”, “cebir” ve “şiddet” içeren baskıları neticesinde gerçekleştiriyorsa cezai sorumluluğu açısından faile kusur atfedilemez³⁴⁵. Ancak ne var ki böyle bir durumun ispat edilmesi oldukça sorunlu olmakla birlikte somut olayın özelliklerine göre bir değerlendirme yapılması gerekir³⁴⁶.

Doktrinde terör örgütünün propagandasına dönüşen toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin düzenleyicileri ile katılımcıları arasında bir ayırım yapılması gerektiği belirtilmektedir³⁴⁷. Katılımcılar içerisinde yer alan (özellikle çocuklar) kişilerin kitle psikolojisi içerisinde farkındalık düzeyleri düştüğü, bu kişilerin işledikleri fiiller nedeniyle kusurluluklarına yönelik soru işaretleri yarattığından bahisle, terör örgütünün propagandasına dönüşen toplantı ve gösteri yürüyüşünde kitle içerisinde yer alan kişiler hakkında bu sırada işledikleri fiiller dolayısıyla; derdest davalar yönünden kusurun bulunmaması nedeniyle ceza verilmesine yer olmadığına, devam eden soruşturmalar yönünden ise kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin karar verilmesi gerektiğini savunulmaktadır. Bu görüşün temelinde her ne kadar önce sempatican

³⁴⁴ Beşir Aslan, **Ceza Hukukunda Yaş Küçüklüğü**, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014, s. 61 vd.

³⁴⁵ Apaydın, Kusurluluk, s. 54.

³⁴⁶ Yıldırım, s. 355.

³⁴⁷ Özgenç, Propaganda, s. 412.

sonra üyelik aşaması taşıyan terör örgütü üyeliğine çocukların, bu soruşturmalar neticesinde sevk edilmesi yatsa da mevcut durumda suç oluşturan eylemler yönünden Cumhuriyet Savcılarının takdir yetkisinin yeterli olup olmadığı bir tartışma konusudur. Nitekim doktrinde bu görüşün savunulmasında Cumhuriyet Savcılarının ilgili takdir yetkisi ile donatılması gerektiği belirtilir. Ne var ki bu takdir yetkisinin sınırlarının belirlenmesi oldukça sorunludur. Zira açıkça suç olan bir eylem yönünden iddianame düzenlenip düzenlenemeyeceği yönünde Cumhuriyet Savcısının takdiri beklenektir ki bu öncelikle hukuki öngörülebilirlik ilkesine³⁴⁸ aykırı olmakla birlikte kamu davasının mecburiliği ilkesi ile de çelişmektedir³⁴⁹. Ayrıca bu takdir yetkisi bir takım çerçeveler içerisinde belirlenirse de bu çerçevenin sınırlarının ne olacağı sorunludur. TCK'nın "yaş küçüklüğü" başlıklı 31. maddesinde çocuklar yönünden bir düzenleme bulunmaktadır. Bu maddeye göre 12 yaşından küçük çocukların cezai sorumluluğu zaten bulunmamaktadır. 12-15, 15-18 yaş aralığındaki çocuklara ilişkin ise düzenleme hali hazırda ceza miktarlarında çeşitli oranlarda indirim öngörülmektedir. TCK'nın "*cebiri ve şiddet, korkutma ve tehdit başlıklı*" 28. maddesinde "*karşı koyamayacağı veya kurtulamayacağı cebiri ve şiddet veya muhakkak ve ağır bir korkutma veya tehdit sonucu suç işleyen kimseye ceza verilmez*" şeklinde düzenlenmiştir. Ayrıca "akıl hastalığı" başlıklı 32. maddesi ile "geçici nedenler, alkol veya uyuşturucu madde etkisinde olma" başlıklı 34. maddelerinde işlediği akıl hastalığı nedeniyle/geçici bir nedenle ya da irade dışında alınan alkol veya uyuşturucu madde etkisiyle fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılamayan veya bu fiille ilgili davranışlarını yönlendirme yeteneği önemli derecede azalmış kişilere ceza verilemeyeceği düzenlenmektedir³⁵⁰. Bu açıdan da terör örgütü propagandası suçu yönünden ayrıca bir düzenleme yapılmasına gerek bulunmamaktadır. Nitekim 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Hakkında Kanuna 22.07.2010 tarihli 6008 sayılı

³⁴⁸ Serkan Meraklı, **Cumhuriyet Savcısının Kamu Davasını Açmada Takdir Yetkisi**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014, s. 69.

³⁴⁹ 5271 sayılı CMK'nın 171. maddesinde kamu davasının açılmasında Cumhuriyet Savcısının sahip olduğu takdir yetkisi sınırları çizilmiştir. Buna göre cezayı kaldıran şahsi sebep olarak etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasını gerektiren koşulların ya da şahsi cezasızlık sebebinin varlığı halinde Cumhuriyet savcısı kovuşturmayaya yer olmadığına karar verebilir, denilmektedir. Mustafa Özen, **Kamu Davası Açma Konusunda Benimsenen İlkeler, Cumhuriyet Savcısının Takdir Yetkisi ve İddianamenin İadesi**, Ankara Barosu Dergisi, Yıl 67, Sayı 3, Yaz 2009, s. 20. Ayrıca Bkz.; Hüseyin Tanfer Ayhan, **Ceza Muhakemesi Kanunu 171/1. Maddesi Kapsamında Cumhuriyet Savcısının Kamu Davası Açmada Takdir Yetkisi**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2013, s. 47 vd.

³⁵⁰ Demirbaş, s. 374 vd.; Akbulut, Ceza Hukuku, s. 235 vd.

Kanun ile eklenen 34/A maddesi ile de katıldıkları toplantı ve gösteri yürüyüşü sırasında propaganda suçunu işleyen çocuklar hakkında TMK'nın 2. maddesinin 2. fıkrası hükmünün uygulanmayacağı düzenlenerek çocukların terör suçlusu olarak sayılmayacağı belirtilerek bir koruma getirilmiştir³⁵¹.

Terör örgütünün propagandasına dönüşen toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılan yetişkin bireyler yönünden suç tarihinde eylemlerini yönlendirme konusunda yetkin olmadığına ilişkin bir akıl sağlığı raporu ya da fiil sırasında alkol ya da uyuşturucu etkisi altında olduklarına yönelik bir tespit yoksa ya da bu eylemlere katılmaları yönünde örgüt tarafından bir kötülük geleceğinden bahisle bir “korkma” ya da “cebiri” hali yoksa bu kişilerin iradeleri ile toplantı ve gösteri yürüyüşüne katıldıkları ve iradeleri dâhilinde slogan atarak ilgili suçu işledikleri kabul edilerek cezai sorumluluklarına gidilmelidir. Ayrıca suç tarihinde 18 yaşından küçük failin terör örgütünün propagandası suçu ile cezalandırılmaması yönünde bir düzenleme terör örgütlerinin çocukları bir paravan olarak kullanma isteklerini arttırabileceği tehlikesini taşır. Bu açıdan TMK'da yapılması gereken diğer değişiklikler haricinde böyle bir düzenlemenin hukukumuz açısından gerekli olmadığı kanaatindeyiz.

VI. SUÇA ETKİ EDEN NEDENLER

Terör örgütü propagandası suçu yönünden TMK madde 7/2-1. cümlede, *terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek şekilde propagandasını yapan kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacaktır*, şeklinde suçun temel şekli düzenlenmiştir. Devamında ise TMK madde 7/2-2.cümlede *basın ve yayın yolu ile işlenmesi* bir nitelikli hal olarak düzenlenmiştir. Bu durumda fail hakkında kurulacak mahkûmiyet hükmünde ceza miktarı yarı oranında arttırılacaktır.

Kanunun bu suç yönünden düzenlediği diğer nitelikli hal ise; Terörle Mücadele Kanununun 7. maddesinin 4. fıkrasında ise suçun belirli yerde veya bunların eklentilerinde işlenmesi halidir. Suçun siyasi parti, dernek, vakıf, işçi ve meslek kuruluşlarına ait bina, lokal veya bürolarında, öğrenci yurtları ya da öğrenim

³⁵¹ Turinay, s. 294.

kurumlarında ve bunların eklentilerinde işlenmesi halinde sanığın iki katı oranında cezalandırılacağı düzenlenmektedir.

Terörle Mücadele Kanunu'nun *nitelikli hal* başlıklı 8/A maddesi ile de TMK kapsamına giren suçlar yönünden genel bir nitelikli hal belirlenmiştir. Madde hükmü uyarınca TMK kapsamına giren suçların kamu görevinin sağladığı nüfuzun kötüye kullanılması suretiyle işlenmesi halinde faile verilecek cezanın yarı oranında arttırılmasına ilişkin genel bir nitelikli hal belirlenmiştir.

A. Terör Örgütü Propagandasının Basın ve Yayın Yolu ile İşlenmesi

Öncelikle terör örgütü propagandası suçunun basın ve yayın yolu ile işlenmesi halinde, kanun koyucunun basın ve yayın yollarının sahip olduğu geniş kitlelere erişmek yeteneği nedeniyle propaganda faaliyetinin tehlike boyutu artmaktadır. Nitekim Avrupa Konseyi Terörist İçeriğin Çevrimiçi Yayılması Hakkındaki 29.04.2021 tarihli 2021/784 Sayılı Düzenleme ile bu hususa dikkat çekmektedir. TMK yönünden ise “bu suçun basın ve yayın yolu ile işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında arttırılır” hükmü uyarınca da kanun koyucunun meydana gelecek tehlikeyi öngörerek, suçun nitelikli hali olarak tayin etmiştir³⁵².

Basın ve yayın yolu ifadesinden ne anlaşılması gerektiği 5237 sayılı TCK'nın “Tanımlar” başlıklı 6/1. fıkrasının g bendinde tanımlanmaktadır. Buna göre, “*her türlü yazılı, görsel, işitsel ve elektronik kitle iletişim aracıyla yapılan yayınlar*” basın ve yayın yolu ile yapılmış sayılmaktadır.

Ulusal çapta ya da yerel seviyedeki medya organları ile basın kuruluşlarının yayınlarında terör örgütünün propagandası mahiyetindeki ifadeler kullanması halinde verilecek ceza miktarında yarı oranında bir artırım yapılacaktır³⁵³. Bu basın ve yayın kuruluşlarının internet haber siteleri ya da internet üzerinden canlı yayın yapan siteler de bu cümle kapsamında değerlendirilmelidir. Bireysel internet kullanıcılarının artması ile gerek blog siteleri gerek video paylaşım siteleri ya da sosyal medya platformları vasıtasıyla kişiler istedikleri duygu ve düşünceleri sınırsız/moderatörsüz biçimde diğer kullanıcıların erişimine sunmaktadırlar. Buradaki sorun üretilen içeriğin

³⁵² İnci, s. 261.

³⁵³ Yıldırım, s.362.

terör örgütünün propagandası mahiyetinde olması halinde TMK 7/2-2.cümle bağlamında bir nitelikli hal olarak kabul edilip edilmeyeceğidir. TCK'nın 6. maddesinde basın ve yayın yolu tanımlanırken Basın Kanununda belirtilen kuruluşlardan daha geniş bir tanımlama yapılmıştır. TCK bağlamında basın ve yayın yolu deyiminden anlaşılması gereken geniş kitlelere erişen yayınlardır. İnternet üzerinden yapılan yayınlar da niteliği gereği sınırsız sayıda kullanıcıya sınırsız süre ile erişim imkânı sağladığı için hiç şüphesiz ki bir kitle iletişim aracıdır ve TMK 7/2-2. cümle kapsamında değerlendirilmesi gerekir. Doktrindeki bir görüş ise basın yayın faaliyeti yürütmeyen sosyal medya hesapları üzerinden yapılan terör örgütü mahiyetindeki paylaşımların TMK madde 7/2-2. cümle kapsamında değerlendirilmemesi gerektiğini savunmaktadır³⁵⁴. Yargıtay'da verdiği kararlarında sosyal medya üzerinden yapılan paylaşımlar açısından TMK madde 7/2-2. cümle nedeniyle fail hakkında hükmolunan cezada gerekli artırım oranının uygulanması gerektiğini ifade etmektedir³⁵⁵. Yargıtay sosyal medya platformları üzerinden yapılan paylaşımlara ilişkin bir kararında sanığın hesabının veya paylaşımının herkes tarafından görülebilen paylaşımlar olup olmadığının (açık hesap – gizli hesap) değerlendirilmemiş olmasının eksik araştırma olarak kabul etmiş ve yapılmasını bozma nedeni olarak görmüştür³⁵⁶. Ancak hesabın bir basın yayın organı olup olmadığına ilişkin yerel mahkemenin değerlendirme yapmasını aramamıştır.

5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi Hakkındaki Kanunun hükümlerine göre esasında içerik üreticisi sıfatı taşımayan ancak söz konusu içeriğe bağlantı sağlayarak içerik sağlayıcı konumunda olan kullanıcıların cezai durumunun değerlendirilmesi de yerinde olacaktır. 5651 sayılı Kanunun 4/2. fıkrasında belirtildiği üzere *“İçerik sağlayıcı, bağlantı sağladığı başkasına ait içerikten sorumlu değildir. Ancak sunuş biçiminden, bağlantı sağladığı içeriği benimsediği ve kullanıcının söz konusu içeriğe ulaşmasını amaçladığı açıkça belli ise genel hükümlere göre sorumludur”*. Bu durumda başka bir içerik sağlayıcı tarafından üretilen içeriğe bağlantı sağlayan kişinin cezai sorumluluğunun değerlendirilmesinde bu içeriğe bağlantı sağlayan (retweet, link verme vs.) kullanıcının suç unsuru içeren içeriğin yayılmasını amaçladığı açıkça anlaşılmıyorsa bu içerikten sorumlu

³⁵⁴ İnci, s. 268.

³⁵⁵ Yargıtay 16. CD. 2019/7741 Esas ve 2021/4173 Karar sayılı 21.06.2021 tarihli kararı.

³⁵⁶ Yargıtay 16. CD. 2020/345 Esas ve 2021/2862 Karar sayılı 21.04.2021 tarihli kararı.

tutulamayacaktır³⁵⁷. Fakat bir sosyal medya hesabının salt bu tür terör örgütünü öven, şiddet eylemlerini meşru gösteren faaliyetlerini içeren içeriklere bağlantı sağlaması halinde bu içeriklerin diğer kullanıcılar arasında yayılmasını amaçladığı kanaatine varılabileceği kabul edilebilir.

B. Terör Örgütü Suçunun Belirli Yerlerde İşlenmesi

Kanunun terör örgütü propagandası suçu yönünden düzenlediği diğer bir ağırlaştırıcı nitelikli hal ise suçun belirli yerlerde işlenmesidir. TMK 7/4 fıkrasında Suçun siyasi parti, dernek, vakıf, işçi ve meslek kuruluşlarına ait bina, lokal veya bürolarında, öğrenci yurtları ya da öğrenim kurumlarında ve bunların eklentilerinde işlenmesi halinde sanığın iki katı oranında cezalandırılması öngörülmüştür. Kanunda sayılan bu yerlerin kamu hizmetini önceleyen yerler olduğu ve suçun niteliği itibari ile kamu düzeni, kamu barışı ve kişilerin temel hak ve özgürlüklerine yönelik ağır bir saldırı taşıdığı göz önüne alındığında kanun koyucunun bu tür yerlerde terör örgütü propagandasının yapılmasını daha ağır bir yaptırıma bağlaması anlaşılabilir niteliktedir³⁵⁸.

C. Kamu Görevinin Sağladığı Nüfuzun Kötüye Kullanılması Suretiyle İşlenmesi

3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 8/A maddesinde genel bir nitelikli hal belirlenmiştir. Kanun metninde kamu görevlisinin görevinin sağladığı nüfuzun kötüye kullanılması suretiyle bu kanun kapsamındaki suçların işlenmesi halinde faile verilecek cezanın yarı oranında arttırılması öngörülmektedir.

Terör örgütü propagandası suçu yönünden de söz konusu genel mahiyetteki nitelikli hal uygulama alanı bulmaktadır. Ancak dikkat edilmesi gereken husus failin kamu görevlisinin olmasının yanı sıra görevinin sağladığı nüfuzu kötüye kullanması suretiyle terör örgütü propagandası suçunu işlemesi gerekmektedir. Failin salt kamu

³⁵⁷ Doğan Kılıç, 5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'un 9/A Maddesi Çerçevesinde Özel Hayatın Korunması, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt XX, Yıl 2016, Sayı 2, s. 613.

³⁵⁸ Yargıtay 16. CD. 2015/3304 Esas ve 2015/2129 Karar sayılı 26.06.2015 tarihli kararı.

görevlisi olması TMK madde 8/A kapsamında ağırlaştırıcı bir neden olarak uygulanamayacaktır³⁵⁹.

VII. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ BİÇİMLERİ

A. İçtima

Türk Ceza Hukuku, bir eylem ile bir ceza normunun ihlali üzerine inşa edilmiştir. Ancak failin aynı eylemi ile birden fazla normu ihlal etmesi ya da birden fazla eylemi ile bir normu ihlal etmesi halinde ise suçların içtimaı söz konusu olacaktır. Suçların içtimaı gerçek içtima, fikri içtima, zincirleme suç ve bileşik suç olarak incelenebilir³⁶⁰.

Ceza hukukunda “*kaç tane fiil varsa, o kadar suç, kaç tane suç varsa o kadar ceza vardır*” ilkesi gerçek içtima olarak adlandırılmakta ve bu doğrultuda işlenen her bir suç yönünden ayrı bir cezaya hükmedilmektedir³⁶¹. Fikri içtima ise tek bir fiille bir normun birden fazla kez ihlali ya da bir fiil ile birden fazla normun ihlal edilmesi anlamına gelir³⁶².

Terör örgütü propagandası suçu kanunda genel suç olarak düzenlenmiştir. Suçun işlenmesi için örgüt üyesi olunması gerekmez. Terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işlenmesi halinde 11.04.2013 tarihli değişiklik öncesinde sanığın örgüte üye olmamakla birlikte örgüte yardım etmek suçundan cezalandırılmasına karar verilmekteydi. Ancak 11 Nisan 2013 tarihli 6459 sayılı yasa ile TMK’nın 7. maddesine eklenen son fıkra uyarınca terör örgütü propagandası suçunu, terör örgütlerine ait bildiri veya açıklamaların yayımlanması suçunu ve 2911 sayılı yasanın 28. maddesine aykırılık suçunu işleyenler hakkında 5237 sayılı TCK’nın 220. maddesinin 6. fıkrasında düzenlenen örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işlemek suçundan cezalandırılmayacaklarına dair hüküm getirilerek terör örgütü

³⁵⁹ İnci, s. 276.

³⁶⁰ Koca ve Üzülmüş, s. 506; Akbulut, Ceza Hukuku, s. 310.

³⁶¹ Neslihan Göktürk, **Fikri İçtima (Suçların İçtimaı)**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2013, s. 5-6; Özbek ve diğerleri, s. 339.

³⁶² Göktürk, s. 59; Demirbaş, s. 579.

propagandası suçunu işleyenler yönünden TCK'nın 260. madde hükmü tatbik edilmeyecektir³⁶³.

Bir terör örgütü mensubunun terör örgütü propagandası suçunu işlemesi halinde ise ayrıca terör örgütü propagandası suçundan cezalandırılıp cezalandırılmayacağına da değinilmesi gerekmektedir. Terör örgütü kurmak ve yönetmek suçunu düzenleyen TCK'nın 314/1 maddesi ile terör örgütü üyesi olmak suçunu düzenleyen TCK'nın 314/2 maddesi terör örgütü kurucuları, yöneticileri ve üyeleri hakkında uygulanmaktadır. TCK'nın 314/3 maddesi delaletiyle de TCK'nın 220. maddesinde düzenlenen suç işlemek amacıyla örgüt kurma suçuna dair diğer hükümler bu suç açısından uygulanacağı düzenlenmiştir. Bu itibarla terör örgütü kuruculuğu, yöneticiliği ve üyeliği suçlarından yapılan yargılamalarda TCK'nın 220. maddesi de dikkate alınacaktır. Doktrindeki bizim de katıldığımız görüş bu noktada TCK'nın 220/4. maddesindeki düzenlemeye atıf yaparak örgütün faaliyeti kapsamında suç işlenmesi halinde fail hakkında ayrıca bu suçtan dolayı cezaya hükmolunması gerektiğini dikkate alarak terör örgütü propagandası suçu yönünden de terör örgütü kurucusu, yöneticisi ya da üyesi olan failin terör örgütü propagandası suçunu işlemesi halinde bu suçtan ayrıca cezalandırılması gerektiğini belirtir³⁶⁴. Yargıtay da terör örgütü üyeliği suçu ve terör örgütü propagandası suçlarının gerçek içtima hükümleri çerçevesinde değerlendirilmesi kanaatindedir³⁶⁵.

İnternet ortamında yapılan terör örgütü propagandası suçları yönünden ayrıca bir değerlendirme yapılması gerekir. Bir normun farklı zamanlarda bir kişiye karşı birden fazla kez ihlali halinde TCK'nın 43. maddesinde düzenlenen zincirleme suç hükümleri uygulanmaktadır³⁶⁶. Değişik zaman tabiri ise kanunda ayrıca tanımlanmamıştır. Bu durumda failin değişik zamanlardaki eylemleri suç işleme kararının yenilenip yenilenmediği noktasında sübjektif olarak analiz edilmelidir. Yargıtay değişik zamanlarda işlenen suçları değerlendirirken işlenen suçlar arasında kısa zaman aralıklarının olmasını failin suç işleme iradesinde birlik olduğuna, uzun

³⁶³ Özbek, s.164; Topçu, s. 114.

³⁶⁴ İnci, s. 307; Benzer yönde görüş için bkz. Yıldırım, s. 374; Topçu, s. 114. Aksi yönde, Özgenç, Propaganda, s. 422 vd.

³⁶⁵ Yargıtay 16. C.D., 2018/440 Esas ve 2018/1836 Karar sayılı 17.05.2018 tarihli kararı; Yargıtay 16. C.D. 2019/9328 Esas ve 2020/4786 Karar sayılı 06.10.2020 tarihli kararı.

³⁶⁶ Özbek ve diğerleri, s. 338; Mustafa Kağan Öztürk, **Ceza Hukukunda Zincirleme Suç**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022, s.54.

sürelî aralıkların ise suç işleme iradesinde birlik olmadığına karine teşkil edebileceğini kabul etmektedir³⁶⁷. Ancak eylemler arasındaki zaman dilimlerinin uzunluğu ya da kısalığından ziyade somut olayda failin kastının yenilenip yenilenmediğinin incelenmesi gerekmektedir³⁶⁸. Yargıtay kararlarında internet üzerinden yapılan terör örgütü propagandası mahiyetindeki paylaşımlar yönünden zincirleme suç hükümlerinin uygulanabilmesi için suça konu içeriklerin farklı günlerde paylaşılmış olmasını aramaktadır. Aynı gün yapılan sosyal medya paylaşımları nedeniyle sanık hakkında TCK 43/1 maddesindeki zincirleme suç hükümleri uygulanırken, failin kastının yenilenip yenilenmediğinin özellikle araştırılması gerekmektedir. Failin kastının yenilendiğine ilişkin bir unsurun tespit edilemediği hallerde zincirleme suç hükümlerinin fail yönünden uygulanması bozma nedeni olabilecektir³⁶⁹.

Fikri içtima hükümlerinin uygulanmasına ilişkin olarak Yargıtay bir kararında SSÇ'nin okul duvarına spreylen boya ile *"BAGÖK TİMİ, Biz Midyatta yapılan bütün ses bombalı eylemleri üstleniyoruz. Bu eylemleri yapma amacımız önderliğimiz üzerindeki ağırlaştırılmış tecrit ve kürdistan şehitleri anısına yapılmıştır."* şeklinde yazı yazılmasında ifadenin terör örgütü propagandası mahiyetinde olmasının yanı sıra TCK'nın 151 ve 152. maddelerinde düzenlenen kamu malına zarar verme suçlarını da oluşturduğu, SSÇ'nin fikri içtima kuralları gereği bu suçlardan en ağır suçtan cezalandırılması gerektiği, cezaların alt ve üst sınırları dikkate alındığında ise terör örgütü propagandası suçunun TCK'nın 151 ve 152. maddeleri karşısında daha ağır bir suç olduğu ve bu suçtan cezalandırılması gerektiği belirtilmiştir³⁷⁰.

B. Teşebbüs

Fail suç işlemeye karar verdikten sonra giriştiği bir takım icraî hareketler ile hazırlık yapar, şayet amacına ulaşır ve ulaştığı amaç kanunen suç olarak nitelendirilebilirse suç tamamlanmış sayılır. Buna suç yolu denir³⁷¹. Fakat suçun icra hareketlerine başlayan failin elinde olmayan nedenlerle ile suçunu tamama erdirememesi

³⁶⁷ Yargıtay CGK, 2018/216 Esas ve 2018/456 Karar sayılı 18.10.2018 tarihli kararı.

³⁶⁸ Öztürk, s. 85 vd.

³⁶⁹ Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 20. Ceza Dairesi, 2018/251 Esas ve 2019/240 Karar sayılı 05.04.2019 tarihli kararı.

³⁷⁰ Yargıtay 16. CD. 2018/3355 Esas ve 2019 3523 Karar sayılı 11.04.2019 tarihli kararı.

³⁷¹ Özgenç, Genel Hükümler, s. 544.

halinde teşebbüsün varlığından söz edilebilir³⁷². Suça teşebbüs TCK'nın 35. maddesinde düzenlenmiş olup, failin elverişli hareketlerle suçun icrasına başlaması karşısında elinde olmayan sebeplerle suçu tamamlayamaması olarak tanımlanmıştır.

Terör örgütü propagandası suçu sırf hareket suçlardan olması hasebiyle eylemin icrası ile neticenin gerçekleşeceği ve bu suç yönünden teşebbüsün mümkün olmadığı kabul edilebilir³⁷³. Sırf hareket suçlarının gerçekleşmesinde eylemin yapılması yeterlidir. Ayrıca bu eylemin sonuç doğurması aranmaz³⁷⁴. Bu yönde Yargıtay 16. Ceza Dairesi'nin TCK'nın 35. maddesinin uygulanmasının kanuna aykırı olduğuna ve bu suça teşebbüsün mümkün olmadığına yönelik kararları bulunmaktadır³⁷⁵. Yine aynı şekilde suçun nitelikli hali olan basın ve yayın yolu ile işlenmesi halinde suçun neticesi harekete bitişik suçlardan olması nedeniyle teşebbüs mümkün olmayacaktır³⁷⁶.

Yargıtay 9. Ceza Dairesi ise benzer bir kararında, seyir halindeki aracın durdurulması neticesinde araç içerisinde ele geçirilen örgüt bayraklarının ve örgüt elebaşına ait posterlerin henüz dağıtılmadan ele geçirildiği olayda eylemin silahlı terör örgütüne yardım suçuna teşebbüs olarak değerlendirmiş, terör örgütü propagandası suçu yönünden ise inceleme yapmamıştır. Ele geçirilen bayrak ve poster gibi materyallerin hali hazırda dağıtılmadan nakledilme aşamasında yakalanması halinde terör örgütüne yardım suçu kapsamında değerlendirilmekte, bunların nakli sırasında yakalanması halinde ise yardım suçuna teşebbüs olarak kabul edilmektedir³⁷⁷.

Bir başka açıdan ise hukukumuzda tehlike suçu olarak sınıflandırılan terör örgütü propagandası suçunda tehlike suçlarına teşebbüsün mümkün olup olmayacağı tartışılmalıdır. Sosyal, bu hususu her ne kadar normatif olarak tehlikenin tehlikesinin cezalandırılması olarak tanımlasa da hukuken elverişli vasıtalar ile icra edilen ve bölünebilen bir hareket varsa tamamlanan eylem yönünden failin cezalandırılmasını mümkün görmektedir³⁷⁸. Önceden planlanan bir toplantı ve gösteri yürüyüşü sırasında

³⁷² Doğan Soyaslan, **Teşebbüs Suçu**, Kazancı Kitap, İstanbul, 1994, ss. 17 – 21.

³⁷³ İnci, s. 296; Özbek, s.158; Yıldırım, s. 365; Topçu, s. 128.

³⁷⁴ Pervin Aksoy İpekçioğlu, **Türk Hukukunda Suça Teşebbüs**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009, s. 185.

³⁷⁵ Yargıtay 16. CD. 2017/2666 Esas ve 2017/5736 Karar sayılı 19.12.2017 tarihli kararı.

³⁷⁶ İnci, s. 297.

³⁷⁷ Yargıtay 9. CD. 2008/11926 Esas ve 2010/4203 Karar sayılı 12.04.2010 tarihli kararı.

³⁷⁸ Soyaslan, s. 205; Benzer yönde bkz. İpekçioğlu, s. 185; Gürkan Özocak, **Türk Ceza Hukukunda Suça Teşebbüs**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018, s. 214.

kolluk kuvvetlerinin toplantı ve gösteri yürüyüşünün yapılacağı alana girişlerde yaptığı kontroller sırasında katılımcıların üzerinde alanda kullanılmak üzere terör örgütü amblemlerini taşıyan dövizlerin ele geçirilmesi durumunda terör örgütü propagandası suçunun teşebbüs aşamasında kaldığı değerlendirilebilecektir. Yahut dijital materyaller üzerinde yapılan incelemelerde failin sosyal medya paylaşım sitelerinde hazırladığı ve taslaklara kaydettiği ancak paylaşımında bulunmadığı terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren eylemlerini öven, meşru gösteren yahut bunlara başvurmaya teşvik eden içerikler yönünden de bu suçun teşebbüs aşamasında kaldığı değerlendirilebilecektir.

C. İştirak

Türk Ceza Kanununda belirlenen suç tipleri ekseriyetle tek bir kişi tarafından işlenebileceği nazara alınarak tarif edilmiştir³⁷⁹. Ancak bazen suç olarak düzenlenen hukuk kuralları birden fazla kişi tarafından da ihlal edilebilir. Bir diğer anlamı suç ortaklığı olan suça iştirak, tek başına işlenebilen bir suçun önceden anlaşan ve işbirliği içerisine giren birden fazla kişi tarafından işlenmesi olarak tanımlanabilir³⁸⁰. TCK'nın 37. maddesi ile düzenlenen müsterek faillik kurumunda; tipe uygun eylemi birlikte gerçekleştiren kişilerden her biri, fail olarak sorumlu tutulur denilmektedir³⁸¹. Aynı şekilde devam maddelerde azmettirme (TCK 38) ve yardım etme (TCK 39) şeklindeki suça iştirak türleri düzenlenmiştir. Failin işlenen suç yönünden sorumluluğu fiilin işlenişi üzerinde kurduğu hâkimiyeti nispetince tayin edilir³⁸². Bu durumda iştirak halinde işlenen suçlar yönünden her fail kendi sorumluluğu yönünden ayrı ayrı cezalandırılmaktadır.

Terör örgütü propagandası suçu da tek başına işlenebilen bir suç olduğu gibi aynı suçu işleme kastı içerisindeki birden fazla kişinin birlikte bu suçu işlemeleri de mümkün olarak kabul edilmelidir³⁸³. Bu itibarla terör örgütü propagandası

³⁷⁹ Özgenç, Genel Hükümler, s. 580; Artuk ve diğerleri, s. 662.

³⁸⁰ Ali Hacıfazlıoğlu, **Teori ve Uygulamada Suça İştirak**, Bilge Yayınevi, Ankara, 2014, s.11; Demirbaş, s. 580; Özbek ve diğerleri, s. 517.

³⁸¹ Özgenç, Genel Hükümler, s. 582

³⁸² Akbulut, Ceza Hukuku, s. 288.

³⁸³ Yıldırım, s. 366; İnci, s. 299, Özbek, s. 161.

mahiyetindeki eylemi gerçekleştiren faillerden her biri bu suçun doğrudan faili olacaktır³⁸⁴.

Terör örgütü propagandasına dönüşen toplantı ve gösteri yürüyüşleri ya da parti kongreleri yönünden ise kitle, yığın halinde birden fazla kişinin aralarında anlaşma ya da bu suçu birlikte işleme iradesi taşımaksızın birbirlerinden bağımsız olarak terör örgütünü öven ya da eylemlerini meşru gösteren sloganlar atmaları halinde failler aynı suçu birlikte işleme içinde hareket etmemektedirler. Bu nedenle işlenen her bir fiil sayısınca suç oluşmakta ve her bir fail kendi fiilinden sorumlu kabul edilmektedirler³⁸⁵.

TMK 7/2-2.cümle’de suçun basın ve yayın yolu ile işlenmesinin suçun nitelikli hali olarak öngören kanun koyucu devamında basın ve yayın organlarının suçun işlenmesine iştirak etmemiş olan yayın sorumluları hakkında da adli para cezasına hükmedileceğini düzenlemektedir. Bu vesile ile suça iştirak etmeyen basın ve yayın sorumluları bu suçtan sorumlu tutulmaktadırlar. Burada asıl tartışmalı husus ise Yargıtay’ın suça konu metinlerin yazarının açık kimliğini vermeyen yayın sorumlusunun suça iştirak ettiğinden bahisle yayın sorumlusunun TMK 7/2/1. cümle yönünden cezalandırılmasına yönelik kararıdır³⁸⁶. Burada Yargıtay iştirak müessesesinin temel argümanı olan eylemden önce suçu birlikte işleme iradesini aramamakta metin yazarının açık kimliğini bildirmeyen yayın sorumlusunu iştirakten sorumlu tutmaktadır. Yargıtay’ın bu yaklaşımı metin yazarının ismini vermek istemeyen yayın sorumlusunu TMK 7/2-3.cümleden daha ağır bir yaptırım ile karşı karşıya bırakmakta bu itibarla Basın Kanunu ve AİHS’nin 10. maddesi açısından sorun teşkil etmektedir³⁸⁷.

³⁸⁴ İnci, s. 299.

³⁸⁵ Vesile Sonay Evik, **Suçta İştirakte Yardım Edenin Ceza Sorumluluğu**, On İki Levha Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul, 2011, s. 6.

³⁸⁶ Yargıtay 9. CD. 2009/11637 Esas ve 2011/9525 Karar sayılı 11.07.2011 tarihli kararında yer alan *“Sanığın dava konusu yazıların yazarlarını bildirmemesi karşısında, eser sahibi gibi sorumlu tutularak 3713 sayılı Kanunun 7/2. maddesi yerine, 7/2-son maddesinden ceza tayini aleyhe temyiz olmadığından bozma nedeni yapılmamıştır.”* kısım.

³⁸⁷ Topçu, s. 132; İnci, s. 305.

VIII. SORUŞTURMA VE KOVUŞTURMA USULÜ

Bir terör suçu olarak düzenlenen terör örgütü propagandası suçu TMK'nın 10. maddesi ile belirlenen bir takım özel soruşturma ve kovuşturma usullerine göre soruşturulmakta ve kovuşturulmaktayken 21.02.2014 tarihli 6526 Sayılı Kanun uyarınca ilgili madde yürürlükten kaldırılmıştır. Bu tarihten sonra açılan soruşturma ve kovuşturmalar CMK'da düzenlenen genel usullere göre ele alınacaktır.

5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkındaki Kanun'un 6526 sayılı kanun ile değişik 12. madde düzenlemesine göre bir terör suçu olan terör örgütü propagandası suçu ile ilgili dava ve işlere bakmakla ağır ceza mahkemeleri görevlendirilmiştir³⁸⁸. Hangi ağır ceza mahkemesinin görevli olduğu konusunda ise aynı kanunun 15/4 fıkrasında o ilin adıyla anılan ağır ceza mahkemesinin davaya bakmakla yetkili olduğu öngörülmüştür. Bu durumda her ne kadar suçun işlendiği ilçede ağır ceza mahkemesi bulunsan da o ilçenin bağlı bulunduğu il merkezi ağır ceza mahkemeleri görevli olacaktır³⁸⁹. Hâkimler ve Savcılar Kurulu yayımladığı kararnameler ile o il ağır ceza mahkemelerinin ihtisas mahkemeleri olarak terör suçları ile ilgili dosyalara bakmak ile görevlendirebilmektedir.

Nitekim aynı husus soruşturma aşaması için de geçerlidir. 5235 sayılı Kanun'un Cumhuriyet Savcılarının yetkisini düzenleyen 21. maddenin 4. fıkrasında belirtildiği üzere 3713 sayılı yasa kapsamına giren suçlar sebebiyle açılan soruşturmalar suçun işlendiği yerin bağlı olduğu ilin adıyla anılan Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yürütülecektir. Ancak il cumhuriyet savcısı, suçun işlendiği yer cumhuriyet savcısından soruşturmanın kısmen ya da tamamen yapılmasını isteyebilir. Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde zorunlu deliller o yer Cumhuriyet savcısı

³⁸⁸ 5235 sayılı Kanun'un 12. Maddesi; *Kanunların ayrıca görevli kıldığı hâller saklı kalmak üzere, Türk Ceza Kanununda yer alan yağma (m. 148), irtikâp (m. 250/1 ve 2), resmî belgede sahtecilik (m. 204/2), nitelikli dolandırıcılık (m. 158), hileli iflâs (m. 161) suçları, Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap Dördüncü Kısımının Dört, Beş, Altı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar (318, 319, 324, 325 ve 332 nci maddeler hariç) ve 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun kapsamına giren suçlar dolayısıyla açılan davalar ile ağırlaştırılmış müebbet hapis, müebbet hapis ve on yıldan fazla hapis cezalarını gerektiren suçlarla ilgili dava ve işlere bakmakla ağır ceza mahkemeleri görevlidir. Anayasa Mahkemesi ve Yargıtayın yargılayacağı kişilere ilişkin hükümler, askerî mahkemelerin görevlerine ilişkin hükümler ile çocuklara özgü kovuşturma hükümleri saklıdır.*

³⁸⁹ Özbek, s. 174.

tarafından toplanabilir, gerektiği halde de o yerdeki sulh ceza hâkimliğinden talepte bulunabilir.

İnternet üzerinden yapılan yayınlar yönünden yetkili mahkeme internet ortamında yapılan paylaşımlar, her ne kadar basın ve yayın yolu olarak kabul edilse de, Basın Kanunu kapsamında kalmaması nedeniyle genel hükümler çerçevesinde tespit edilecektir³⁹⁰. Paylaşım içeriğinden IP adresi ve bu doğrultuda bir fiziki adres tespit edilebiliyor ise bu fiziki adresin bulunduğu yer mahkemesi yetkili olacak iken IP adresinin bulunduğu yerin tespit edilemediği hallerde ise CMK'nın 13. maddesi hükmü uyarınca özel yetki hükümleri tatbik edilecektir. O halde Yetkili mahkeme failin yakalandığı yer, eğer yakalanmamışsa failin ikamet yeri suçun işlendiği yer olarak kabul edilebilir.

Ceza Muhakemesi Kanununun 286. maddesine 17.10.2019 tarihli 7188 sayılı Kanunun 29. maddesi ile eklenen 3. fırka ile ceza miktarı bakımından temyiz sınırına takılan bir takım suçlara temyiz kanun yolunun açılması sağlanmıştır. Bu suçlar arasında TMK'nın 6/2 ve 6/4 fıkrası ile 7/2 fıkrasında yer alan terör örgütü propagandası suçları da sayılarak istinaf kanun yolundan sonra temyiz kanun yoluna başvurulması imkânı sağlanmıştır. Bu düzenlemenin oldukça faydalı olduğu kanaatiyle birlikte uygulama birliği sağlanması açısından öncelikle farklı istinaf daireleri arasındaki çelişkili kararların ortadan kaldırılması dışında uygulamaya yönelik Yargıtay ile istinaf daireleri arasındaki farkın da ortadan kalkacağı değerlendirilebilir.

³⁹⁰ Yargıtay 16. Ceza Dairesi, 2019/7004 Esas ve 2019/5220 Karar sayılı 12.09.2019 tarihli kararı; “Dava konusu olaya ilişkin haberin, 1 Nisan 2015 tarihinde Cumhuriyet Gazetesi ve bir kısım ulusal basında farklı içerikte yayınlanmasına rağmen dava konusu edilmediği, ancak Cumhuriyet Gazetesinin internet sitesinde 31 Mart 2015 tarihinde saat 19:52 sıralarında yer aldığı, gazeteye ait olsa da internet sitelerinde yayınlanan haber ve yorumlarda suç teşkil eden ifadelerin bulunması basın kanunu kapsamında kalmadığından, 5187 sayılı Kanununun 26/1. maddesinde belirtilen süre içinde dava açılmasına yasal zorunluluk yoktur. Dolayısıyla suçların soruşturması ve kovuşturması genel dava zamanasına tabii olduğundan, dava şartının gerçekleşmediğinin ileri sürülemeyeceği de gözetilmelidir.”

IX. YAPTIRIM VE İNFAZ

A. Yaptırım

Modern devlet anlayışı ile birlikte cezalandırma yetkisinin devlet tekeline alınması, bu yetkinin ise bağımsız ve tarafsız yargı organları vasıtasıyla toplumsal barışın ve güvenliğin tesis edilmesi, var olan haksızlıkların bir yaptırıma bağlanması ve yeni haksızlıkların önlenmesi hedeflenir. Devlet, mutlak cezalandırma yetkisine sahip güç olarak önceden belirlediği yasalara aykırı hareket eden kişileri yine aynı yasalarda öngörülen çerçevede vatandaşlarına eşit olarak uygular. Nihai olarak karar verilen yaptırımın faile ızdırap verici, korkutucu ve en önemlisi caydırıcı bir etkisinin olması beklenir³⁹¹.

Modern ceza sisteminin özgürlüğü bir değer olarak kabul etmesi neticesinde hemen hemen her suç için öngörülen hürriyeti bağlayıcı hapis cezası özünde hükümlüyü değiştirerek onu doğru yola sevk etmeyi barındırır³⁹². Güvenlik tedbirleri ise fiil ve failden kaynaklı tehlikeyi önleme amacı doğrultusunda faili eğitmeyi, koruma altına almayı veya tedavi etmeyi amaçlar bu açıdan güvenlik tedbirleri bir ceza değil önleme aracıdır³⁹³.

Türk hukuku açısından yaptırım, ceza olarak hürriyeti bağlayıcı hapis cezası, adli para cezası ve güvenlik tedbirleri olarak da müsadere, belirli hakları kullanmaktan yoksun bırakma, denetim, çocuklara özgür güvenlik tedbirleri, akıl hastalarına yönelik güvenlik tedbirleri, tekerrür, sınır dışı edilme ve tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbirleri olarak karşımıza çıkar³⁹⁴.

Terör örgütünün propagandası suçu yönünden de kanun koyucu suçu işleyen fail hakkında hürriyeti bağlayıcı hapis cezası öngörmekte iken suça iştirak etmeyen basın ve yayın sorumlusu yönünden adli para cezası öngörmektedir.

Mevcut düzenleme ile 3713 Sayılı TMK'nın 7/2-1. cümlesinde; Terör örgütünün; cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek

³⁹¹ Mehmet Emin Artuk, Ahmet Gökçen ve A. Caner Yenidünya, **Ceza Hukuku Genel Hükümler II (Yaptırım Hukuku)**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2003, (Yaptırım), s. 22-23.

³⁹² Artuk ve diğerleri, Yaptırım, s. 72.

³⁹³ Özgenç, Genel Hükümler, s. 297; Özbek ve diğerleri, s. 605.

³⁹⁴ Özbek ve diğerleri, s. 605.

ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasını yapan kişinin bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı öngörülmüştür. Madde bu hali ile terör örgütü propagandası suçunun basit halini düzenlemektedir.

Suçun nitelikli hali olarak öngörülen TMK 7/2-3. cümlesinde suçun basın ve yayın yolu ile işlenmesi halinde ise verilecek cezanın yarı oranında arttırılması gerektiği belirtilir. Belirtmek gerekir ki yukarıda iştirak kısmında değindiğimiz üzere basın ve yayın organlarının suçun işlenmesine iştirak etmemiş olan yayın sorumluları hakkında da bin günden beş bin güne kadar adli para cezasına hükmolunacağı öngörülmektedir.

Diğer bir nitelikli hal olarak ise TMK'nın 7/4. fıkrasında düzenlenen suçun belirli yerlerde işlenmesi halinde sanık hakkında verilecek cezanın iki katına hükmolunması şeklindeki düzenlemedir. Bu düzenleme özünde kamu menfaati taşıyan siyasi parti, dernek, vakıf, işçi ve meslek kuruluşlarına ait bina, lokal veya bürolarında, öğrenci yurtları ya da öğrenim kurumlarında ve bunların eklentilerinde işlenen terör örgütü propagandası suçunda fail hakkında 2 yıldan 10 yıla kadar hapis cezası verilmesi öngörülmüştür.

Temel cezanın takdirinde yargıç gerekçesini belirtmek kaydı ile alt sınırdan uzaklaşabilecektir. TCK'nın 61. maddesi uyarınca suçun işleniş biçimi, suçun işlenmesinde kullanılan araçlar, suçun işlendiği zaman ve yer, suçun konusunun önem ve değeri, meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığı, failin kast veya taksire dayalı kusurunun ağırlığı ile failin güttüğü amaç ve saiki birlikte değerlendirilmelidir³⁹⁵. Buna örnek olarak ise birden fazla terör örgütü propagandası mahiyetindeki sosyal medya paylaşımları nedeniyle sanığın kastının yoğunluğu sebebiyle alt sınırdan uzaklaşılması gerektiği kanaatiyle bozma kararı verilebilmektedir³⁹⁶.

Ayrıca cezanın bireyselleştirilmesinde TCK'nın 62. maddesi hükmü uyarınca mahkeme failin geçmişi, sosyal ilişkileri, fiilden sonraki ve yargılama sürecindeki pişmanlığını gösteren davranışları veya cezanın failin geleceği üzerindeki olası etkileri gibi hususları göz önüne alarak sanığın cezasında indirimine gidebilecektir³⁹⁷. 12 Mayıs 2022 tarihli 7406 sayılı kanunun 1. maddesi ile madde metnine eklenen “sürecindeki

³⁹⁵ Akbulut, Ceza Hukuku, s. 395; Demirbaş, s. 692.

³⁹⁶ Yargıtay 3. C.D., 2021/4824 Esas ve 2021/10941 Karar sayılı 21.12.2021 tarihli kararı.

³⁹⁷ Irmak Koruculu, **Türk Ceza Hukukunda Cezanın Belirlenmesi ve Bireyselleştirilmesi**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022, s. 335.

pişmanlığını gösteren davranışları veya” ibaresinden failin suçun kabul etmesi anlaşılmamalıdır. Burada kanun koyucu failin yargılandığı süreç içerisinde pişmanlığının mahkeme heyeti tarafından nasıl gözlemleneceği, yargılama sürecinde duruşma dışında yaşanan hususların takdiri indirim nedeni olarak dosya içerisine nasıl yansıtılacağı tartışmalı bir konudur. Terör örgütü propagandası suçu yönünden ise failin pişmanlığını gösteren bir davranış olarak sosyal medya paylaşım siteleri üzerinden yaptığı paylaşımları kaldırması gibi davranışları failin pişmanlığı olarak değerlendirilebilir. Ancak bu durumda failin bu paylaşımları kaldırmamasının TCK’nın 62. maddesinin uygulanmasına bir engel teşkil edip etmeyeceği sorunu da ortaya çıkacaktır. Kanun maddesine eklenen bu ibarenin yansımaları bu yönde verilen kararların Yargıtay denetiminden geçmesi sonrasında değerlendirilmesinin yerinde olduğu kanaatindeyiz.

Madde metninde belirtilmese de terör örgütü propagandası faaliyetlerinin yapıldığı dernek, vakıf, siyasi parti, işçi ve meslek kuruluşları ile öğrenci yurtları yönünden bu tüzel kişilere TCK’nın 60. maddesi bağlamında güvenlik tedbirlerine hükmedilip hükmedilemeyeceği hususu önemlidir. Zira TMK’nın 8/B maddesinde bu noktaya özellikle dikkat çekilir. TMK’nın 8/B maddesi TMK kapsamına giren bir suçun tüzel kişiliğin faaliyeti kapsamında işlenmesi halinde TCK’nın 60. maddesinde yer alan güvenlik tedbiri hükümlerinin uygulanabileceğini belirtir. Bu halde terör örgütü propagandası suçunun belirli yerlerde işlenmesini şeklindeki nitelikli halini düzenleyen TMK’nın 7/4. fıkrasında sayılan kurumlar yönünden de bu kuruluşların faaliyet izin belgelerinin iptalinin söz konusu olabileceği değerlendirilmektedir³⁹⁸.

26.02.2008 tarihli 5739 sayılı kanunun 3. maddesiyle 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu’nun 13. maddesinde yapılan değişiklik ile TMK kapsamına giren suçlar yönünden hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilemeyeceği düzenlenmekteydi. Ancak 05 Temmuz 2012 tarihli 6352 sayılı Kanunun 105. maddesiyle TMK’nın 13. maddesi yürürlükten kaldırılmıştır. Bu itibarla terör örgütü propagandası suçu yönünden CMK’nın 231/5. maddesinde yer alan diğer şartların varlığı halinde fail hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı

³⁹⁸ Yıldırım, s. 374.n

verilebileceği gibi TCK'nın 51. maddesi uyarınca şartlarını taşıması halinde hapis cezasının ertelenmesi kararı verilmesinde de bir engel bulunmamaktadır³⁹⁹.

B. İnfaz

Kesinleşen mahkeme kararları ile verilen ceza ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi ile ceza infaz edilmiş olur⁴⁰⁰.

3713 sayılı yasanın 12 Nisan 1991 tarihli ilk halinin Cezaların infazı ve tutukluların muhafazası başlıklı 16. maddesi ile cezanın infazı tek veya üç kişilik oda sisteminde inşa edilmiş özel infaz kurumlarında, açık görüş yaptırılmaksızın ve hükümlülerin birbirleriyle irtibatına ve haberleşmesine engel olunarak edilmekteydi. Bu kurumlarda cezanın üçte birini iyi halli olarak geçiren hükümlü şartlı tahliyesine üç yıldan az süre kalmış olması halinde diğer kapalı infaz kurumlarına nakledilmekteydi. Ancak 29 Haziran 2006 tarihli 5532 sayılı kanun ile işbu hüküm ilga edilmiştir.

Koşullu salıverme ile ilgili olarak ise TMK'nın *Koşullu salıverilme* başlıklı 17. maddesi ile TMK kapsamında kalan suçlardan mahkûm olanlar hakkında, koşullu salıverilme ve denetimli serbestlik hususunda 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107. maddesinin dördüncü fıkrası ile 108. maddesi hükümleri uygulanmaktadır⁴⁰¹. Fakat TMK'nın 17. maddesi düzenlemesi uyarınca TMK kapsamında kalan bir suçtan hükümlü olan kimselerin koşullu salıverilme oranı dörtte üç olarak uygulanmaktadır. Bu itibarla terör örgütü propagandası suçundan hüküm giyen sanığın cezasının ertelenmemesi durumunda hakkında hükmolunan cezanın dörtte üçünü ceza evinde geçirdikten sonra denetimli serbestlik hükümlerinden faydalanarak tahliye olması mümkündür.

³⁹⁹ Rezan Epözdemir, *Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması*, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017, s. 120.

⁴⁰⁰ Veli Özer Özbek, *İnfaz Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, 9. Baskı, Ankara, 2017, s. 27.

⁴⁰¹ Ersan Şen ve Beyza Başer, *Koşullu Salıverilme, Denetimli Serbestlik, Ceza İnfaz Sorunları*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016, s. 85.

X. ZAMANAŞIMI

Belirli şartların varlığı halinde devletin faili cezalandırmasında toplumsal bir yarar kalmadığı gerekçesiyle cezalandırma yetkisinden vazgeçmesine *dava zamanaşımı* denilmektedir⁴⁰². TCK'nın *Dava zamanaşımı* başlıklı 66. maddesinde düzenlenmektedir. Buna göre kamu davası *beş yıldan fazla ve yirmi yıldan az hapis cezasını gerektiren suçlarda onbeş yıl geçmesiyle beş yıldan fazla olmamak üzere hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlarda sekiz yıl geçmesiyle düşer*. Ancak dava zamanaşımının belirlenmesinde suçun nitelikli hali ve kanun metninde belirtilen müeyyidenin üst sınır dikkate alınır⁴⁰³.

3713 Sayılı Yasanın 7/2-1. cümlesi düzenlemesine göre terör örgütü propagandasını yapan kimseye 1 yıldan 5 yıla kadar hapis cezası öngörülmektedir. Bu durumda TCK'nın 66/1-e fıkrası uyarınca suçun basit hali için 8 yıllık bir dava zamanaşımı bulunmaktadır⁴⁰⁴.

Suçun nitelikli hali olan basın ve yayın yolu ile işlenmesi halinde kanunun öngördüğü ceza miktarı 1 yıl 6 ay ile 7 yıl 6 ay arasında değişmekte bir diğer nitelikli hal olan suçun belirli yerlerde işlenmesi halinde ise ceza miktarı 2 yıl ile 10 yıl arasında değişmektedir. Bu durumda TCK'nın 66/1-d fıkrası uyarınca 15 yıl geçmekle dava zamanaşımı gerçekleşmiş olacaktır⁴⁰⁵.

Burada belirtmek gerekir ki suç tarihinin tespiti zamanaşımı hususu noktasında önem arz eder. Kanunda yapılan son değişiklikten önce terör örgütü propagandası suçu yönünden mahkûmiyet kararları istinaf incelemesinde kesinleşmekte idi. İstinaf mahkemeleri Yargıtay'ın aksine suç tarihinin tespitinde kolluk tarafından düzenlenen internet tespit tutanağının düzenlendiği tarihi suç tarihi olarak kabul etmekteyken⁴⁰⁶ kanun değişikliği bu suç yönünden açılan temyiz yolu sonrasında bu kararlarından vazgeçmiş ve suç tarihi olarak bizim de katıldığımız gibi paylaşım tarihini esas almaya

⁴⁰² Murat Kayaççek, **Ceza Hukuku ve Kabahatler Hukukunda Zamanaşımı**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2014, s. 3.

⁴⁰³ Erhan Günay, **Uygulamalı- Örnekli Dava ve Ceza Zamanaşımı**, 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016, s. 21 vd.

⁴⁰⁴ Yargıtay 3. C.D., 2021/2572 Esas ve 2021/9554 Karar sayılı 18.10.2021 tarihli kararı; Özbek, s. 176; İnci, s. 337.

⁴⁰⁵ Özbek, s. 176.

⁴⁰⁶ İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 18. C.D.; 2018/241 Esas ve 2018/264 Karar sayılı kararı.

başlanmıştır⁴⁰⁷. Bu durumda internet üzerinden yapılan terör örgütü propagandası mahiyetindeki paylaşım yönünden paylaşım tarihinin suç tarihi olarak kabul edilmesi, birden fazla paylaşım bulunması halinde ise suç zincirleme suç kapsamında olacağı göz önüne alınarak son paylaşım tarihinin suç tarihi olarak kabul edilmesi gerekmektedir.

Suç tarihinin doğru tespit edilmesi sanık hakkında uygulanacak hükümlerin tatbikinde önem taşımaktadır. Dava zamanaşımı süresi dolmuş olabileceği gibi suç tarihinde sanık 18 yaşından küçük olması nedeniyle hakkında uygulanacak indirim maddeleri de değişiklik gösterecektir.

Dava zamanaşımı süresinin durması veya kesilmesine ilişkin TCK 67. madde düzenlemesi kanunda belirtilen gerekli şartların varlığı halinde bu suç için de uygulama imkânı bulacaktır. Bu durumda suçun basit hali için uzatılmış zamanaşımı 12 yıl, nitelikli hali içinse 22 yıl 6 ay olarak uygulanacaktır.

Ceza zamanaşımı ise; mahkemece verilen ve kesinleşen bir cezanın belirli bir süre içerisinde infaz edilememesi durumunda devletin artık cezayı infaz etmekten vazgeçmesini ifade etmektedir⁴⁰⁸. Ancak artık burada mahkeme kararı ile kesinleşmiş bir ceza bulunduğu için dava zamanaşımı sürelerine kıyasen daha uzun bir zamanaşımı süresi belirlenmiştir. TCK'nın *Ceza zamanaşımı* başlıklı 68. maddesine göre beş yıldan fazla hapis cezalarında yirmi yıl, beş yıla kadar hapis ve adli para cezalarında ise on yıl geçmesi ile bu cezalar infaz edilmez. Bu süreler hükmün kesinleştiği veya infazın herhangi bir suretle kesintiye uğradığı günden itibaren işlemeye başlar ve kalan ceza miktarı esas alınarak süre hesaplanır. Terör örgütü propagandası suçu yönünden de suçun basit hali için öngörülen ceza zamanaşımı süresi 10 yıl olmakla birlikte suçun nitelikli halleri de dikkate alındığında verilen cezanın 5 yıldan fazla olması halinde ceza zamanaşımı yirmi yıl olarak uygulanacaktır⁴⁰⁹.

⁴⁰⁷ Yargıtay 16. CD. 2019/12092 Esas ve 2021/3644 Karar sayılı 01.06.2021 tarihli kararı.

⁴⁰⁸ Kayaçık, s. 243.

⁴⁰⁹ İnci, s. 338.

XI. TÜRK HUKUKUNDA TERÖR ÖRGÜTÜ PROPAGANDASINA BENZER SUÇLAR

A. Terör Örgütünün Bildirilerini Açıklama ve Yayınlama Suçu

Terör örgütü propagandası suçuna en benzer düzenleme terör örgütlerinin bildirilerini açıklama ve yayınlama suçudur. 3713 sayılı Kanunun “*açıklama ve yayınlama*” başlığını taşıyan 6. maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen bu suç terör örgütlerinin; cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösteren veya öven ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik eden bildiri veya açıklamalarını basanlar veya yayınlayanların cezalandırılmasını öngörmektedir.

3. fıkrada ise bu suçun basın ve yayın yoluyla işlenmesi hâlinde, basın ve yayın organlarının suçun işlenişine iştirak etmemiş olan yayın sorumluları hakkında da adli para cezasına hükmolunacağı öngörülmüştür.

Belirtmek gerekir ki AİHM bu maddeye dayalı olarak basın çalışanları hakkında verilen mahkûmiyet hükümlerini ifade özgürlüğüne müdahale olarak değerlendirmektedir⁴¹⁰. TMK’nın 6. maddesi yönünden inceleme yaparken AİHM tarafından belirlenen ifade özgürlüğünün sınırlandırılması kriterlerine (kanunla öngörülmüş olmak, AİHS’nin 10. maddesinde sayılan meşru amaçlara yönelik olmak ve demokratik toplumda gerekli olmak) dikkat etmek gerekmektedir⁴¹¹.

Suçun düzenleniş şekli ve kapsamı itibarıyla TMK’nın 7/2 fıkrasında düzenlenen terör örgütünün propagandası suçunun TMK’nın 6/2 fıkrasındaki eylemleri de kapsadığı görüşü ile TMK’nın 6/2 fıkrasında düzenlenen terör örgütünün bildirilerini açıklama ve yayınlama suçuna ihtiyaç bulunmadığı görüşü doktrinde bulunmaktadır⁴¹².

Yargıtay, DHKP-C terör örgütü üyelerinin gerçekleştirdikleri Cumhuriyet Savcısını rehin alma eylemleri sırada telefonla irtibat kurmak suretiyle teröristlerin bildiri ve açıklamalarını yayınlayan sanığın TMK’nın 6/2 maddesinde düzenlenen

⁴¹⁰ AİHM, Belek/Özkurt ve Türkiye, BN. 1544/07, 16.07.2013.

⁴¹¹ Derda Gökmen, **Terörle Mücadele Kanunu ve Devlet Sırlarına Karşı Suçlar**, Adalet Yayınevi, 2. Baskı, Ankara, 2017, s. 141.

⁴¹² Yıldırım, s. 249; Özbek, s. 93.

suçu oluşturduğunu kabul etmiştir⁴¹³. Kanaatimizce her somut olayın kendi özellikleri çerçevesinde değerlendirilmesi gerekmekte olup halkın haber alma özgürlüğü ile terör örgütlerinin bildiri ve açıklamalarının yayınlanması suçları arasında bir denge kurulması gerekmektedir.

Yargıtay bazı kararlarında sanık tarafından yayınlanan kitapta örgüt yöneticisinin önceden yaptığı ve bir yayın organında yayınlanmış bulunan açıklamasına alıntı biçiminde yer verilmesinden ibaret eylemin örgüt açıklaması yayınlama suçunu unsurları itibarıyla oluşturmayacağına hükmetmiştir⁴¹⁴.

B. Terör Örgütüne Yardım Suçu

Türk Ceza Kanununun “suç işlemek amacıyla örgüt kurma” başlıklı 220. maddesinin 7. fıkrasında örgüt içerisindeki hiyerarşik yapıya dâhil olmamakla birlikte örgüte bilerek ve isteyerek yardım eden kişi, örgüt üyesi olarak cezalandırılmaktadır. Örgüt üyesi olmayan kişinin, örgütün yararına herhangi bir iş yapması halinde örgüt üyeliğinden cezalandırılacaktır. Failin elbette ki örgütün mahiyetini bilerek hareket etmesi gerekir⁴¹⁵. Burada önemli olan husus kişinin örgüt hiyerarşisi içerisinde yer almamasıdır. Yargıtay bu kişileri, “hayatlarının olağan akışı dahilinde bazen örgüte ait işleri kabul eden şahıslar” olarak tanımlar⁴¹⁶.

Bu suçun oluşmasında manevi unsur yönünden ise kanun metninde “bilerek ve isteyerek” ibaresinin yer alması nedeniyle olası kast ile işlenemeyeceği, failin doğrudan kast ile hareket etmesi gerektiği anlaşılmaktadır⁴¹⁷.

Failin örgüt mensuplarına yardım etmesi halinde ise yardım ettiği kimselerin örgütü mensubu olduklarını bilmesi gerekmektedir. Yardım edilen kişilerin örgüt üyesi olduklarının bilinmesi halinde ise yapılan bu yardımın aynı zamanda suç

⁴¹³ Yargıtay 16. CD. 2019/7004 Esas ve 2019/5220 Karar sayılı 12.09.2019 tarihli kararı

⁴¹⁴ Yargıtay 9. CD. 2010/835 Esas ve 2012/441 Karar sayılı 10.01.2012 tarihli kararı.

⁴¹⁵ Yıldırım, s. 266.

⁴¹⁶ Yargıtay CGK. 2012/9-1234 Esas ve 2012/1825 Karar sayılı 31.10.2012 tarihli kararı.

⁴¹⁷ Namık Kemal Topçu, **Örgütlü Suçlar ve Terör Suçları, Örgütlü Suçlar ve Terör Suçları Eğitim Modülü**, Avrupa Konseyi, <https://rayp.adalet.gov.tr/resimler/552/dosya/4-orgutlu-suclar-ve-teror-suclari-egitim-modulu25-08-20204-33-pm.pdf> , (E.T.: 31.05.2022), s. 164.

örgütüne yardım olarak değerlendirilmesi gerekmektedir⁴¹⁸. Yardım fiilinin örgüte mutlaka ulaşması, sonuç vermesi gerekmemektedir⁴¹⁹.

Bu bilgiler ışığında örgüte yardım suçu ancak doğrudan kast ile işlenebilen bir suç olmakla birlikte yapılan yardımın örgütün mevcut gayesini gerçekleştirmeye hizmet eden nitelikte olması gerektiği değerlendirilebilir.

Terör örgütü propagandası suçunda ise fail terör örgütünün cebir, şiddet ve tehdit içeren yöntemlerini meşru göstermeli veya bu yöntemleri övmeli ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde yapmalıdır.

Esasen, terör örgütü propagandası suçu terör örgütünün sadece eylemlerini değil aynı zamanda kendisini de meşrulaştırılmasını sağlamaya yönelik yardımın cezalandırılmasını öngören özel bir düzenlemedir. Terör örgütü propagandasında, toplumun terör örgütüne olan düşmanlığının azaltılması ya da terör örgütünün şiddet içeren faaliyetlerinin topluma benimsetilmesi amacı vardır. TCK'nın 220/7. fıkrasında düzenlenen örgüte yardım suçunda ise genel olarak örgüt faaliyetlerinin kolaylaştırmak amacı güdülür.

Kanunda yapılan değişiklikler ile son halini almasından önce TMK madde 7/2 fıkrasının önceki düzenlenişi “örgüt mensuplarına yardım edenlere veya şiddet veya terör yöntemlerine başvurmayı teşvik edecek şekilde propaganda yapanlara fiilleri başka bir suç oluştursa bile ayrıca... ceza verilir” şeklinde idi. Bu düzenleme ile TCK'nın 220/7 fıkrasında düzenlenen örgüte yardım suçu benzerlik arz etmekte ve bir kısım fiiller her iki madde de düzenlenmiş bulunmaktaydı. Bu benzerlik nedeniyle uygulamada örgüte maddi yardım ve maddi olmayan yardım şeklinde iki ayrım yer almaktaydı. Nitekim Yargıtay Ceza Genel Kurulu, TCK'nın 220/7 fıkrasında düzenlenen suç ile TMK'nın 7/2 fıkrasında düzenlenen suçların birbirleri ile benzer nitelik taşıdığını belirterek burada yapılacak olan ayrımın yardımın maddi nitelikte olup olmadığı noktasının altını çizmektedir. Maddi nitelikteki yardımların (para, yiyecek, harita, yol gösterme gibi) TCK 220/7 fıkrası kapsamında, maddi olmayan yardımların ise (moral desteği, meşru gösterme gibi) TCK 7/2 fıkrası kapsamında kaldığını kabul etmektedir⁴²⁰.

⁴¹⁸ Özgenç, Suç Örgütleri, 7. Baskı, s. 38-39.

⁴¹⁹ Yargıtay CGK. 2012/1234 Esas ve 2012/1825 Karar sayılı 31.10.2012 tarihli kararı.

⁴²⁰ Yargıtay CGK., 2008/9-184 Esas ve 2009/43 Karar sayılı 03.03.2009 karar tarihli kararı.

TMK 7/2 fıkrasında yapılan düzenlemeler ile kanun maddesinden “*örgüte yardım edenler*” ibaresi çıkartılmış ve düzenleme tam anlamı ile propaganda faaliyetlerini kapsar hale getirilmiştir. Bu itibarla örgüte maddi ya da gayri maddi yardımda bulunan kişiler hakkında TCK’nın 220/7 fıkrası uygulanması gerekmektedir. Ne var ki Yargıtay maddi yardım maddi olmayan yardım ayrıtına devam etmekte, terör örgütü propagandası suçunu, örgüte yardım suçunun özel bir şekli olarak görmektedir. Maddi nitelik taşıyan fiiller örgüte yardım suçundan, manevi niteliktekiler ise propaganda suçundan cezalandırılacaktır görüşü ile Yargıtay CGK., 2008/9-184 Esas ve 2009/43 Karar sayılı 03.03.2009 karar tarihli kararına atıf yapmaktadır⁴²¹. Bizce terör örgütü propagandası suçunu düzenleyen TMK 7/2 fıkrasında yapılan değişiklikler neticesinde suçun güncel düzenlemesinin başlı başına ayrı bir suç niteliğini taşıdığı, örgüte yardım suçu yönünden ise artık maddi olan maddi olmayan yardım şeklinde bir ayırım yapılmaması gerektiği kanaatindeyiz.

Yargıtay 16. Ceza Dairesinin son yıllarda vermiş olduğu gazeteci sanıklar Ahmet Hüsrev Altan ve Ayşe Nazlı Ilıcak hakkında toplumda din ve eğitim hareketi olarak ortaya çıkan daha sonra ise terör örgütüne dönüşen FETÖ/PDY silahlı terör örgütünün kamusal alanda kriminalize olmaya başladığı dönemde ve sonrasında örgüte iktidar muhalifi görünümü vermeye çalışmak ve örgüte sempati duyan halk kitlesinde örgütün meşruiyetini muhafaza etmek amacıyla gazetecilik faaliyeti kapsamını aşan eylemleri nedeniyle TCK’nın 220/7 maddesinde düzenlenen hiyerarşik yapısına dâhil olmamakla birlikte FETÖ/PDY silahlı terör örgütüne yardım etmek suçunu işlediklerini kabul etmiştir⁴²².

Yargıtay bir kararında, caddede yürüyen sanıkların ellerinde bulunan “Mitinge davet, Özgür önderlik ile demokratik özerkliğe Kürt halk önderi A.Ö.’a özgürlük şiarı ile yapılacak mitinge tüm Mardin halkı davetlidir. Tertip Komite” yazılı el ilanını dağıtması şeklindeki eylemin TMK madde 7/2 kapsamında terör örgütü propagandası suçunu değil TCK’nın 220/7 maddesinde düzenlenen örgüte bilerek ve isteyerek yardım etme suçunu oluşturduğunu kabul etmiştir⁴²³.

Yargıtay bir başka kararında da sanıkların güvenlik güçlerine karşı giriştikleri çatışmada etkisiz hale getirilen teröristleri anmak amacıyla “taziye çadırı kurmak” ve

⁴²¹ Yargıtay 16. CD., 2021/4002 Esas ve 2021/10767 Karar sayılı 14.12.2021 tarihli kararı.

⁴²² Yargıtay 16. CD., 2019/521 Esas ve 2019/4769 Karar sayılı 05.07.2019 tarihli kararı.

⁴²³ Yargıtay 3. CD., 2021/912 Esas ve 2021/10903 Karar sayılı 21.12.2020 karar tarihli kararı.

bu çadır üzerine örgüte ait sembolleri asmak, örgüt lideri A.Ö. ve üyesi M.K'nın posterlerini asmak şeklindeki eylemlerinin terör örgütünün amaç ve stratejisi doğrultusunda örgütü toplum nezdinde meşru göstermenin ve terörle mücadele kapsamında etkisiz hale getirilen teröristleri anmanın terör örgütü propagandası kapsamını aşarak silahlı terör örgütüne yardım etmek suçunu oluşturduğu görüş ve kanaatiyle bozma kararı vermiştir⁴²⁴.

C. Örgüt Propagandası Suçu (TCK 220/8)

5237 sayılı Türk Ceza Kanun'un *suç işlemek amacıyla örgüt kurma* başlık 220. Maddesinin 8 fıkrasında *Örgütün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propagandasını yapan kişinin* cezalandırılacağı düzenlenmiştir. 11.04.2013 tarihli 6459 sayılı kanun ile maddeye “cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde” ibaresi eklenerek TMK'daki düzenlemeye benzer bir değişiklik yapılmıştır.

Öncelikle bu suçun işlenebilmesi için ortada bir örgütün varlığı gerekir. Bir suç işlemek amacıyla kurulan ve kişi sayısı ile araç ve gereç bakımından amaç suçları işlemeye elverişli, en az üç kişiden oluşan bir yapı olarak tanımlanan suç örgütünün içerisinde gevşek de olsa bir hiyerarşik altlık üstlük ilişkisi, emir komuta zincirinin bulunması ve bunun örgüt yapısı içerisinde uygulanıyor olması gerekir⁴²⁵. Aynı şekilde suç örgütünün devamlılık arz edecek süreklilik şartını da sağlaması gerekir⁴²⁶.

TCK madde 220/8 bağlamında failin “*suç işlemek amacıyla kurulan örgütün varlığının bilincinde*” olması gerekir⁴²⁷. Failin böyle bir örgütün varlığını bilmemesi ya da bilmesinin ondan beklenemeyecek durumda olması halinde bu suç yönünden cezalandırılmayacaktır.

TCK 314. Maddesinde düzenlenen silahlı terör örgütünün propagandası suçunu yönünden ise TCK madde 220/8'de düzenlenen örgüt propagandası ya da TMK madde

⁴²⁴ Yargıtay 3. C.D., 2021/793 Esas ve 2021/11351 Karar sayılı 16.12.2021 tarihli kararı.

⁴²⁵ Suç örgütüne ilişkin daha fazla bilgi için bkz. Yargıtay C.G.K., 2016/6-1272 Esas ve 2017/28 Karar sayılı 24.01.2017 tarihli kararı.

⁴²⁶ Yargıtay C.G.K., 2017/956 Esas ve 2017/370 Karar sayılı 24.04.2017 tarihli kararı.

⁴²⁷ Şen ve Eryıldız, s. 242.

7/2’de düzenlenen terör örgütü propagandası suçlarından hangisinden yargılama yapılacağına ilişkin bir sorun doğmaktadır. Doktrinde Şen/ Eryıldız TMK madde 3’te sayılan suçlar arasında TCK madde 314’ün de bulunduğunu bu itibarla bu suçun mutlak terör suçları arasında düzenlendiği ve bu itibarla sanığın TCK’nın 314. maddesi kapsamında kalan bir örgütün propagandası yapması halinde hakkında TMK’nın 7/2 maddesinin uygulanması gerektiği kanaatindedir⁴²⁸. Biz de Şen/ Eryıldız’ın ilgili görüşüne iştirak etmekteyiz. Zira TMK madde 3 hükmü açık bir şekilde silahlı örgüt eylemlerini mutlak terör suçu olarak nitelendirmiştir. Bu bağlamda silahlı örgüt propagandasının yapılması halinde TMK madde 5/1 ve madde 7/2 fıkraları uyarınca sanık hakkında hüküm tesis edilebilecektir.

Suçun fiil unsuru yönünden örgütün; cebir, şiddet veya tehdit içeren eylemlerinin övülmesi, meşru gösterilmesi veya teşvik edilmesi şeklinde birden yöntem belirlenmiş ve bu fiillerin belirsiz sayıda yöntem ile propagandasının yapılmasının cezalandırılması öngörülmüştür.

Madde metni terör örgütü propagandası suçunda olduğu gibi bu suç yönünden de açık ve yakın tehlike unsurunu aramamıştır. Bu itibarla suç bir soyut tehlike suçu olarak düzenlenmiştir.

Terör örgütü propagandası suçu yönünden yapılan açıklamaların tamamı bu suç içinde geçerli olmakla birlikte örgüt propagandası suçunda suçun bir terör örgütü değil bir suç örgütünün faaliyetlerinin kanunda belirtilen tanım çerçevesinde propagandasının yapılması cezalandırılmaktadır. Bu iki suçun birbirinden ayrıldığı nokta ise örgütün amacıdır. Örgütün cebir ve şiddet kullanarak TMK’nun 1. maddesinde sayılan amaçları gerçekleştirmek için bir araya gelen kişilerden olması halinde bu örgütün propagandasının yapılması TMK madde 7/2 kapsamında silahlı terör örgütü propagandası yapmak olacak iken salt suç işlemek amacıyla bir araya gelen kişilerin oluşturduğu örgütün propagandasını yapmak TCK madde 220/8 kapsamında kalacaktır.

Suçun basın ve yayın yolu ile işlenmesi hali nitelikli hal olarak düzenlenerek cezanın yarı oranında arttırılması öngörülmüştür. Bu halde suç bir basın mecrasında işlenebileceği gibi TCK madde 6 uyarınca internet ortamında da işlenmesi halinde işbu nitelikli hal uygulama alanı bulacaktır.

⁴²⁸ Şen ve Eryıldız, s. 243.

D. Suçu ve Suçluyu Övme Suçu

Türk Ceza Kanunu'nun 215. maddesi ile düzenlenen suç ve suçluyu övme suçuna 11.04.2013 tarihli ve 6459 sayılı Kanun'un 10. maddesiyle son hali verilmiş ve "kamu düzeni açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması halinde" ibaresi eklenmiş bu surette suç AİHS'ne daha uygun bir hale getirilmiştir.

Bu suç ile korunan hukuki değer, toplum düzeni ve kamu barışıdır. Maddenin gerekçesinde de belirtildiği üzere, suçun oluşması için işlenmiş olan bir suç veya işlemiş olduğu bir suçtan dolayı bir kişiyi alenen övmesi ve bu övme neticesinde kamu düzeni açısından açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması hali cezalandırılmaktadır⁴²⁹.

Suç ve suçluyu övme suçundan bahsedilebilmesi için öncelikli olarak ortada kesinleşmiş mahkeme kararı ile tespit edilmiş bir suç ve suçlu olması, failin de bu suç veya suçluyu alenen övmesi gerekir. "Övme" deyiminden bir kişinin üstünlüklerini yüceltmek, onu ve davranışlarını methetmek anlaşılmakta iken TCK 215. maddesi bağlamında ise bir suça yönelik tahrik etmek, bir suçun işlenmesi için açık veya örtülü olarak "propagandasının" yapılmasında kullanılan bir araç olarak karşımıza çıkar⁴³⁰. Ayrıca suç ve suçluyu övme suçu yönünden kanun koyucu madde metnine eklediği "açık ve yakın tehlike" unsuru ile suç açıkça soyut tehlike suçundan somut tehlike suçuna dönüştürmüştür. AİHM içtihatları ile daha uyumlu bir hale getirilmiştir⁴³¹.

TCK'nın 215. Maddesinde düzenlenen Suçu ve Suçluyu Övme suçunda suç teşkil eden bir eylemin övülmesi ya da bu suçu işleyen kişinin yüceltilmesi ve bu nedenle kamu düzeni açısından açık ve yakın bir tehlikenin tezahür etmesi söz konusu iken terör örgütünün propagandası suçunda belirli bir ideolojinin birden fazla kişi nezdinde yayılması, terör örgütünün cebir, şiddet ve tehdit içeren eylemlerinin meşru gösterilmesi durumu aranır. Bu açıdan terör örgütü propagandası suçu "yayma, benimsetme" unsurunu da barındırması nedeniyle temel teorem olarak suç ve suçluyu övme suçundan ayrılır.

⁴²⁹ Dülger ve Cin, s. 2866.

⁴³⁰ Yıldırım, s. 255.

⁴³¹ Aslı Ekin; **Suç ve Suçluyu Övme Suçu**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2019, s. 93.

Yargıtay da terör örgütü propagandası suçu ile suçu ve suçluyu övme suçu yönünden yaptığı değerlendirmede; toplantı ve gösteri yürüyüşü sırasında “*Biji Serok Apo*” (yaşasın başkan Apo), “*Be Serok Jiyan Nabe*” (öndersiz yaşam olmaz) şeklinde slogan attığı ve terör örgütü lideri A.Ö.’nün resimlerinin bulunduğu pankart taşıdığı tespit edildiğinin tespiti halinde eylemin TCK 215. maddesi bağlamında değerlendirilmesi gerektiği gerekçesi ile terör örgütü propagandası suçu üzerine kurulan mahkûmiyet kararları yönünden bozma kararı vermektedir⁴³².

Terör örgütünün propagandası suçu ile birlikte aynı zamanda TCK madde 215 bağlamında suçu ve suçluyu övme suçunu da işlemesi halinde fail TCK’nın 44. maddesi uyarınca daha ağır cezayı gerektiren suçtan cezalandırılacaktır⁴³³.

E. Halkı Kin ve Düşmanlığa Sevk Suçu

5237 sayılı TCK’nın Kamu Düzenine Karşı Suçlar başlıklı bölümünün 216. maddesinde düzenlenen halkı kin ve düşmanlığa sevk suçu ifade özgürlüğünü sınırlandıran bir hükümdür. Kanun sistematığı içerisinde altında yer aldığı başlıktan da anlaşılacağı üzere kamu barışını korumaktadır. Bu suçun maddi unsurunu aleyhine tahrik edilen belirli bir sosyal sınıf, ırk, din mezhep veya bölge bakımından farklı özelliklere sahip kesimi oluşturmaktadır. Fiil unsurunu ise toplum içerisindeki farklılıkları gözetenek iki farklı kesim arasında kin ve düşmanlığa neden olabilecek ifadeler ve eylemler ile bu kesimleri alenen tahrik etmek oluşturur.

Ancak bu tahrik neticesinde açık ve yakın bir tehlikenin ortaya çıkması şartı aranır. Bu açıdan TCK 216. maddesi bir somut tehlike suçu olarak düzenlenen normunun özünde doğrudan ifade özgürlüğünün sınırlandırılması değil, bu ifadenin dış dünyaya yansıtılış biçimi ile kamu güvenliği üzerinde bir tehlikenin gerçekleşmesi aranmaktadır⁴³⁴.

Tahrik edici ifadenin kamu güvenliğine yakın bir tehlike oluşturup oluşturmadığı her somut olay özelinde ayrıca değerlendirilmelidir. İfade sahibinin sosyal konumu ve kullandığı üslup ile amacı, ifadenin yapıldığı yer ve zaman, ifade

⁴³² Yargıtay 16.C.D., 2017/2131 Esas ve 2017/5397 Karar sayılı 20.11.2017 tarihli kararı, Yargıtay 3. C.D., 2021/3719 Esas ve 2021/10710 Karar sayılı 15.12.2021 tarihli kararı.

⁴³³ Yılmaz, s. 112.

⁴³⁴ Aras Türey, **Nefret Söylemi Bağlamında Halkı Kin ve Düşmanlığa Tahrik Suçu**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016, s. 281.

içeriğinin sahip olduğu toplumsal ihtilafların varlığı ve kökleşmiş ayrımcılığın tarihi ve varlığı, ifadenin hitap ettiği kitle her somut olay özelinde tekil olarak değerlendirilmelidir⁴³⁵. İfade özgürlüğünün sınırlandırılması açısından tahrik teriminin tam olarak anlaşılması gerekir. Bir kimseyi, kötü bir iş yapması için harekete geçirme, kışkırtma⁴³⁶ anlamına gelen tahrikin kin ve düşmanlığa sevk etmeye yönelik olması aynı zamanda şiddete teşvik ve tahrik eden bir içeriğe sahip olması anlamına gelir. Salt saygısızlık, dışlama ya da kötüleme bu suç kapsamında kalmayacaktır⁴³⁷.

Yargıtay 8. Ceza Dairesi'nin incelediği dosyasında; “*pis Kürtler, sizin hepinizi öldürmek gerek, şerefsiz Kürtler, hepiniz öldürülmeye layıksınız*” şeklindeki ifadelerin güvenlik güçleri ile bölücü terör örgütü PKK arasında gerçekleşen çatışma neticesinde hem şehit cenazesinin hem de teröristlere ait cenazenin aynı sağlık ocağına getirilmesi sonrasında şehit yakını tarafından karşı taraf yakınlarına doğru ruhsatlı tabanca doğrultularak söylenmesinin halkın bir kesiminin diğer bir kesimine karşı kin ve düşmanlığa tahrik ettiği, hitap edilen kitle ve konuşmanın gerçekleştirildiği şartlar göz önüne alınarak TCK madde 216'da yer alan suçun gerçekleştiği kanaatine varılmıştır⁴³⁸.

Halkı kin ve düşmanlığa tahrik suçunda failin amacı toplum içerisindeki sinir uçlarını kullanarak halk içerisinde bir huzursuzluk yaratarak farklılıkların ayrımlara dönüşmesini sağlamak iken terör örgütü propagandası suçunda failin amacı örgütün cebir, şiddet ve tehdit içeren eylemlerini övmek, bu yöntemlere başvurmayı teşvik etmek ya da bu eylemleri topluma meşru göstermek ve bu surette örgüte olan düşmanlığın azaltılmasını, örgüte olan sempatinin toplumda yayılmasını sağlamak ya da örgütün korkutuculuğu ile halk üzerindeki etkisini arttırmaktır.

F. Suç İşlemeye Tahrik Suçu

Türk Ceza Kanunun 214. maddesinin 1. fıkrası ile “*suç işlemek için alenen tahrikte bulunan kişi, altı aydan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır*” şeklinde suç işlemeye tahrik suçu düzenlenmiştir. Madde metninde yer alan tahrik kavramı bir

⁴³⁵ Türay, s. 290.

⁴³⁶ “Tahrik”, Türk Dil Kurumu, <https://sozluk.gov.tr/>, (E.T.: 31.05.2022)

⁴³⁷ Türay, s. 258.

⁴³⁸ Yargıtay 8. C.D., 2004/6702 Esas ve 2004/5969 Karar sayılı 29.06.2004 tarihli kararı.

kimseyi, kötü bir iş yapması için harekete geçirme anlamını taşır. Terör örgütü propagandası suçunda yer alan *propaganda* kavramı TCK'nın 214. maddesinde bahsedilen tahrikten farklıdır. TCK'nın 214. maddesinde yer alan suç işlemeye tahrik eyleminde kişi ya da kişilere belirli bir suçun işlenmesi yönünde yoğun bir baskı açıkça bir yönlendirme vardır⁴³⁹. Propaganda eyleminde ise fail söz, yazı gibi vasıtalar ile bireye ya da topluma karşı örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren eylemlerini meşru gösterme, teşvik etme ve övme amacı ile hareket eder. Bu açıdan bu iki suç failin eylemindeki yoğunluk yönü ile birbirinden ayrılır.

Yargıtay, sanıkların kalabalığa yönelik mağduru kastederek "*F.T. 'yi bize ver*", "*bahçeden dışarı çekin, öldürün*" şeklinde söylemlerde bulunarak kalabalığı tahrik ettikleri olayda bu ifadelerin suç işlemeye tahrik suçunu oluşturacağını değerlendirmiştir⁴⁴⁰. Somutlaştırılması için burada verilen Yargıtay kararı açısından da birden çok kişinin belirli bir eylemi yapmaya yönelik olarak tahrik edilmesi suç işlemeye tahrik suçunu oluşturur. Propaganda da ise bireylere bir görüşü, ideolojiyi benimsetme amacı vardır.

Suç işlemeye tahrik suçunun alenen işlenmesi suçun bir unsuru olarak karşımıza çıkar. Aleniyet, bir eylemin birden çok kişi tarafından algılanabilme imkânı olarak açıklanabilir. Failin belirli bir suçun işlenmesine yönelik tahrikinin bu tahriki algılama yeteneği olan birden fazla kişiye karşı yöneltmesi gerekmektedir. Ancak propaganda suçu yönünden herhangi bir aleniyet şartı bulunmamaktadır.

Bir tehlike suçu olarak düzenlenen suç işlemeye tahrik suçunda neticenin gerçekleşmesi gerekmemektedir. Neticenin gerçekleşmesi halinde TCK'nın 214/3 fıkra hükmü uyarınca fail tahrik ettiği suç yönünden TCK madde 38 uyarınca azmettiren sıfatı ile sorumlu olacaktır. Kanun koyucunun TCK madde 38 karşısında suç işlemeye tahrik suçunu düzenlemesindeki amacı netice gerçekleşmese dahi toplum barışını bozan davranışları cezalandırarak bireylerin hak ve özgürlüklerini güvence altına almaktır⁴⁴¹.

⁴³⁹ Yıldırım, s. 251.

⁴⁴⁰ Yargıtay 8. C.D., 2019/7061 Esas ve 2021/3040 Karar sayılı 25.02.2021 tarihli kararı.

⁴⁴¹ Yıldırım, s. 253.

G. Kanuna Aykırı Toplantı veya Gösteri Yürüyüşüne Katılma

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin “*Toplantı ve dernek kurma özgürlüğü*” başlıklı 11. maddesi ile herkesin barışçıl olarak toplanma ve dernek kurma hakkına sahip olduğu belirtilerek toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı bir temel insan hakkı olarak kabul edilmiştir. Bu hakkın ancak yasayla öngörülen ve demokratik bir toplum içinde ulusal güvenliğin, kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesini önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amaçları ile sınırlandırılabilceği belirtilmiştir.

4709 sayılı yasa ile değiştirilen 1982 Anayasasının 34. Maddesinde de herkesin önceden izin almadan, silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahip olduğu kabul edilmiştir. Bu hakkında ancak, milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın, ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve kanunla sınırlandırılabilceği belirtilmiştir. Bu itibarla toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme veya katılma hakkı mutlak bir hak olmayıp burada sayılan sınırlama sebepleri ve ancak kanun ile sınırlandırılabilir.

Bu hususta 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 23. maddesi ile kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşleri sayılmıştır⁴⁴². Aynı kanunun 28. maddesi ile de kanuna aykırı toplantı veya gösteri yürüyüşleri düzenleyen veya yönetenlerle bunların hareketlerine katılanların cezalandırılacağı öngörülmüştür.

Terör örgütü üyelerinin ve destekçilerinin, terör örgütünü öven sloganlar atması, terör örgütüne ait sözde bayrak ve posterleri taşıması elbette ki Terörle Mücadele Kanunu kapsamında terör örgütünü propagandası suçunu oluşturacaktır. Ancak 2911 sayılı Kanuna uygun olarak teşkil eden bir toplantı veya gösteri yürüyüşü sırasında terör örgütünün propagandasının yapılması ya da hukuka uygun teşekkül etmiş olan toplantı veya gösteri yürüyüşünün terör örgütünün propagandasına

⁴⁴² 2911 sayılı Kanunu'nun 23. maddesi ile *ateşli silahlar veya havai fişek, molotof ve benzeri el yapımı olanlar dâhil patlayıcı maddeler veya her türlü kesici, delici aletler veya taş, sopa, demir ve lastik çubuklar, boğma teli veya zincir, demir bilye ve sapan gibi bereleyici ve boğucu araçlar veya yakıcı, aşındırıcı, yaralayıcı eczalar veya diğer her türlü zehirler veya her türlü sis, gaz ve benzeri maddeler ile yasadışı örgüt ve topluluklara ait amblem ve işaret taşınarak veya bu işaret ve amblemleri üzerinde bulunduran üniformayı andırır giysiler giyilerek veya kimliklerini gizlemek amacıyla yüzlerini tamamen veya kısmen bez vesair unsurlarla örterek toplantı ve gösteri yürüyüşlerine katılma ve kanunların suç saydığı nitelik taşıyan afiş, pankart, döviz, resim, levha, araç ve gereçler taşınarak veya bu nitelikte sloganlar söylenerek veya ses cihazları ile yayınlanarak yapılan toplantılar ve veya gösteri yürüyüşlerinin kanuna aykırı olduğu belirtilmiştir.*

dönüşmesi halinde bu toplantı veya gösteri yürüyüşünü düzenleyenler ya da katılanlar hakkında ayrıca 2911 sayılı Kanuna muhalefet etmek suçundan ceza verilip verilmeyeceği açıklanmalıdır. Toplantı veya gösteri yürüyüşü sırasındaki eylemleri terör örgütünün propagandası mahiyetinde olmayan bireyler hakkında 2911 sayılı Kanunun 28. maddesi uyarınca cezalandırılacak iken fiilleri terör örgütü propagandası mahiyetinde olan kişiler hakkında TMK 7/2 maddesi hükmü tatbik edilecektir⁴⁴³. Bu hususta 2911 sayılı Kanunun 34/A maddesinde çocuklar yönünden özel bir düzenleme bulunmaktadır. Buna göre Kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşlerine katılarak direnme suçunu veya katıldıkları toplantı ve gösteri yürüyüşleri sırasında propaganda suçunu işleyen çocuklar hakkında bu suçlara bağlı olarak ayrıca 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun 2. maddesinin ikinci fıkrası hükmü uygulanmaz. Bu itibarla terör örgütü propagandasına dönüştürülen toplantı ve gösteri yürüyüşlerine katılan çocuklar terör suçlusu sayılmayacaklardır.

Sanığın eyleminin muhatap kitle üzerindeki etkisi, toplantının olaysız dağılmış olması da gözetildiğinde kamu düzeni, toplum barışı gibi korunan değerlere yönelik yakın ve açık bir tehlike ortaya koymadığı gibi asılan posterin TMK'nın 7/2. maddesindeki unsurları taşımadığı anlaşıldığından sanığın eyleminin 2911 sayılı yasanın 28/3. fıkrasında yer alan suçu oluşturduğu kabul edilmesi gerektiği halde TMK 7/2. fıkrası hükmü uyarınca cezalandırılması bozma nedeni olarak görülmüştür⁴⁴⁴.

Bir kamu görevlisinin terör örgütünün propagandasına dönüştürülen toplantı veya gösteri yürüyüşüne katılmasına ilişkin olarak ise Anayasa Mahkemesi *Mehmet Alanç ve diğerleri* kararında, bir kamu görevlisinin başvuru konusu toplantı barışçıl olmaktan çıktıktan ve terör örgütü propagandasına dönüştükten sonra toplantıda kalmaya devam etmesi nedeniyle kamu görevlisi statüsünden kaynaklanan ödev ve yükümlülüklerinin gerektirdiği özeni göstermediği ve somut olayın koşullarında kendisinden beklenebilecek önlemleri almadığı kanaatine varmıştır. Anılan kararda, kamu görevlisi statüsünden doğan yükümlülüklerine aykırı bir görüntü ortaya çıkmaması adına harekete geçtiğini ortaya koymayan başvurucunun disiplin hukuku kapsamında ve kamu düzeni meşru amacı doğrultusunda hafif bir disiplin cezasıyla

⁴⁴³ Yıldırım, s. 276.

⁴⁴⁴ Yargıtay 3. C.D., 2021/4039 Esas ve 2021/10645 Karar sayılı 15.12.2021 tarihli kararı.

cezalandırılmasının demokratik bir toplum düzeninde gerekli olduğu sonucuna varılmıştır⁴⁴⁵.

⁴⁴⁵ AYM, Mehmet Alanç ve diğçerleri, BN.: 2017/15462, 29/9/2021.

SONUÇ

Birey, kamu makamlarının müdahalesi olmaksızın ve ülke sınırları gözetilmeksizin, kamuoyu ile kanaatlerini, görüşlerini paylaşabilir ve haber verme hakkını kullanabilir. Ancak bu hak mutlak bir hak olmayıp bir takım sınırlandırmalara tabidir. Toprak bütünlüğünün korunması, kamu düzeni ve güvenliğinin sağlanması gibi milli güvenliğin gerekleri doğrultusunda ifade özgürlüğü sınırlandırılabilir. Bir ifade biçimi olan terör örgütünün cebir, şiddet ve tehdit içeren eylemlerini öven, meşru gösteren ve bu yöntemlere başvurulmasını teşvik eden ifadeler devletlerin toprak bütünlüğü, kamu düzeni ve güvenliğine yönelik bir tehdit olması nedeniyle bu sınırlandırmaya tabidir. Terör örgütü propagandası suçu da bu sınırlandırmanın yasal dayanağını oluşturur.

Türk terörle mücadele mevzuatının yapı taşı olan ve 12 Nisan 1991 yılında yürürlüğe giren Terörle Mücadele Kanunu yıllar içerisinde Avrupa Birliği uyum süreci kapsamında ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatları doğrultusunda tadilatlar görmüştür. 11 Nisan 2013 tarihli 6459 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikler neticesinde TMK 7/2 maddesinde düzenlenen terör örgütü propagandası suçu son halini almıştır. Buna göre terör örgütünün, cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterecek veya övecek ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edecek şekilde propaganda yapılması suç olarak düzenlenmiştir. Bu suç herkes tarafından ancak kasten işlenebilen bir suçtur. Doktrinde bu suçun özel kast ile işlenebileceğine ilişkin görüşler bulunsa da kanaatimizce bu suç genel kast ile işlenebilmektedir. Zira terör örgütünün toplum nezdinde meşrulaştırılmasının engellenmesi, terör örgütüne karşı var olan düşmanlığın korunması ve örgütün korkutuculuğunun topluma yayılmasının engellenmesi kanunun gerekçesi olabilecek unsurlar olmakla ifadenin örgütün cebir, şiddet veya tehdit içeren eylemlerini meşru gösteren, öven veya bunlara başvurmayı teşvik eden mahiyette olması propaganda eyleminin unsuru olarak anlaşılmalıdır.

Kanun koyucu, madde metninde yaptığı değişiklikler ile herhangi bir ifadenin terör örgütü propagandası olarak değerlendirilmesinin önüne geçmek için terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemleri gibi sınırlı bir alanda meşru gösterme, övme ya da bu eylemlere teşvik etmek gibi belirli eylemleri suç olarak düzenleme yoluna gitmiştir. Bu değişiklikteki başlıca sebebin Türkiye'nin Avrupa

İnsan Hakları Mahkemesi nezdinde 10. maddeyi en çok ihlal eden ülke olmasından ileri geldiği düşünülebilir⁴⁴⁶. Gerçekten de TMK'nın 7/2. fıkrasında 17.10.2019 tarihli 7188 sayılı Kanun ile eklenen ve esasında malumun ilanı mahiyetindeki “*Haber verme sınırlarını aşmayan veya eleştiri amacıyla yapılan düşünce açıklamaları suç oluşturma*” şeklindeki 3. cümle bunun bir göstergesi niteliğindedir.

Terör örgütü propagandası suçu düzenleniş şekli itibariyle suçla korunan hukuki değer üzerinde herhangi bir zararın ya da somut tehlikenin meydana gelmesini aramamaktadır. Suç tipi mevcut düzenleniş şekli ile korunan hukuki değer üzerinde bir tehlike meydana gelme tehlikesini cezalandırmaktadır. Bu itibarla terör örgütü propagandası suçu bir soyut tehlike suçu olarak düzenlenmiştir. Türk Ceza Kanununda yer alan halkın kin ve düşmanlığa tahrik suçunda (TCK 214) ya da suçu ve suçluyu övme suçunda (TCK 215) aranan açık ve yakın tehlike unsuru madde metninde yer almamaktadır. Açık ve yakın tehlikenin bu suç yönünden aranmaması gerektiğine ilişkin doktrinde görüşler bulunsa da AİHM ve Anayasa Mahkemesi söz konusu suçun incelenmesinde ifadelerin bir bütün olarak değerlendirilmesi gerektiğini, ifade sahibinin toplum içerisinde konumu, ifadenin dışı vurulduğu yer ve zaman ile muhatap kitle üzerindeki etkisinin değerlendirilmesi gerektiğinin altını çizmektedirler. Gerçekten de Yargıtay son dönemde vermiş olduğu kararlarında açık ve yakın tehlike unsuruna değinmektedir. Biz de kanun koyucunun suçu bir somut tehlike suçu olarak düzenlemesi, ifadenin korunan hukuki değer üzerinde yakın ve açık bir tehlike meydana getirmesi halinde cezalandırılması gerektiği kanaatindeyiz.

Sosyal paylaşım siteleri üzerinden gerçekleştirilen terör örgütü propagandası suçunda her ne kadar TMK bu şartı aramasa da gerek sosyal medya platformlarında gerekse diğer internet siteleri üzerinden paylaşımların ulaştığı kitlenin analiz edilmesi gerekmektedir. Örneğin avukatlardan oluşan bir facebook grubunda paylaşılan PKK terör örgütüne ait içeriğin, muhatap kitlenin eğitim seviyesi ve bilinç düzeyi göz önüne alınarak gerçek bir propaganda faaliyeti olarak nitelendirilemeyeceği görüş ve kanaatindeyiz.

⁴⁴⁶ Annual Report of 2021, European Court of Human Rights; AİHM nezdinde Türkiye 1959-2021 yılları arasında toplamda 418 kez 10. maddeyi ihlal etmiş olup bu ihlal yönünden en yakın rakibi 114 ihlal ile Rusya Federasyonu olmuştur. https://www.echr.coe.int/Documents/Annual_report_2021_ENG.pdf (E.T.: 12.02.2021).

Terör örgütleri ve onların destekçileri sahip oldukları ideolojik, siyasi ya da dini görüşlerini toplum içinde yayılmasını ve kökleşmesini hedefler. Bu doğrultuda her türlü araca başvurabilirler. Terör veya terör örgütü propagandasının da söz konusu vasıtalarından biri olduğu kuşkusuzdur. Terör, öncelikli olarak ifade özgürlüğü olmak üzere demokratik toplumun tüm değerlerine düşman olduğu gibi temel hak ve özgürlüklerin ortadan kaldırılmasını da amaçlar. Bu nedenlerle terörizmi, terörü ve şiddeti öven, meşrulaştıran ya da terör eylemlerine başvurulmasını teşvik eden ifade biçimleri ifade özgürlüğü çerçevesinde görülemez⁴⁴⁷. Ancak Türk ulusal mahkemelerinde ifade özgürlüğü kavramının sınırları AİHM ve AYM kararları ile paralel olmadığı, ifade özgürlüğünün ulusal güvenlik ve kamu düzeni gibi kavramlar karşısında terazinin yüksek tarafında kaldığı, nitekim kanaatimizce de bu durumun Sözleşme'nin 10. maddesi yönünden en çok ihlal kararı verilen ülkenin Türkiye olmasından da anlaşılabilceği değerlendirilmektedir. Bunun önüne geçebilmek içinse öncelikli olarak ifade özgürlüğüne müdahale niteliğindeki mahkeme kararlarında müdahalenin gerekçelendirilmesi gerekmektedir. Ulusal mahkemelerin gerekçeli kararlarında, yargılamaya konu ifadenin örgütün cebir, şiddet ve tehdit içeren eylemlerini teşvik etmek, övmek ve meşru göstermek şeklinde suçun unsurlarını taşıdığının hiçbir tereddüte yer bırakmayacak şekilde tespit edilmesi, ifadenin kullanıldığı yer, zaman, ifadeyi kullanan kişinin sosyal konumu ve muhatap kitlenin objektif bir analizinin yapılması ve bunların somut olay özelinde değerlendirilmesi, gerekçeli kararlarda kalıplaşmış ifadelerden kaçınılması gerekmektedir. Bu değerlendirmelerin mahkemelerin gerekçeli kararlarında yer alması, AİHM nezdinde Türkiye aleyhine verilen ihlal kararlarında gerçekçi manada düşüş sağlanacağı kanaatindeyiz.

Ulusal mahkemenin internet üzerinden yapılan paylaşımlara ilişkin yapacağı değerlendirmede ise paylaşım konusu içeriğin TMK madde 7/2'de yer alan suçun unsurlarını taşıyıp taşımadığını objektif kriterlere göre tespit etmesi gerekmektedir. Paylaşım içeriklerinde yer alan görsel/yazı ya da şarkının sözleri öncelikle terör örgütünün cebir, şiddet ve tehdit içeren eylemlerini teşvik etme, övme ve meşru gösterme amaçlarını taşıyıp taşımadığı irdelenmeli ve objektif olarak gerekçelendirilmelidir. Terör örgütlerine öncelikli olarak sempatzan olmak daha

⁴⁴⁷ AYM, Kadri Pervane, B.N. 2015/12115, 08.06.2021, § 41.

sonra destekçi kademesine ilerlemek ve ardından ise üye olmak şeklinde aşama aşama geçilen bir süreç vardır. Terör ile iltisaklı suçlardan kişilerin mahkûmiyetine karar verilirken eylemin ağırlığının yanı sıra mahkûmiyet hükmünün ağırlığı da bu çerçevede ele alınmalıdır. Sempatizanlıktan üyeliğe giden süreçte bu tür yargılamalar da kişilerin hayatlarında önemli bir dönüm noktası olabileceği yadsınamaz bir gerçektir.

KAYNAKÇA

Kitaplar Ve Tezler

Akbulut, Berrin. **Türk Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara, 2020.

Akbulut, İlhan. **Gerekçeli Terörle Mücadele Kanunu Ve Açıklaması**, Kazancı Kitap, İstanbul, 1993.

Apaydın, Cengiz. **Ceza Hukukunda Kusurluluk**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018.

Apaydın, Cengiz. **Meşru Savunma**, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020.

Apiş, Özge. **Halkı Kin Ve Düşmanlığa Alenen Tahrik veya Aşağılama Suçları**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017.

Artuk, Mehmet Emin, Ahmet Gökçen, M. Emin Alşahin ve Kerim Çakır. **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Adalet Yayınevi, 12. Baskı, Ankara, 2018.

Artuk, Mehmet Emin, Ahmet Gökçen, A. Caner Yenidünya. **Ceza Hukuku Genel Hükümler** (Yaptırım Hukuku), Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2003.

Aslan, Beşir. **Ceza Hukukunda Yaş Küçüklüğü**, 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014.

Aşkın, Hüseyin. **Terör Ve Algı Yönetimi**, Yayın-B, İzmir, 2020.

Ayhan, Hüseyin Tanfer. **Ceza Muhakemesi Kanunu 171/1. Maddesi Kapsamında Cumhuriyet Savcısının Kamu Davası Açmada Takdir Yetkisi**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2013.

Baş, Eylem. **Ceza Hukukunda Fail ve Mağdur**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.

Beydoğan, T. Ayhan, **Türk Hukukunda Siyasi İfade Hürriyeti**, Liberal Düşünce Topluluğu, Ankara, 2003.

Bıçak, Vahit, **Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında İfade Özgürlüğü**, Liberal Düşünce Topluluğu, Ankara, 2002.

Birtek, Fatih, **Ceza Hukuku Temel Bilgiler**, Adalet Yayınevi, 6. Baskı, Ankara, 2018.

Bodur, Nurullah ve Eshat Özkul, **Uygulamada Terör Örgütü ve Terör Suçları**, 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020.

Bozbayındır, Ali Emrah, **Olası Kast Kavramı ve Sınırları**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2018.

Çakmak, Ufuk Ramazan, **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde Basın Özgürlüğü ve Devletin Yükümlülükleri**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017.

Çelik, Can, **Terörizmin Propagandası Suçu**, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Haziran 2014.

Demirbaş, Timur, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 16. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.

Dönmezer, Sulhi; **Basın ve Hukuku**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1976.

Dönmezer, Sulhi ve Sahir Erman, **Nazarî Ve Tatbikî Ceza Hukuku**, Genel Kısım, 2. Cilt, Der Yayınları, 13. Baskı, İstanbul, 2015.

Epözdemir, Rezan, **Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması**, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017.

Erdoğan, Yağmur Müge. **Ceza Hukukunda Amirin Emrinin Yerine Getirilmesi**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.

Eren, Ceren Sedef. **İfade Özgürlüğü Bağlamında Terör Örgütü Üyeliği Suçu**, Seçkin, Ankara 2020.

Evik, Vesile Sonay. **Suçta İştirakte Yardım Edenin Ceza Sorumluluğu**, On İki Levha Yayıncılık, 2. Baskı, İstanbul, 2011.

Günay, Erhan. **Uygulamalı- Örnekli Dava ve Ceza Zamanaşımı**, 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016.

Günday, Metin. **İdare Hukuku**, 6. Baskı, İmaj Yayınevi, Ankara, 2002.

Gökmen, Derda. **Terörle Mücadele Kanunu ve Devlet Sırlarına Karşı Suçlar**, Adalet Yayınevi, 2. Baskı, Ankara, 2017.

Hacıfazlıoğlu, Ali. **Teori ve Uygulamada Suça İştirak**, Bilge Yayınevi, Ankara, 2014.

Hafizoğulları, Zeki ve Muharrem Özen. **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 11. Baskı, Us-A Yayıncılık, Ankara, 2018.

Hakeri, Hakan. **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 22. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019.

Hamm, Mark ve Ramon Spaaj. **Lone Wolf Terrorism in America: Using Knowledge of Radicalization Pathways to Forge Prevention Strategies**, Indiana State Universty, 2015.

İnci, Z. Özen. **Terör Örgütünün Propagandası Suçu ve İfade Hürriyetine Etkileri**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022.

İpekçioğlu, Pervin Aksoy. **Türk Hukukunda Suça Teşebbüs**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2009.

Karan, Ulaş. **İfade Özgürlüğü Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru El Kitapları Serisi -2, (İfade Özgürlüğü)**, Avrupa Konseyi, Ankara, 2018.

Karan, Ulaş. **İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa, İfade Özgürlüğü Hakkı, (İnsan Hakları)** (Ed. Sibel İnceoğlu), Avrupa Konseyi, Ankara, 2013.

Kavlak, Cihan. **Suç İşlemek Amacıyla Örgüt Kurma Suçu**, Seçkin Yayıncılık, 3. Baskı, Ankara, 2017.

Kaya, İbrahim. **Terörle Mücadele ve Uluslararası Hukuk**, Usak Yayın, Ankara, 2005.

Kayançipek, Murat. **Ceza Hukuku ve Kabahatler Hukukunda Zamanaşımı**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2014.

Koca, Mahmut ve İhsan Üzülmaz. **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 14. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.

Korkmaz, Ömer. **Düşünceyi Açıklama Özgürlüğü ve Sınırları**, Yetkin Yayınları, Ankara 2014.

Koruculu, Irmak. **Türk Ceza Hukukunda Cezanın Belirlenmesi ve Bireyselleştirilmesi**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022.

Laqueur, Walter. **The New Terrorism; Fanaticism And The Arms Of Mass Destruction**, Oxford Press, New York. 1999.

Meraklı, Serkan. **Cumhuriyet Savcısının Kamu Davasını Açmada Takdir Yetkisi**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2014.

Mill, John Stuart. **Hürriyet Üstüne**, Çev. Mehmet Osman Dostel, Liberte Yayınları, Ankara, 2004.

Önata, Yaprak. **Davranış ve Netice**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.

Özbek, Uğur. **Türk Hukukunda Terör Örgütünün Propagandası Suçu**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020.

Özbek, Veli Özer, Koray Doğan ve Pınar Bacaksız. **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Seçkin Yayıncılık, 12. Baskı, Ankara, 2022.

Özbek, Veli Özer. **İnfaz Hukuku**, Seçkin Yayıncılık, 9. Baskı, Ankara, 2017.

Özgenç, İzzet. **Düşünceyi Açıklama Hürriyeti ve Ceza Hukuku**, 75. Yılında Cumhuriyet Ve Hukuk Sempozyumu, Dicle Üniversitesi Yayınları, Diyarbakır, 2000.

Özgenç, İzzet. **Suç Örgütleri**, Seçkin Yayıncılık, 13. Baskı, Ankara, 2020.

Özgenç, İzzet. **Terörle Mücadele Kanunu**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2008.

Özgenç, İzzet. **Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler (Genel Hükümler)**, Seçkin Yayıncılık, 17. Baskı, Ankara, 2021.

Özocak, Gürkan. **Türk Ceza Hukukunda Suça Teşebbüs**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018.

Öztürk, Mustafa Kağan. **Ceza Hukukunda Zincirleme Suç**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022.

Saduriski, Woljciech. **İfade Özgürlüğü ve Sınırları**; Liberal Düşünce Topluluğu, Ankara 2002.

Salihoğlu, Hadi, Ali Parlak ve Mustafa Öztürk. **Terör Suçları & Devlete ve Anayasal Düzene Karşı Suçlar**, Bilge Yayınevi, İstanbul, 2018.

Schauer, Frederick. **İfade Özgürlüğü: Felsefi Bir İnceleme**, Çev. M. Bahattin Seçilmişoğlu, Liberal Düşünce Topluluğu, Ankara, 2002.

Sınıarska Bychawska, Dominika. **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Kapsamında İfade Özgürlüğünün Korunması**, Çev. Tuğçe Duygu Köksal, Avrupa Konseyi, 2018.

Soyaslan, Doğan. **Teşebbüs Suçu**, Kazancı Kitap, İstanbul, 1994.

Şen, Ersan ve Beyza Başer. **Koşullu Salıverilme**, Denetimli Serbestlik, Ceza İnfaz Sorunları; Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016.

Şen, Ersan ve H. Sefa Eryıldız. **Suç Örgütü**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.

Şen, Ersan ve Nilüfer Yenice. **İfade Hürriyetinde Sınırlama ve Güvence Rejimi**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2017.

Şen, Murat. **Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkı**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022.

Tanju, Erhan. **AİHM Kararları Işığında İfade ve Basın Özgürlüğü**, Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara, 2017.

Tarhan, Nevzat. **Psikolojik Savaş**, Timaş Yayınları, İstanbul, 2006.

Taylor, Philip M.. **Munitions of the Mind, A History of Propaganda From the Ancient World to the Present Era**, Manchester University Press, Manchester ve New York, 3. Baskı, 2003.

Tezcan, Durmuş, Mustafa Ruhan Erdem ve Oğuz Sancakdar. **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uygulanması**, T.C. Adalet Bakanlığı Eğitim Daire Başkanlığı, Ankara, 2004.

Tezcan, Durmuş, Mustafa Ruhan Erdem, Oğuz Sancakdar ve Murat Rifat Önok. **İnsan Hakları El Kitabı**, Seçkin Yayıncılık, 8. Baskı, Ankara, 2019.

Türkiye Barolar Birliği, Türkiye ve Terörizm Raporu. Şen Matbaa, 2006, Ankara, S. 533, <http://Tbbyayinlari.Barobirlik.Org.Tr/Tbbbooks/Turkiye-Ve-Terorizm.Pdf>, E.T.: 12.03.2022.

Topçu, Namık Kemal. **Örgütlü Suçlar ve Terör Suçları**, Örgütlü Suçlar Ve Terör Suçları Eğitim Modülü, <https://Rayp.Adalet.Gov.Tr/Resimler/552/Dosya/4-Orgutlu-Suclar-Ve-Terror-Suclari-Egitim-Modulu25-08-20204-33-Pm.Pdf> E.T.: 07.02.2022.

Töngür, Ali Rıza ve Ekrem Çetintürk. **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2020.

Turabi, Selami. **Terör Örgütleri ve Terör Suçları**, 2. Baskı, Ankara, 2018.

Turinay, Faruk Y.. **Ceza Hukukunda Terör Amaçlı Örgütlenme Suçu**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2018.

Türay, Aras. **Nefret Söylemi Bağlamında Halkı Kin ve Düşmanlığa Tahrik Suçu**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016.

Uygun, Oktay. **Devlet Teorisi**, Oniki levha Yayıncılık, 6. Baskı, İstanbul, 2019.

Zafer, Hamide. **Ceza Hukukunda Terörizm**, Beta Yayınları, İstanbul, 1999.

Zengin, Mehmet. **Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçlarının Normatif ve Olgusal Temelleri**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.

Yıldırım, Zeki. **İfade Özgürlüğü Bağlamında Terör Örgütünün Propagandası Suçu**, Adalet Yayınevi, 2. Baskı, Ankara, 2020.

Yılmaz, Aslı Ekin. **Suç ve Suçluyu Övme Suçu**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2019.

Yurtcan, Erdener. **Kamu Barışına Karşı Suçlar**, Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara, 2020.

Yurtlu, Fatih, Fatma Umay Genç, Elif Kurt Kılıç ve Burak Kılıç. **Ceza Genel Hukuku** (Ed. İzzet Özgenç ve İlhan Üzülmaz), Seçkin Yayıncılık, 4. Baskı, Ankara, 2021.

Makaleler

Atabey, Ömer Serdar ve Ahmet Ulutaş. **Terörizmin Önlenmesinde Önemli Bir Araç Olarak Avrupa Konseyi Terörizmin Önlenmesi Sözleşmesi**, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı 97, Yıl 2011, ss. 339 – 352.

Ateş, Şeref. **Bir Siyasal İletişim Tarzı Olan Propagandanın Tanınması ve Propaganda Metinlerinin Çözümlemesi**, Bilig Dergisi, Sayı, 13, Cilt Bahar 2000, ss. 118-130.

Bassiouni, M. Cherif. **Legal Control Of International Terroism; A Policy-Oriented Assessment**, Harvard International Law Journal, Sayı 43/1, Yıl 2002, ss. 83 - 103.

Bayındır, Sinan ve Özge Apiş. **Bir Hukuka Uygunluk Nedeni Olarak Haber Verme Hakkının Yazılı Basın Yoluyla İşlenen Hakaret Suçları Açısından Değerlendirilmesi**, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Yıl 2010, Sayı 91, ss. 67- 109.

Cabbarlı, Hatem. **Ermeni Siyasal Düşüncesinde Terörizm**, Ermeni Araştırmaları Dergisi, Sayı 45, Yıl 2013, ss. 143-175.

Cowell-Meyers, Kimberly ve Paul Arthur. "**Irish Republican Army**", Encyclopedia Britannica, 16.12.2019, <https://www.britannica.com/topic/Irish-Republican-Army>, (E.T. 31.05.2022.).

Çakmak, Sultan. **Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarına Göre İfade Özgürlüğünün Sınırlanması**, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Özel Sayı, Cilt 2, Yıl 2015, ss. 1067-1090.

Çetin, Beyza Nur. **Propaganda Olgusu ve Propagandanın Amerikanlaşması**, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 24, Sayı 2, s. 239.

Doğru, Osman. **İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi Uygulamasında Toplanma ve Örgütlenme Özgürlüğü**, Tbb Dergisi, Yıl 2006, S. 64, ss. 39 – 69.

Dülger, İbrahim ve Selami Cin. **Suç ve Suçluyu Övme Suçu**, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Durmuş Tezcan’a Armağan, Cilt 21. Özel Sayı, Yıl 2019, ss. 2865- 2892.

Evik, Vesile Sonay. **Suç İşlemek Amacıyla Örgütlenme Suçu**, Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi Özel Sayı, Cilt 19, Sayı 2, Yıl 2013.

Hafızoğulları, Zeki ve Günel Kurşun. **Türk Ceza Hukukunda Örgütlü Suçluluk**, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Yıl 2007, Sayı 71, ss. 25 – 80.

Hudson, Rex A. **The Sociology And Psychology Of Terrorism: Who Becomes A Terrorist And Why?**, Federal Reserch Division, Library Of Congress, Washington, 1999, <https://irp.fas.org/threat/frd.html> (E.T.: 31.05.2022.).

Kartal, Atahan Birol. **Uluslararası Terörizmin Değişen Yapısı Ve Terör Örgütlerinin Sosyal Medyayı Kullanması: Suriye’de DAESH ve YPG Örneği**, Güvenlik Stratejileri Dergisi, Sayı 27, Yıl 14, ss. 39-77.

Kılıç, Doğan. **5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun’un 9/A Maddesi Çerçevesinde Özel Hayatın Korunması**, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt XX, Yıl 2016, Sayı 2, ss. 577-623.

Öktem, Emre. **Uluslararası Hukukta Terörizm; Tanım Sorunu ve Milli Bağımsızlık Hareketleri**, İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, Sayı 3/5, 2004, ss. 133 – 147.

Özbey, Özcan. **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Işığında İfade Özgürlüğü Kısıtlamaları**, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı 106, Yıl 2013, ss. 41-92.

Özen, Mustafa. **Kamu Davası Açma Konusunda Benimsenen İlkeler, Cumhuriyet Savcısının Takdir Yetkisi ve İddianamenin İadesi**, Ankara Barosu Dergisi, Yıl 67, Sayı 3, Yaz 2009, ss. 17-28.

Özer, Nuri Paşa. **Propagandada Yöntemler, Araçlar ve Bir Propaganda Modeli Olarak; Herman ve Chomsky Propaganda Modeli**, Kritik İletişim Dergisi, Yıl 2019, Sayı 1, Cilt 1, ss. 15 – 30.

Özgenç, İzzet. **Terörizmin ve Terör Örgütünün Propagandası Suçu ve Ceza Hukuku Sorumluluğu** Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Sayı 2, Cilt 25, Nisan 2021, (Propaganda), ss. 373-432.

Salihpaşaoğlu, Yaşar. **Açık ve Mevcut Tehlike Kriteri ve Türk Hukuk Sistemine Yansımaları**, Liberal Düşünce Dergisi, Yıl 2008, Sayı 52, ss. 231-243.

Sevim, Onur Utku. **Birleşmiş Milletlerin Küresel Terörizm ile Mücadele Algısı Çerçevesinde Türkiye**, Uluslararası Hukuk Bülteni, Sayı 11, Mayıs 2017, ss. 15- 17, https://diabgm.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/2682019104457Bulten_May_2017.pdf, (E.T.: 06.06.2022).

Şirin, Tolga. **İfade Özgürlüğü, Dinin veya Dini Duyguların Korunması Amacıyla Sınırlandırılabilir Mi?**, Anayasa Hukuku Dergisi, Cilt 5, Sayı 10, Yıl 2016, ss. 527-550, <http://anayasader.org/wp-content/uploads/2020/04/%C5%9Eirin-2-AYHD-10.pdf> , (E.T.: 06.06.2022)

Tekel, Suna. **Birleşmiş Milletler ve Uluslararası Terörizm**, Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Uluslararası İlişkiler Dergisi, Sayı 3, Cilt 3, 2011, ss. 1351 – 1367.

Temiztürk, Hakan. **Kitle Basının Doğuşu: “İşaretlemeden Gazetenin İcadına**, İletişim Fakültesi Dergisi, Yıl 2002, ss. 247-264.

Topçu, Namık Kemal. **Terör Örgütünün Propagandasını Yapma Suçu (TMK 7/2-5)**, Ceza Hukuku Dergisi, Sayı 28, Cilt 10, Ağustos 2015, ss. 107-139.

Ustabulut, Batuhan. **İfade Özgürlüğünde Açık ve Mevcut Tehlike**, Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Sayı 16, Cilt 8, Temmuz 2017, ss. 27-59.

İnternet Kaynakları

<https://sozluk.gov.tr/>, (E.T.: 01.05.2022)

<https://www.oxfordlearnersdictionaries.com> , (E.T.: 01.05.2022)

<https://www.larousse.fr/dictionnaires/francais>, (E.T.: 01.05.2022)

<https://eur-lex.europa.eu>, (E.T.: 01.05.2022)

<https://undocs.org> , (E.T.: 01.05.2022)

<https://www.legislation.gov.uk> , (E.T.: 01.05.2022)

<https://www.supremecourt.uk>, (E.T.: 01.05.2022)

<https://www.resmigazete.gov.tr>, (E.T.: 01.05.2022)

<https://dl.wdl.org/11579/service/11579.pdf>, (E.T.: 01.05.2022)

<https://rm.coe.int/16800d3811> , (E.T.: 01.05.2022)

Annual Report of 2021, European Court of Human Rights

https://www.echr.coe.int/Documents/Annual_report_2021_ENG.pdf ,

(E.T.:12.02.2021.)

Sözleşmeler ve Kanunlar

Avrupa Birliği Terörizmle Mücadeleye İlişkin 13.06.2002 tarihli Çerçeve Kararı

[https://eur-lex.europa.eu/legal-](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32002F0475&from=EN)

[content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32002F0475&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32002F0475&from=EN) (E.T. 11.10.2021.)

Avrupa Birliği Terörizmle Mücadeleye İlişkin 15.03.2017 tarihli 2017/541 Sayılı

Direktifi, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32017L0541>

(E.T.: 11.10.2021.)

Avrupa Konseyi Terörizmin Önlenmesi Sözleşmesi, 16.05.2005 tarihinde Avrupa Konseyi üye devletleri tarafından imzalanmıştır. Türkiye tarafından söz konusu Sözleşmeyi imzalanmış ve 13.01.2012 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir; 13.01.2012 tarihli Resmi Gazete;

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/01/20120113-1-1.pdf> (E.T.:13.10.2021.)

Avrupa Konseyi Terörizmin Önlenmesi Sözleşmesi Açıklayıcı Rapor, <https://rm.coe.int/16800d3811> (E.T.:02.01.2022).

Avrupa Konseyi Terörist İçeriğın Çevrimiçi Yayılması Hakkındaki Düzenleme, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R0784&from=EN>, (E.T.: 13.10.2021.)

BM Genel Kurulu Kararına Ek Uluslararası Terörizmin Önlenmesine Yönelik Alınacak Tedbirlere İlişkin 9 Aralık 1994 Tarih ve 49/60 Sayılı Bildiri, <https://undocs.org/en/A/RES/49/60> , (E.T.: 21.02.2021.)

Milletler Cemiyeti 16 Kasım 1937 tarihli Terörizmin Önlenmesi Sözleşmesi; <https://dl.wdl.org/11579/service/11579.pdf> (E.T.: 21.02.2022)

Terörle Mücadele Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/07/20060718-1.htm> (E.T.:07.10.2021.)

UK Terrorism Act 2000 (2000 tarihli Birleşik Krallık Terörizm Kanunu), <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/11/section/1> , (E.T.: 08.03.2021.)

Yargı Kararları

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları

Altıntaş ve Türkiye, B.N. 50495/08, 10.03.2020.

Bahçeci ve Türkiye, B.N. 33340/03, 16.06.2009.

Baka ve Macaristan, B.N. 20261/12, 23.06.2016.

Belek ve Özkurt ve Türkiye, B.N. 1544/07, 16.07.2013.

Belge ve Türkiye, B.N. 50171/09, 06.12.2016.

Case Of Stoll ve İsveç, B.N. 69698/1, 10.12.2007.

Couderic And Hachette Filipacchi As Sociés ve Fransa, B.N. 40454/07, 10.11.2015.

Dink ve Türkiye, B.N. 2668/07, 14.12.2010.

Ekin Ass., ve Fransa; B.N. 39288/98, 17.07.2001.

Faruk Temel ve Türkiye; B.N. 16853/05, 01.02.2011.

Gül ve Diğerleri ve Türkiye, B.N. 4870/02, 08.06.2010.

Günana ve Diğerleri ve Türkiye, B.N. 70934/10, 20.11.2018.

Handyside ve Birleşik Krallık, B.N. 5493/72, 07.12.1976.

Hizb Ut-Tahrir ve Almanya, B.N. 31098/08, 12.06.2012.

İmerek ve Türkiye; B.N. 45975/12, 10.11.2020.

Karataş ve Türkiye, B.N. 23168/94, 08.07.1999.

Kerestecioğlu Demir ve Türkiye, B.N. 68136/16, 04.05.2021.

Kılıç/Eren ve Türkiye, B.N. 43807/07, 29.11.2011.

Klass ve Diğerleri ve Almanya, B.N. 5029/71, 06.09.1978.

Morice ve Fransa, B.N. 29369/10, 23.04.2015.

Nejdet Atalay ve Türkiye, B.N. 76224/12, 19.11.2019.

Ömür Çağdaş Ersoy ve Türkiye, B.N. 19165/19, 15.06.2021.

Önal ve Türkiye, B.N. 44982/07, 02.07.2019.

Özdemir ve Türkiye; B.N. 14606/18, 07.12.2021.

Ramazan Demir ve Türkiye, B.N. 68550/17, 09.02.2021.

Selahattin Demirtaş ve Türkiye, B.N. 14305/17, 22.12.2020.

Sunday Times ve Birleşik Krallık, B.N. 6538/74, 26.04.1979.

Şorli ve Türkiye, B.N.: 42048/19, 19.10.2021.

Üçdağ ve Türkiye, B.N. 233144/19, 31.08.2021.

Zana ve Türkiye, B.N. 18954/91, 25.11.1997.

Yavuz ve Yaylalı ve Türkiye, B.N. 12606/11, 17.12.2013.

Anayasa Mahkemesi Kararları

Anayasa Mahkemesi'nin 1993/4 Esas ve 1995/1 Karar sayılı 19.07.1995 tarihli kararı.

Anayasa Mahkemesi'nin 2003/40 Esas ve 2007/96 Karar sayılı 12.12.2007 Karar Tarihli Norm Denetimi Kararı.

Anayasa Mahkemesi'nin 2006/121 Esas ve 2009/90 Karar sayılı 18.06.2009 tarihli kararı.

Ali Karatay, B.N. 2012/990, 10/12/2014.

Baver Mızrak, B.N. 2015/19280, 09.01.2020.

Berrin Baran Eker ve Muzaffer Özbek, B. N. 2015/11012, 9.1.2020.

Emin Aydın, B. No: 2013/2602, 23/1/2014.

Ergün Poyraz, B.N. 2013/8503, 27.10.2015.

Erhan Urak, B.N. 2016/10657, 9.6.2021.

Fatih Taş, B.N. 2013/1461, 12.11.2014.

Gergerlioğlu, B.N. 2019/10634, 01.07.2021.

İrfan Sancı, B.N. 2014/20168, 26/10/2017.

Kadri Pervane, B. N. 2015/12115, 08.06.2021.

Meki Katar, B.N. 2015/4916, 03.10.2019.

Mehmet Mihdi Bala, B.N. 2015/15088, 08.01.2020.

Orhan Pala, B.N. 2014/2983, 15.02.2017.

Sırrı Süreyya Önder, B.N. 2018/38143, 03.10.2019.

Yaman Akdeniz ve diğerleri, B. No: 2014/3986, 2/4/2014.

Yılmaz Çelik B.N. 2014/13117, 19.07.2018.

Zeki Kaya, B.N. 2016/1264, 24.03.2021.

Zübeyde Füsün Üstel ve Diğerleri, B.N. 2018/17635, 26.07.2019.

Yargıtay Kararları

*Tüm Yargıtay kararlarına UYAP Bilgi Bankası Hâkim Ekranı Üzerinden Erişim Sağlanmıştır.

Yargıtay CGK. 1990/263 Esas, 1990/336 Karar sayılı 10.12.1990 tarihli kararı.

Yargıtay CGK. 2006/8-345 Esas, 2007/13 Karar sayılı 30.01.2007 tarihli kararı.

Yargıtay CGK. 2008/9-184 Esas, 2009/43 Karar sayılı 03.03.2009 tarihli kararı.

Yargıtay CGK. 2012/9-1234 Esas, 2012/1825 Karar sayılı 31.10.2012 tarihli kararı.

Yargıtay CGK. 2016/16-729 Esas, 2020/67 Karar Sayılı 06.02.2020 tarihli kararı.

Yargıtay CGK. 2017/956 Esas, 2017/370 Karar sayılı 24.04.2017 tarihli kararı.

Yargıtay CGK, 2018/216 Esas, 2018/456 Karar sayılı 18.10.2018 tarihli kararı.

Yargıtay CGK. 2019/654 Esas, 2020/441 Karar sayılı 03.11.2020 tarihli kararı.

Yargıtay 1.C.D. 2017/3312 Esas, 2019/2376 Karar sayılı 29.04.2019 tarihli kararı.

Yargıtay 3. C.D. 2021/422 Esas, 2022/1687 Karar sayılı 05.04.2022 tarihli kararı.

Yargıtay 3.C.D. 2021/485 Esas, 2021/9757 Karar sayılı 25.10.2021 tarihli kararı.

Yargıtay 3. C.D. 2021/793 Esas, 2021/11351 Karar sayılı 16.12.2021 tarihli kararı.

Yargıtay 3.C.D. 2021/912 Esas, 2021/10903 Karar sayılı 21.12.2020 tarihli kararı.

Yargıtay 3.C.D. 2021/2572 Esas, 2021/9554 Sayılı 18.10.2021 tarihli kararı.

Yargıtay 3.C.D. 2021/3719 Esas, 2021/10710 Karar sayılı 15.12.2021 tarihli kararı.

Yargıtay 3.C.D. 2021/3912 Esas, 2021/10749 Karar sayılı 16.12.2021 tarihli kararı.

Yargıtay 3.C.D. 2021/4039 Esas, 2021/10645 Karar sayılı 15.12.2021 tarihli kararı.

Yargıtay 3. C.D. 2021/4229 Esas, 2021/1691 Karar sayılı 05.04.2022 tarihli kararı.

Yargıtay 3.C.D. 2021/4732 Esas, 2021/11099 Karar sayılı 22.12.2021 tarihli kararı.

Yargıtay 3.C.D. 2021/4782 Esas, 2021/11021 Karar sayılı 22.11.2021 tarihli kararı.

Yargıtay 3.C.D. 2021/4824 Esas, 2021/10941 Karar sayılı 21.12.2021 tarihli kararı.

Yargıtay 3.C.D. 2021/4827 Esas, 2021/10943 Karar sayılı 21.12.2021 tarihli kararı.

Yargıtay 3.C.D. 2021/5535 Esas, 2021/8926 Karar sayılı 22.09.2021 tarihli kararı.

Yargıtay 8.C.D. 2004/6702 Esas, 2004/5969 Karar sayılı 29.06.2004 tarihli kararı.

Yargıtay 8.C.D. 2019/7061 Esas, 2021/3040 Karar sayılı 25.02.2021 tarihli kararı.

Yargıtay 8.C.D. 2021/6509 Esas, 2021/18841 Karar sayılı 12.10.2021 tarihli kararı.

Yargıtay 9.C.D. 2004/1586 Esas, 2004/1433 Karar sayılı 19.04.2004 tarihli kararı.

Yargıtay 9.C.D. 2008/11926 Esas, 2010/4203 Karar sayılı 12.04.2010 tarihli kararı.

Yargıtay 9.C.D. 2009/11637 Esas, 2011/9525 Karar sayılı 11.07.2011 tarihli kararı

Yargıtay 9.C.D. 2010/835 Esas, 2012/441 Karar sayılı 10.01.2012 tarihli kararı.

Yargıtay 9.C.D. 2014/5567 Esas, 2014/12274 Karar sayılı 05.12.2014 tarihli kararı.

Yargıtay 16.C.D. 2015/2460 Esas, 2017/4845 Karar sayılı 19.07.2017 tarihli kararı.

Yargıtay 16.C.D. 2015/2276 Esas, 2016/1947 Karar sayılı 17.03.2016 tarihli kararı.

Yargıtay 16.C.D. 2015/2835 Esas, 2015/2301 Karar sayılı 06.07.2015 tarihli kararı.

Yargıtay 16.C.D. 2015/3304 Esas, 2015/2129 Karar sayılı 26.06.2015 tarihli kararı.

Yargıtay 16.C.D. 2016/7162 Esas, 2017/4786 Karar sayılı 26.09.2017 tarihli kararı.

Yargıtay 16.C.D. 2017/2131 Esas, 2017/5397 Karar sayılı 20.11.2017 tarihli kararı.

Yargıtay 16.C.D. 2017/2666 Esas, 2017/5736 Karar sayılı 19.12.2017 tarihli kararı.

Yargıtay 16.C.D. 2018/440 Esas 2018/1836 Karar sayılı 17.05.2018 tarihli kararı.

Yargıtay 16.C.D. 2018/3111 Esas, 2019/1706 Karar sayılı 11.03.2019 tarihli kararı.

Yargıtay 16.C.D. 2018/3355 Esas, 2019 3523 Karar sayılı 11.04.2019 tarihli kararı.

Yargıtay 16.C.D. 2019/521 Esas, 2019/4769 Karar sayılı 05.07.2019 tarihli kararı.

Yargıtay 16.C.D. 2019/7004 Esas, 2019/5220 Karar sayılı 12.09.2019 tarihli kararı.

Yargıtay 16.C.D. 2019/7744 Esas, 2021/4175 Karar sayılı 21.06.2021 tarihli kararı.

Yargıtay 16.C.D. 2019/12092 Esas, 2021/3644 Karar sayılı 01.06.2021 tarihli kararı.

Yargıtay 16.C.D. 2019/9328 Esas 2020/4786 Karar sayılı 06.10.2020 tarihli kararı.

Yargıtay 16.C.D. 2020/345 Esas, 2021/2862 Karar sayılı 21.04.2021 tarihli kararı.

Yargıtay 16.C.D. 2020/6747 Esas, 2020/5737 Karar sayılı 13.11.2020 tarihli kararı.

Yargıtay 16.C.D. 2020/6912 Esas, 2021/4499 Karar sayılı 30.06.2021 tarihli kararı.

Yargıtay 16.C.D. 2020/8160 Esas, 2021/2402 Karar sayılı 30.03.2021 tarihli kararı.

Yargıtay 16.C.D. 2021/4002 Esas, 2021/10767 Karar sayılı 14.12.2021 tarihli kararı.

Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 20. C.D., 2018/251 Esas, 2019/240 Karar sayılı 05.04.2019 tarihli kararı.

Diğer Yüksek Mahkeme Kararları

Abrams v. United States, 250 U.S. 616 (1919).

Hustler Dergisi v. Falwell, 485 U.S. 46, 52 (1988).

New York Times v. Sullivan, 376 U.S. 255, 279 n.19 (1964).

Schenck v. United States, 249, U.S. 47, 1919.

Terminiello v. Chicago, 337 U.S. 1 (1949).

Whitney v. California 274 U.S. 357 (1927).

R v Gul Birleşik Krallık Yüksek Mahkemesi [2013] UKSC 64,